

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ

Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

**Analýza vnějších ekonomických vztahů
EU a zemí CARICOM**

Diplomová práce

Autor: Bc. Martin Krejčí

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Martin Hrabálek, Ph.D.

Brno 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci, nesoucí název „Analýza vnějších ekonomických vztahů EU a zemí CARICOM“, vypracoval samostatně za pomoci literatury, která je uvedena v seznamu použité literatury. Souhlasím se zveřejněním této práce v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

V Brně dne .....

Podpis .....

Poděkování

Těmito řádky chci vyjádřit upřímné poděkování panu Mgr. Martinu Hrabáčkovi, Ph.D. nejen za hodnotné připomínky a odborné rady v průběhu psaní diplomové práce, ale i veskrze vstřícný a erudovaný přístup v rámci celého studia na Fakultě regionálního rozvoje a mezinárodních studií.

Rovněž rodičům děkuji z celého srdce za trpělivost a oporu, které jsem u nich během studia na vysoké škole vždy nacházel.

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou týkající se partnerství Evropské unie a zemí Karibského společenství. Přesněji řečeno, podrobuje analýze dílčí nástroj rozvojové spolupráce Unie v podobě Dohody o ekonomickém partnerství, která představuje novou formu úpravy vzájemných ekonomických vztahů, postavených již na bázi reciprocity ve srovnání s předešlými úmluvami. Tato dohoda může být vnímána jako strategie ekonomického růstu a následného rozvoje zemí karibského regionu skrze podporu obchodních a investičních toků mezi těmito regionálními aktéry. Práce nabízí rozbor a následnou komparaci vybraných ekonomických ukazatelů, kterými je sledována účinnost této dohody v praxi proti období bez její existence.

Klíčová slova

Evropská unie, vnější vztahy, rozvojová spolupráce, Karibik, dohoda, Karibské společenství, partnerství, liberalizace, obchod, export, import, ekonomický růst, rozvoj.

Annotation

This diploma thesis is occupied with the issue of the partnership between the European union and countries of the Caribbean Community. Expressed precisely, this analysis is focused on the Economic Partnership Agreement as a particular development cooperation instrument of the Union, which demonstrated new form of adjustment mutual economic relations, based on the reciprocity in comparison with previous agreements. This agreement can be perceived as a strategy for economic growth and the successive development of the Caribbean region states through the encouragement trade and investment flows between these regional players. This thesis offers the analysis and then an evaluation of the selected economic indicators, through which it is monitored efficiency of this agreement in reality compared with the period of time without its existence.

Key words

European Union, external relations, development cooperation, Caribbean, agreement, Caribbean Community, partnership, liberalisation, trade, export, import, economic growth, development.

OBSAH

Úvod.....	10
Cíl a metodika.....	12
1 Vnější vztahy Evropské unie	15
1.1 Obecné vymezení vnějších vztahů	15
1.2 EU jako světový aktér a vnější dohody	20
2 Rozvojová politika EU a její základní charakteristika	25
2.1 Historické pozadí	25
2.2 Teoretické pojetí	27
2.2.1 Stěžejní zásady v podobě „3K“	28
2.3 Cíle.....	29
2.4 Financování a formy pomoci	30
2.5 Základní přehled nástrojů	33
3 Charakteristika karibského regionu.....	33
3.1 Regionální spolupráce	37
4 Dohody o hospodářském partnerství (EPAs).....	40
4.1 Významné prvky EPAs	42
4.2 Liberalizace	44
5 Vývoj ekonomických vztahů EU a Karibiku	46
5.1 Ujednání z Lomé.....	47
5.1.1 Lomé I	47
5.1.2 Lomé II	49
5.1.3 Lomé III.....	49
5.1.4 Lomé IV.....	50
5.2 Dohoda z Cotonou	51
6 Analýza dopadů EU-Karibské EPA	57

6.1	Obchod	58
6.1.1	Zahraniční obchod CARICOM s EU	59
6.1.2	CARICOM a mezinárodní obchod.....	75
6.1.3	CARICOM – intraregionální obchod.....	79
6.2	Přímé zahraniční investice.....	82
6.3	Hrubý domácí produkt.....	84
7	Vyhodnocení dopadů EPA	94
	Závěr	103
	Použité zdroje	107

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1:	Vztahy dle stupně preferencí	19
Obrázek č. 2:	Formy pomoci ve vztahu k jejich financování.....	32
Obrázek č. 3:	Primární pilíře CARICOM.....	38
Obrázek č. 4:	Základní pilíře dohody z Cotonou	52
Obrázek č. 5:	Historický přehled na sebe navazujících dohod o spolupráci	55

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1:	Nástin podstatných prvků vnějších vztahů EU.....	18
Tabulka č. 2:	Sumarizace zvolených typů vnějších dohod se zeměmi mimo EU	21
Tabulka č. 3:	Komparace předních světových mocností ke 2015	23
Tabulka č. 4:	Finanční rámec rozvojové spolupráce EU a Karibiku	31
Tabulka č. 5:	CARICOM: stav populace a HDP per capita ke 2016.....	34
Tabulka č. 6:	Státy CARICOM - příjmová klasifikace (2016)	35
Tabulka č. 7:	Liberalizační kroky ze strany CARICOM	46
Tabulka č. 8:	Dohoda z Cotonou - stručný přehled.....	53
Tabulka č. 9:	Standardní mezinárodní klasifikace zboží OSN - SITC	62
Tabulka č. 10:	SITC - bližší klasifikace	69

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Rozvojová spolupráce EU - Karibik od Lomé I až po Cotonou	56
Graf č. 2: Vývoj exportu a importu zboží CARICOM: roky 2000 až 2015	60
Graf č. 3: Obrat zahraničního obchodu se zbožím CARICOM - EU	61
Graf č. 4: Skladba exportu CARICOM podle klasifikace SITC	63
Graf č. 5: Import CARICOM podle tříd SITC mezi lety 2000 - 2015.....	64
Graf č. 6: SITC - Třídy č. 7 a č. 3 jako předmět zahraničního obchodu CARICOM	66
Graf č. 7: Export zpracovaných výrobků CARICOM za roky 2000 a 2015	67
Graf č. 8: Rozbor struktury agrárního exportu CARICOM dle SITC mezi lety 2000 a 2015.....	69
Graf č. 9: Skladba agrárního importu dle SITC od r. 2000.....	71
Graf č. 10: Vývozní státy CARICOM za období mezi lety 2000 a 2015.....	73
Graf č. 11: Státy CARICOM s vyšším podílem na importu z EU: 2000 - 2015	74
Graf č. 12: Srovnání hlavních obchodních partnerů - export CARICOM za léta 2001 až 2014	76
Graf č. 13: Komparace předních exportérů do CARICOM: 2001 až 2014.....	77
Graf č. 14: Dynamika zahraničního obchodu CARICOM mezi lety 2001 a 2014	79
Graf č. 15: CARICOM - vývoj intraregionálního obchodu za roky 2001 až 2013.....	80
Graf č. 16: Intraregionální import – země LIC, UMC za roky 2005 a 2013.....	81
Graf č. 17: Vývoj intraregionálního exportu LIC, UMC - CARICOM za roky 2005 až 2013	82
Graf č. 18: Přímé zahraniční investice z EU - srovnání za období let 2001 až 2014.....	83
Graf č. 19: CARICOM a celkové PZI ze světa mezi lety 2001 a 2014	84
Graf č. 20: Hrubý domácí produkt CARICOM mezi lety 2000 - 2015	85
Graf č. 21: Vývoj HDP za vybrané země CARICOM v letech 2000 a 2015	86
Graf č. 22: Vývoj HDP na obyvatele - CARICOM za roky 2000 až 2015	87
Graf č. 23: Skladba HDP CARICOM dle ekonomické aktivity v roce 2005.....	88
Graf č. 24: Odvětvová struktura HDP CARICOM za rok 2008.....	89
Graf č. 25: HDP CARICOM dle ekonomické aktivity za rok 2011	90
Graf č. 26: Výše podílu exportu zboží na HDP CARICOM za období let 2000 a 2013.....	91
Graf č. 27: Celkový podíl obratu zahraničního obchodu CARICOM na HDP: 2000 a 2013.....	92
Graf č. 28: Podíl přímých zahraničních investic na HDP CARICOM za období let 2000 - 2014.....	93

SEZNAM ZKRATEK

ACP - Skupina zemí Afriky, Karibiku, Pacifiku

CARICOM - Karibské společenství

CARIFORUM - Skupina karibských států

EDF - Evropský rozvojový fond

EHS - Evropské hospodářské společenství

EPAs - Dohody o ekonomickém partnerství

EU - Evropská unie

HDP - Hrubý domácí produkt

PZI - Přímé zahraniční investice

SOP - Společná obchodní politika

SZBP - Společná zahraniční a bezpečnostní politika

WTO - Světová obchodní organizace

SITC - Standardní mezinárodní klasifikace zboží dle OSN

ÚVOD

Státy Karibského společenství náleží do širokého spektra partnerských států či integračních celků, se kterými Evropská unie navazuje, udržuje a rozvíjí různé formy spolupráce, které jsou postaveny na bázi bilaterálních či multilaterálních dohod. EU v rámci svých vnějších ekonomických vztahů upírá pozornost nejen k rozvinutým zemím světa, ale taktéž i k těm rozvojovým. Již od samého počátku integračního procesu, odehrávajícího se na evropské půdě, bylo možné shledat obchodní a posléze i rozvojovou politiku za hlavní nástroje vnějších vztahů tehdejšího Společenství i dnešní EU. Soudobá forma ekonomické spolupráce, potažmo té rozvojové, byla se státy CARICOM předmětem dlouholetého vývoje. Kořeny hospodářských vztahů se státy karibského regionu sahají až do období kolonialismu. Novodobější forma spolupráce na bázi vnějších dohod Společenství, de facto EU, která výrazně posílila euro-karibské partnerství, bývá svým počátkem datována do období 70. let minulého století. Přesněji řečeno Úmluvy z Lomé, ztělesňující posléze základ pro dohody nové, pro které se stala jejich nástupnicí Dohoda z Cotonou, tak souhrnně vykrystalizovaly do podoby EPA, čili Dohody o ekonomickém partnerství, která je nynějším instrumentem rozvojové politiky Unie, uplatňovaným vůči vybraným zemím karibské oblasti. Rokem 2004 bylo započato vyjednávání s vybranými zeměmi karibského regionu o novém typu partnerství, jež vyvrcholilo v roce 2008 a od tohoto období nebyla EPA jen pouhým návrhem.

EPA primárně vychází z Dohody z Cotonou, která byla, naproti zmíněným Loménským dohodám, svým charakterem poměrně revoluční. Doposud platné preferenční vztahy měly být nahrazeny novým druhem partnerství postaveném na bázi reciprocity. Tato změna byla právě skrze EPA uvedena ve skutečnost. Elementární podstatou EPA je, skrze posilování investiční a obchodní výměny, přispět k ekonomickému růstu a následnému rozvoji signatářských zemí. Liberalizační tendence pojící se s touto dohodou mají vést k větší ekonomické a obchodní spolupráci mezi evropskými a karibskými zeměmi. Karibský region se skládá převážně z menších rozvojových ekonomik, které však i přesto nezůstaly Uníí, jakožto i zbytek Ameriky při rozvoji

ekonomických vztahů evropského celku, opomenuty. Dohoda o ekonomickém partnerství byla uzavřena mezi státy Evropské unie a státy CARICOM, resp. státy CARIFOUM, běžně také uváděné jako CARIFORUM - EU EPA. Členské státy Karibského společenství jsou však rovněž členy Karibského fóra, které však navíc zahrnuje i Dominikánskou republiku, avšak neztělesňuje regionální integrační celek, ale je pouhou platformou pro uskutečňování dialogu o ekonomických záležitostech s Evropskou unií. Karibské společenství zastřešuje ve své členské základně karibské státy, obsazující na pomyslném žebříčku ekonomické vyspělosti a rozvinutosti všechny příčky. Avšak z pohledu velmi vyspělých ekonomik západního světa jsou všechny stále považovány za země rozvojové, které se nemohou nejen se státy Unie vůbec měřit. Na druhou stranu mnohaletá rozvojová pomoc, směřovaná ve prospěch karibských zemí, a to i včetně soudobé spolupráce ve formě EPA, má být nápomocna, aby i ony jednoho dne stanuly po boku zemí, pro něž je příznačný vysoký stupeň rozvinutosti. V rámci karibského regionu je CARICOM možno interpretovat jako synonymum posilování intraregionální spolupráce, sociálního rozvoje a hospodářského růstu karibských zemí. Do jisté míry je obdobným integračním celkem jako EU, který však nedosáhl takového stupně integrace a provázanosti mezi členskými státy, jako tomu je v případě jeho evropského protějšku. EPA je do budoucna kromě nové formy ekonomického partnerství s EU i odrazovým můstkem pro navázání pestrých forem spolupráce, ať již kupříkladu té investiční či obchodní, nebo naopak politické či environmentální mezi státy karibského regionu a aktéry ze zbytku světa. Dohoda o ekonomickém partnerství uzavřená mezi státy Unie a státy spadající do členské základny Karibského společenství je obecně úsilím a zároveň partnerstvím dlouho trvajícím, které má být zakončeno rokem 2033, a to pouze s ohledem na odbourání překážek bránící vzájemnému obchodu. Oboustranné otevření trhů již čteně jmenovaných aktérů, nalézající se buď na opačných stranách Atlantského oceánu, je možné vnímat jako podstatný krok posílení jejich vzájemných ekonomických vztahů, nebo také rozvojové spolupráce, které mohou skýtat velký potenciál dalšího rozkvětu. Jak je již z výše předestřené zjevné, tak by EPA měla být ve svém konečném důsledku primárně ku prospěchu vyšší ekonomické výkonnosti a stimulem udržitelného rozvoje karibských zemí, ale prozatím je možno v to pouze doufat, poněvadž až

horizont let budoucích ukáže její celkový a opravdový přínos, respektive zdali byl naplněn její účel. Nyní je však na místě oprostít se od výhledu do budoucnosti, tudíž konečného hodnocení, a naopak zaměřit pozornost na období let stávajících, přesněji na sedmileté období rozvojové, respektive obchodní spolupráce Evropské unie a Karibského společenství pod taktovkou Dohody o ekonomickém partnerství.

CÍL A METODIKA

Stěžejním záměrem této diplomové práce je zhodnotit dopady liberalizačních procesů na státy Karibského společenství jako celku, uskutečňovaných s Evropskou unií na základě Dohody o ekonomickém partnerství. Za pomoci vybraných ekonomických ukazatelů bude zkoumán vývoj vzájemné obchodní výměny, zbožová struktura, intraregionální obchod CARICOM, přímé zahraniční investice a v neposlední řadě ekonomická výkonnost na straně zemí Karibského společenství, a to v rozmezí sedmiletého působení EPA. Sekundárním cílem práce je zjistit, jak se změnila pozice EU ve srovnání s ostatními obchodními partnery karibského integračního celku. Ačkoliv se dohoda uzavřená mezi jmenovanými aktéry dotýká jak roviny ekonomické, tak i rozvojové, resp. socioekonomické, je touto prací mířena pozornost výhradně první ze dvou jmenovaných oblastí a to i z důvodu, že následný rozvoj zemí Karibiku je posléze velmi ovlivněn institucionálním nastavením tamních vlád.

Práce je členěna do dvou částí, teoretické a na ni v logickém sledu navazuje část analytická. Obě části práce jsou souhrnně rozvinuty do sedmi kapitol. První dvě kapitoly poskytují výchozí a ryze teoretický rámec dané problematiky v podobě vymezení vnějších vztahů Unie a rozboru rozvojové politiky EU, v jejíž působnosti nalézáme EPA, jakožto nástroj uplatňovaný vůči zemím skupiny ACP. Obsahem třetí kapitoly se práce ubírá směrem k přiblížení karibského regionu a v jeho rámci realizovaných integračních procesů, které vyústily ke vzniku Karibského společenství, jakožto nynějšího ekonomického partnera EU. Ve své podstatě je čtvrtou a pátou kapitolou předkládán vývoj vzájemných hospodářských vztahů na bázi širokého spektra dohod, včetně EPA, jež mezi sebou státy Unie a Karibského společenství doposud

uzavřely. Analytickou částí, začínající šestou kapitolou, se práce vzdaluje převážně teoretické rovině a předkládá aplikaci recipročních vztahů Unie a CARICOM v praxi. Sedmou a tudíž poslední kapitolou je demonstrováno vyhodnocení zjištěných dopadů analytické sekce této práce, ve které čtenář nalezne odpovědi na níže formulované výzkumné otázky.

V návaznosti na cíle práce byly stanoveny celkově tři výzkumné otázky, které jsou následujícího znění. Ve svém pořadí první výzkumná otázka byla formulována: „Jaký dopad měla EPA na vývoj zahraničního obchodu se zbožím CARICOM a EU, včetně jeho struktury?“ Rozbor vývoje obchodní výměny byl proveden v rámci podkapitoly č. 6.1, a to za pomoci Standardní mezinárodní klasifikace zboží dle OSN (SITC) a ukazatelů: import, export, obchodní bilance, obrat celkového obchodu.

Druhá výzkumná otázka má spojitost se zahraničním obchodem CARICOM a jeho ostatními obchodními partnery. Otázkou „Posílila EPA pozici EU jako mezinárodního obchodního partnera CARICOM ve vztahu k jeho dalším klíčovým partnerům?“ byla zaměřena podkapitola pod názvem CARICOM a mezinárodní obchod. Tato oblast byla podrobena analýze za pomoci identických ekonomických ukazatelů, jako v případě zahraničního obchodu s EU, až na indikátor obchodní bilance.

Jaké dopady měla Dohoda o ekonomickém partnerství na další sféry, které měly být díky ní na straně karibských zemí podpořeny, jsou rozebírány poslední výzkumnou otázkou: „Jak se promítla EPA na intraregionálním obchodě, přímých zahraničních investicích a v neposlední řadě na ekonomické výkonnosti států CARICOM?“ Tuto otázku rozebírají celkově tři podkapitoly nazvané CARICOM - intraregionální obchod, dále Přímé zahraniční investice a poslední podkapitolou je Hrubý domácí produkt, která uzavírá analýzu dopadů EU-Karibské EPA, tedy kapitolu č. 6. Analýzou následujících ukazatelů - export, import, obrat obchodu, přímé zahraniční investice, hrubý domácí produkt je poskytnuta odpověď na poslední výzkumnou otázku.

Diplomová práce má charakter kvantitativní analýzy. Rozebíranou problematiku nebylo možné zpracovat bez sumarizace klíčových dat a relevantních informací, jež byly následně postoupeny analýze, za pomoci které bylo teprve možné dosáhnout

nezbytných závěrů. Pro vypracování diplomové práce byly použity zdroje odborné literatury v českém i anglickém jazyce v podobě knih, publikací, výročních zpráv a dále internetových stránek světových organizací. Statistická data pro analytickou část byla primárně čerpána z Hospodářské komise pro Latinskou Ameriku a Karibik (ECLAC), statistického úřadu Karibského společenství (Caricomstats), statistického úřadu Evropské unie (Eurostat), Konference OSN pro obchod a rozvoj (UNCTADstat), agentury pro kooperaci s WTO a UNCTAD, přesněji tedy Mezinárodního obchodní centra (ITC).

1 Vnější vztahy Evropské unie

Na samém začátku práce je, s ohledem na další logickou návaznost textu a pro lepší pochopení rozebírané problematiky, žádoucí alespoň ve stručnosti nastínit rámec vnějších vztahů Evropské unie. Tato kapitola poskytuje jejich teoretické vymezení a mimo jiné i krátký exkurz do historie a vyzdvihuje rovinu ekonomickou a rozvojovou, které byly od počátku formování Unie důležitými nástroji rozvoje vztahů se zeměmi mimo pole dnešní EU. Taktéž je okrajově demonstrována působnost Unie jako světového aktéra.

1.1 Obecné vymezení vnějších vztahů

Již po konci 2. světové války rostoucí míra spolupráce mezi válkou oslabenými evropskými zeměmi, nabývající řady forem, vyústila do podoby uceleného ekonomického a politického bloku s globálním přesahem. Od samého vzniku Společenství byly utvářeny vnější vztahy a vazby na ostatní země skrze rozvojovou či obchodní politiku, jejichž základy byly položeny již v samotných počátcích evropské integrace 50. let minulého století. Dohody o obchodu a spolupráci, uzavírané s dílčími zeměmi, byly nezanedbatelným nástrojem rozvoje vnějších vztahů. Rozvojová pomoc, jakožto důležitý nástroj zahraniční politiky Unie, zahrnovala postupem času stále širší spektrum regionálních oblastí do ní spadajících. Přelomovým obdobím z hlediska rozvojové spolupráce byla 70. léta, kdy přestávají být středem zájmů pouze africké státy, a jsou posilovány vazby i směrem k zemím Latinské Ameriky, Karibské oblasti, Asii, Středomoří atd.¹ Smlouva o EU, pocházející z roku 1992, se podstatnou měrou dotkla rozvojové politiky, a to stanovením jejich základních principů a cílů. Přináší zásady tzv. „3K“, která jsou synonymem výchozích předpokladů, propojující rovinu národní a nadnárodní při samotném výkonu rozvojové politiky. Tyto principy, běžně také označované anglickou zkratkou „3C“ budou přiblíženy v kapitole, která se zabývá rozvojovou politikou.² Vznik Společné zahraniční a bezpečnostní politiky, související s Maastrichtskou smlouvou posílil prosazení zájmů a postavení Unie jakožto celku na

---

¹ BAAR, Vladimír. Vnější vztahy Evropské unie: geoeconomické a geopolitické aspekty jejich makroregionální diferenciace. 2006. s. 13-14

² ŠTĚRBOVÁ, Ludmila a kol. Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století. 2013. s. 257

mezinárodní scéně. Podrobněji řečeno, díky této politice členské státy vystupují více jako jeden aktér, což posiluje nejen jejich vliv ve vnějším prostředí, který by byl v případě samostatného vystupování výrazně slabší, ale také umožňuje snáze uskutečnit jejich cíle. Od roku 2009 byla Lisabonskou smlouvou SZBP ještě více podpořena. EU prezentuje směrem navenek své vnitřní hodnoty, na kterých je postavena, jinými slovy se také jedná o cíle SZBP, kterými jsou šíření základních svobod, demokracie, lidských práv. Snahou je zajistit implementaci a rozvoj těchto hodnot ve světě, převážně tedy v oblastech rozvojového světa, kde jsou v tomto směru spatřovány jisté nedostatky. Rovněž je snahou skrze SZBP posilovat mezinárodní spolupráci a bezpečnost.³

Z formálního hlediska jsou vnější vztahy EU samo o sobě ne zcela přesně definovatelným pojmem. Evropský soudní dvůr, ani evropské právo nepředkládá jejich jasné vymezení. Smlouva o Evropské unii, neboli Maastrichtská smlouva, a v ní obsažený článek č. 3, může být využit resp. posloužit jako základ pro bližší specifikaci jejich podstaty. Ve zmíněném článku je uvedeno, že „*Evropská unie zabezpečuje kontinuitu veškerých vnějších činností uskutečňovaných skrze její zahraniční, ekonomické, bezpečnostní a rozvojové politiky.*“ Z předloženého upřesnění může být nepřímě patrné, že se jedná celkový komplex činností, a tudíž do vnějších vztahů dále nic jiného nespadá, kromě výše uvedeného výčtu, ale opak je pravdou. Jednoduše řečeno lze tento pojem chápat jako soubor právních vztahů realizovaných skrze široké spektrum unijních pravomocí směrem navenek. Vnější vztahy EU je žádoucí nezaměňovat s pojmem zahraniční politika národních států, jež jsou členy Unie, poněvadž je nedílnou součástí jejich pravomocí. Kromě toho lze spatřovat rozdíl, byť nepatrný, oproti pojmu vnější činnosti, který je rozebrán níže. Ačkoliv pro tuto práci není zcela zásadní administrativa vnějších vztahů, není určitě zanedbatelné ji alespoň okrajově nastínit. V hlavní míře se na jejich správě podílí Rada, Evropský parlament, Komise a v neposlední řadě Soudní dvůr. Evropská komise ztělesňuje zásadní unijní orgán, který valnou měrou zajišťuje praktickou funkčnost vztahů se subjekty, nacházející se vně platformy EU. Na oblast vnějších vztahů se tedy zaměřují jednotlivé

---

³ European Union. Zahraniční a bezpečnostní politika. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/topics/foreign-security-policy_cs

komisariáty pro dílčí segmenty, kterými jsou: rozšíření, vnější vztahy, obchod, humanitární pomoc a rozvoj.

Generální ředitelství pro vnější vztahy je zodpovědným tělesem Komise za zachování a rozvoj spolupráce se třetími zeměmi. Ve správě vnějších vztahů mají taktéž nezastupitelné slovo a působnost další participující ředitelství, kterými jsou Generální ředitelství pro obchod a Generální ředitelství pro rozvoj. První ze dvou zmíněných ředitelství ručí za koordinaci a vedení Společné obchodní politiky. Druhé má na starost, jak už samotný název naznačuje, rozvojovou spolupráci, usměrňuje vystupování Unie k zemím rozvojového světa a spravuje vztahy se skupinou zemí ACP.⁴ Dříve, než budou představeny klíčové elementy vnějších vztahů, je příhodné uzavřít přiblížení pojmu „vnější vztahy“ jako takového a doplnit tuto podkapitolu o další informace, které by nemusely být na první pohled po jejím přečtení zcela zřejmé. V nepřehledné škále dnešní odborné literatury, která se zabývá vnějším působením EU, čtenář často narazí i na pojem vnější činnosti. Vnější vztahy a vnější činnosti jsou pojmy, které spolu bez pochyb korespondují, ale nejsou zcela totožné. Vnější činnosti jsou pojmem poněkud užším, protože neberou v potaz pasivní segment mezinárodního práva, tedy vyslanecké právo. Navrátíme-li se zpětně k článku č. 3 Maastrichtské smlouvy, tak vnější činnosti zahrnují sféru mezivládní i komunitární. Pod oblastí, na prvním místě psané, je myšlena jednoduše SZBP, a pod druhou si lze kupříkladu představit politiku rozvojovou nebo obchodní.⁵ Výčet stěžejních složek vnějších vztahů včetně primárních cílů pro každou oblast, resp. politiku Společenství zvlášť nabízí tabulka č. 1.

---

⁴ CIHELKOVÁ, Eva. Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. 2003. s. 55-57

⁵ KÖNIG, Petr a kol. Rozpočet a politiky Evropské unie, Příležitost pro změnu. 2009. s. 395

Tabulka č. 1: Nástin podstatných prvků vnějších vztahů EU⁶

Vnější vztahy - hlavní prvky	Primární cíle
Společná obchodní politika	Podpora a rozvoj mezinárodní obchodní výměny. Posílení liberalizačních tendencí - cla, kvóty. Eliminace veškerých bariér ve světovém obchodě.
Rozvojová politika a spolupráce	Šíření konceptu udržitelného rozvoje - hospodářský, sociální. Podpora začlenění zemí rozvojového světa do globální ekonomiky. Redukce chudoby. Konsolidace demokracie, základních práv a svobod.
Kooperační politika	Úprava vztahů EU vůči vybraným aktérům v oblasti ekonomické, včetně otázek zasahující do SZBP.
Asociační politika	Správa a formování blízkých vztahů vůči vybraným zemím - možnost členství, nebo alternativy v podobě úzké spolupráce a vzájemných vztahů.
Politika ve sféře hospodářské, technické, finanční kooperace.	Posilování finanční a technické pomoci, spolupráce v návaznosti na rozvojovou politiku.
Asociace zámořských oblastí ⁷	Podpora ekonomického, sociálního a kulturního rozvoje zámořských zemí. Formování vzájemných hospodářských, obchodních vztahů.

Základní vymezení vnějších vztahů bude, před vstupem do další části kapitoly rozšířeno o poněkud jiný úhel pohledu, který je v jejich kontextu možné rovněž zaujmout. Vnější vztahy Unie, lépe řečeno politiky, mohou být diferencovány z hlediska tematického nebo geografického. Ačkoliv v tomto duchu jejich striktní odlišení není zcela možné, lze pod vztahy geografické zahrnout také stránku bezpečnostní, obchodní,

⁶ Vlastní zpracování na základě informací dostupných z: KÖNIG, Petr a kol. Rozpočet a politiky Evropské unie, Příležitost pro změnu. 2009. s. 395-396.

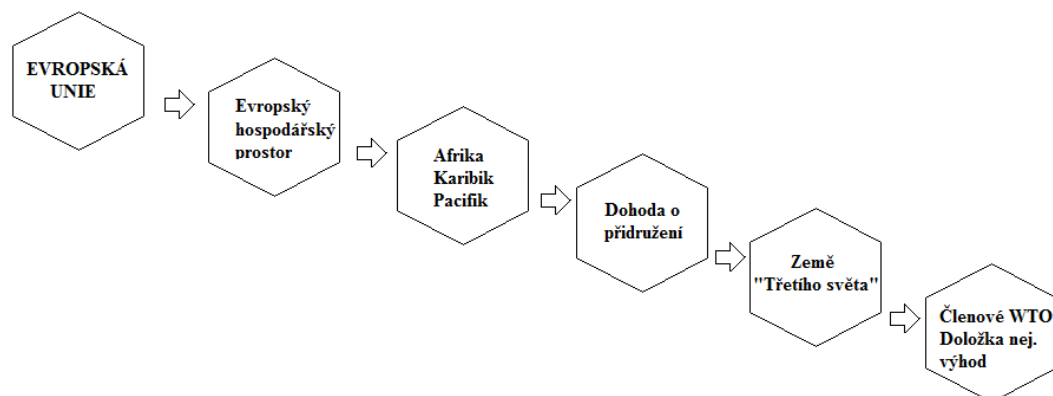
⁷ Pozn. Tato forma přidružení není postavena na základě klasických asociačních dohod.

environmentální a jiné. Ty tematické se odlišují na základě svého obsahu dle teritoriální oblasti, kde jsou realizovány. Do kategorie těch tematických náleží:

- Politika obchodní,
- Rozvojová spolupráce,
- Vnější hlediska vnitřního trhu,
- Vztahy vůči světovým organizacím,
- SZBP,
- Kooperace v oblasti finanční, technické, hospodářské.

Naopak dle geografického aspektu můžeme hovořit v převážné míře o vztazích s určitými státy nebo uskupením států. Podkategorie daného druhu vztahů nabývá formy privilegovaných vztahů a naopak. Do privilegovaných vztahů spadají vztahy např. se zeměmi ACP a jsou svým duchem spíše asymetrické.⁸ Vztahy z pohledu stupně jejich zvýhodnění, převážně tedy v rovině obchodu, můžeme přehledně znázornit za pomoci níže přiloženého obrázku č. 1.⁹ Graficky bývá také vyobrazeno jako preferenční pyramida.

Obrázek č. 1: Vztahy dle stupně preferenci¹⁰

⁸ Tzn.: že ze vzájemných vztahů nemají oba aktéři stejný přínos, ale vícero výhod plyne ve prospěch druhé strany, která je účastníkem dohody.

⁹ SVOBODA, Pavel. Právo vnějších vztahů EU. 2010. s. 117-118

¹⁰ Vlastní úprava podle SVOBODA, Pavel. Právo vnějších vztahů EU. 2010. s. 118.

Integrální součástí vnějšího vystupování Unie jsou i vnější dohody, uzavírané mezi EU a třetími zeměmi, které krom jiného zintenzivňují spolupráci a posilují vztahy různých forem se zahraničními subjekty. S jejich pomocí je usnadněno uskutečnit unijní cíle a zájmy v partnerských oblastech či zemích. Nejen formou dohod, ale také postavením Unie za jejími hranicemi se zaobírá příští podkapitola.

1.2 EU jako světový aktér a vnější dohody

Na EU jakožto světového aktéra lze pohlížet z několika úhlů pohledu, přičemž obecně používané přirovnání, které zní „Evropská unie je ekonomický obr, politický trpaslík a vojenský červ“ je poměrně příznačné a vystihující. Z výše uvedeného přirovnání vyplývá, že EU je jedním z dominantních subjektů světové ekonomiky, přestože její ekonomická výkonnost pomalu klesá. Vnější ekonomické, respektive obchodní vztahy, jejichž rozmach byl důsledkem vzniku Společné obchodní politiky, která je jednou z nejstarších politik, jejíž kořeny sahají až k Římským smlouvám, zakládající evropská Společenství, lze tedy označit za původní způsob realizace zahraničně-politických cílů.¹¹ Vnější dohody jsou prostředkem, za pomoci kterého EU zajišťuje nejen své ekonomické zájmy, které, jak už bylo poznamenáno, hrají od vzniku tehdejších Společenství podstatnou roli, ale také napomáhají výkonu rozvojové, bezpečnostní, zahraniční a asociační politiky. Hospodářské otázky, nemusí být proto nutně stěžejním faktorem vycházející z ekonomických kapacit zahraničních partnerů, které by výhradně určovaly jejich význam pro EU ve vzájemných vztazích.¹² Ekonomické vztahy vyvstávají krom jiného právě z dohod obchodního rázu, které jsou uzavírány EU se zeměmi, regiony nebo integračními celky z různých částí světa. Dohody sjednávané v rámci vnějších vztahů jsou způsobem, kterým je posilováno postavení a konkurenceschopnost evropského celku v mezinárodně ekonomickém a politickém prostředí.¹³ Ujednání, dotýkající se obchodní sféry mají charakter multilaterální i bilaterální, přičemž bilaterální dohody uzavírá EU s konkrétními státy, regionálními uskupeními.

---

¹¹ BYDŽOVSKÁ, Marie. Vnější obchodní vztahy. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8894/sekce/vnejsi-obchodni-vztahy/>

¹² CIHELKOVÁ, Eva a kol. Regionalismus a multilateralismus. Základy nového světového obchodního řádu? 2010. s. 203

¹³ CIHELKOVÁ, Eva a kol. Nový regionalismus. Teorie a případová studie (Evropská unie). 2007. s. 236

Přestože jsou ekonomické vztahy nezanedbatelné, rozšiřuje Unie spolupráci se třetími zeměmi či integračními seskupeními i do oblasti vzdělání, zdravotnictví, finanční a technické pomoci, budování infrastruktury. Posilování politického dialogu, realizace hospodářských a sociálních reforem v partnerských zemích jsou nedílnou součástí vnějšího angažmá EU.¹⁴ Vnější ekonomické vztahy EU, na bázi dohod uzavřených se třetími zeměmi, jsou sumarizovány v níže přiložené tabulce č. 2. Jak je z přehledu patrné, mohou nabývat různých forem. Tabulka č. 2 obsahuje pouze stručný výčet typů dohod s vybranými aktéry. Nejedná se tedy o celkový počet partnerských zemí či seskupení spolupracující s EU.

Tabulka č. 2: Sumarizace zvolených typů vnějších dohod se zeměmi mimo EU¹⁵

Varianty dohod	Smluvní partneri
Dohody a dokumenty politického rázu v rámci SZBP EU.	Japonsko, Kanada, USA, Singapur, Hongkong, Austrálie a další
o partnerství a spolupráci	Rusko, Gruzie, Ukrajina, Arménie
o volném obchodu	Švýcarsko, Island, Turecko, Jihoafrická republika
o přidružení resp. Středozezemním partnerství	Tunisko, Maroko, Izrael, Egypt
stabilizační dohody	Černá hora, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko, Albánie atd.
o ekonomickém partnerství (EPAs)	země ACP
o celní unii	Turecko, San Marino, Andora
o ekonomické a obchodní spolupráci	Chile, Mexiko
o Evropském hospodářském prostoru	Norsko, Island, Lichtenštejnsko
Všeobecný systém preferencí	Převážně země rozvojového světa

¹⁴ BAAR, Vladimír. Vnější vztahy Evropské unie: geoeconomické a geopolitické aspekty jejich makroregionální diferenciace. 2006. s. 14

¹⁵ Upraveno dle FOJTÍKOVÁ, Lenka. Společná obchodní politika Evropské unie. 2006. s. 57. a CIHELKOVÁ, Eva a kol. Regionalismus a multilateralismus. Základy nového světového obchodního řádu? 2010. s. 203-204.

Příklady silných stránek tohoto ekonomického bloku, které umožňují jeho postavení v globální ekonomice lze ve stručnosti shrnout v následujících bodech:

- Potenciál produkce a následného odbytu vyplývající z počtu obyvatel a velikosti území, na kterém se EU rozkládá.
- Velikost vnitřního trhu, velká otevřenost a koupěschopná poptávka.
- Kvalifikace a dostupnost pracovní síly.
- Vysoký stupeň a záběr integrace.

Na druhou stranu lze evidovat i slabé stránky, které nelze opomenout. Veskrze se tedy jedná:

- Značná vnitřní heterogenita - rozdílná hospodářská výkonnost.
- Nedostatečná soudržnost členských států nejen ohledně ekonomických cílů a zájmů.
- Vysoká energetická, surovinová závislost a s tím související zranitelnost při nepříznivém vývoji cen na světových trzích.
- Nedostatečný technologický pokrok ve srovnání s ostatními subjekty světové ekonomiky.
- Na předešlý bod navazující pokles konkurenceschopnosti a produktivity práce.¹⁶

O tom, že je EU jedním z neopomenutelných světových aktérů, mající nemalý globální vliv, není třeba diskutovat. Pro lepší představu je však příhodné na tomto místě uvést i číselné údaje, které nejenže dobře doplní, ale také podloží touto kapitolou předložená sdělení. K danému účelu poslouží tabulka č. 3, která demonstruje a současně komparuje EU s dalšími významnými aktéry, kterými jsou Spojené státy americké a Čínská lidová republika, a to za pomoci tří základních ukazatelů, jakými jsou např. hrubý domácí produkt, rozloha území a v neposlední řadě počet obyvatel.

---

¹⁶ CIHELKOVÁ, Eva. Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie. 2003. s. 12-14.

Tabulka č. 3: Komparace předních světových mocností ke 2015¹⁷

Aktér	HDP (mil. \$.)	Rozloha (mil. km²)	Obyvatelstvo (mil.)
EU	16.312	4.23	509.7
USA	18.036	9.15	321.4
Čína	11.008	9.39	1371
Svět	74.152	129. 73	7347

EU zaujímá na pomyslném žebříčku světové ekonomiky jedno z předních míst. Její účast na mezinárodním obchodě není rozhodně nízká, o čemž konec konců svědčí i její podíl na celkovém obchodě ve výši kolem 16%. Uskupení 28. evropských zemí nalezneme mezi hlavními exportéry a importéry zboží a služeb s mezinárodní působností. Zhruba pro osm desítek třetích zemí je EU cílovým trhem jejich vývozu. Otevřenost evropského trhu vůči zemím tzv. třetího světa¹⁸ v porovnání s ostatními aktéry světového obchodu je velká.¹⁹ Jelikož tato kapitola více vyzdvihuje vnější ekonomické vztahy Unie, není od věci představit i její hlavní obchodní partnery a jejich procentuální podíl na obchodní výměně s tímto obchodním blokem. Dle podkladů nebo publikací Evropské komise vydaných za rok 2015 obchoduje EU nejvíce s:

- USA - podíl ve výši 17.6 % - jde o stěžejního obchodního partnera.
- Čína - vykazala téměř 15 %.
- Švýcarsko - třetím nejvýznamnějším partnerem - cca 7.2 %.
- Rusko - 6 % - do obchodních vztahů se velkou měrou promítají sankce EU namířené vůči této zemi.
- Japonsko a Norsko - tito aktéři se pohybují zhruba na stejné úrovni, přesněji 3.3 % a 3.5 %.
- Jižní Korea - 2.6 %.²⁰

¹⁷ Zpracováno za pomoci dat z databáze Světové banky. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/>

¹⁸ Pozn.: označení pro země rozvojového světa.

¹⁹ European Commission. EU position in world trade. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/policy/eu-position-in-world-trade/>

²⁰ European Commission. Client and Supplier Countries of the EU28 in Merchandise Trade (value %). Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122530.pdf

Celkový počet obchodních partnerů EU je velmi pestrý a široký, ale jako obecný základ plně postačí představení pouze těch zemí, se kterými Unie nejvíce uskutečňuje obchodní výměnu, a těmi jsou právě výše zmíněné. Rovněž jsou jejími obchodními partnery i země rozvojové. Obchodní rovina se však v tomto případě nese více v duchu nástroje pro jejich rozvoj.²¹ Odkloníme-li se od unijní působnosti ve světovém obchodě, tak jsou její další doménou přímé zahraniční investice. EU je považována za jednoho z největších původců PZI ve světě. PZI nesměřují z tohoto celku výhradně do vyspělých ekonomik, ale jejich velké zastoupení nalezneme právě i v rozvojových zemích. S tím, jak se Unie rozrůstala o další členy, nabývala ruku v ruce na své velikosti a stala se důležitým subjektem mezinárodního systému a obchodu.²² Široké pole působnosti vnějších vztahů EU a jejich neustále se rozšiřující záběr jde ruku v ruce s globalizačními procesy, které podněcují změny v ekonomické, politické i kulturní sféře. V globálním měřítku bývají identifikována jádra světové ekonomiky a EU je zcela jistě právě jedním z nich. Eliminace obchodních bariér a rozkvět obchodní spolupráce přispěly valnou měrou ke zrodu Společenství, zajistily prosperitu a nemalé benefity evropským zemím. EU v tomto duchu pokračuje i nadále a skrze větší míru otevřenosti světového obchodu jde vstříc i méně rozvinutým zemím.²³ Ke konci první kapitoly zabývající se okrajově problematikou vnějších vztahů Evropské unie, v míře postačující pro tuto práci, by bylo praktické dále rozebrat oblast rozvojové a obchodní spolupráce (politiky). Ačkoli je spektrum unijních politik a vnějšího vystupování EU velmi pestré, tak v kontextu analyzované problematiky je vůči rozvojovému světu, hlavně tedy vůči karibské oblasti, rozvojová politika nástrojem svého významu nenahraditelným. Vzhledem k tomu, že se však jedná o poměrně široké téma, kterého se dotýká krom jiného vznik a rozvoj vztahů mezi EU a zeměmi Karibiku, dále koheze těchto unijních politik atd., bude každému tématu zvlášť věnována samostatná kapitola. Nicméně, nahlédneme-li nyní do další kapitoly, je možno konstatovat, že budeme s trochou nadsázky těžko hledat většího poskytovatele rozvojové pomoci, než kterým

---

²¹ Pozn.: problematika obchodu a rozvoje bude samostatným předmětem rozboru kapitoly, dotýkající se vnějších ekonomických vztahů a rozvojových zemí v teoretickém výkladu.

²² European Commission. The European Union. A major economic player on the world stage. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication6665_en.pdf

²³ BAAR, Vladimír. Vnější vztahy Evropské unie: geoeconomické a geopolitické aspekty jejich makroregionální diferenciaci. 2006. s. 187

Evropská unie bezesporu je. Otevřenost k rozvojovým zemím nasvědčuje, že EU neustále posiluje své vztahy vůči málo vyspělým ekonomikám, participuje na řadě projektů a uzavírá různorodé dohody, které posléze stimulují jejich hospodářský růst a rozvoj.

2 Rozvojová politika EU a její základní charakteristika

Na téma rozvojové spolupráce EU, po její krátké zmínce, bude navázáno hlouběji až nyní. Jak bylo při vymezení vnějších vztahů předestřeno, rozvojová politika, jak ji známe dnes, nedosáhla svého vrcholu hned v samotných počátcích integračního procesu na evropské půdě, ale byla předmětem dlouholetého vývoje, který vykrytalizoval do podoby stěžejního segmentu působení EU vůči vnějšímu prostředí. Po přečtení obsahu daného textu by mohlo být namítáno, že nejsou zmíněny a rozepsány důležité dohody s touto oblastí související, ale ty budou konkretizovány v kapitole o vývoji vztahů Unie a uskupením karibských zemí. Smyslem další části textu je, alespoň před základní charakteristikou rozvojové spolupráce, respektive politiky, periferně nastínit historické mezníky jejího vývoje.

2.1 Historické pozadí

Bez přílišných detailů, zabíhajících do historie této politiky, je možné se obejít, proto lze její utváření představit pouze v kostce. Základ rozvojové spolupráce vůči chudým zemím je vázán koloniálními vazbami na dřívější koloniální území evropských zemí. Úsilí o integrovanější rozvojovou politiku pochází již z dob podpisu Římské smlouvy. Jeden z nástrojů financování spolupráce v oblasti rozvoje, přesněji řečeno Evropský rozvojový fond byl založen v roce 1957, čili v období, do kterého je datováno přijetí jmenované smlouvy. Rozvojová spolupráce se zeměmi ACP nabývala posléze na své síle díky dohodě z Yaoundé v návaznosti na proces dekolonizace Afriky 60. let. Iniciativa vycházející z rukou Komise počátkem 70. let implementovat politiku rozvoje nebyla úspěšně završena a ani v časovém horizontu dalšího vývoje nebyla tato snaha považována za zdárně uskutečněnou.²⁴ Od roku 1960 byla obecně Evropskou komisí

---

²⁴ WUNDERLICH, Jens-Uwe a David J BAILEY. The European Union and Global Governance: A Handbook. 2011.

pojímána jako vzájemné působení mezi poskytovatelem pomoci a řadou příjemců. Tato interakce, v knihách také označovaná jako původní přístup, byla příkladem hojného rozvoje pomoci, obchodu a budování partnerství se širokou skupinou aktérů. Během nadcházejících čtyř desetiletí nalezla v tomto ohledu dnešní EU své, řekněme i nezastupitelné postavení v mezinárodním prostředí. Rozpuk více specifických vztahů nastal od poloviny 80. let. Období 1950 až 1990 bývá označováno za tzv. postkoloniální rozvojovou politiku. Po roce 1990 přijetím Smlouvy o EU nedošlo pouze k zesílení autonomie této politiky, lépe řečeno k jejímu právnímu ukotvení, ale také přispěla k zahrnutí a podpoře všeobecně známých cílů pro 21. století, kterými jsou mimo jiné redukce chudoby a udržitelný rozvoj, do rámce vnějšího působení EU v oblasti rozvojových aktivit. Vývojová etapa po přelomu tisíciletí se nese v duchu úsilí a změn, zahrnující budování jednotné představy o vnější pomoci, naplňování rozvojových cílů tisíciletí, posilování soudržnosti rozvojové a ostatních politik.²⁵ Po přelomu nového tisíciletí byl zlomovým bodem v kontextu rozvojové politiky Evropský konsenzus o rozvoji, který předkládá jednotný rámec principů a záměrů, sdílených a podporovaných nejen Komisí, ale i členskými státy Unie. Tento dokument z roku 2005 byl přijat všemi hlavními orgány Unie, tedy Komisí, Evropským parlamentem a Radou.²⁶ Přijetím Lisabonské smlouvy podepsané v roce 2007, dochází k ustanovení unijních politik na politiky sdílené, doplňkové a výlučné. Rozvojová politika tak náleží svým charakterem do skupiny sdílených politik mezi Unii a národními státy. Bližší specifikaci nabízí Článek č. 2c Smlouvy o fungování EU, který ve své podstatě říká, že *EU disponuje pravomocí samovolně jednat ve sféře humanitární a rozvojové spolupráce, ale pouze do té míry, ve které nedojde k narušení či zásahu do pravomoci a výkonu činností členských států.*²⁷ Na krátký náhled do historie plynule naváže nadcházející podkapitola, podrobuje rešerši teoretický rámec této významné politiky.

---

²⁵ HILL, Christopher a Michael SMITH. International relations and the European Union. 2011. s. 325.

²⁶ WUNDERLICH, Jens-Uwe a David J BAILEY. The European Union and Global Governance: A Handbook. 2011.

²⁷ EUR-Lex . Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství. Úřední věstník Evropské unie. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:12007L/TXT>

2.2 Teoretické pojetí

V samotných počátcích dnešní EU, přesněji u jejích historických kořenů smlouvy, zakládající Evropské hospodářské společenství nebylo možné o výrazu rozvojová politika vůbec hovořit, vlastně nebyl v Římské smlouvě tento termín vůbec užít. Naopak rozvojovou spoluprací je možné evidovat jako termín, v té době zcela normální. Politika rozvoje vyvstala jako nový výraz v kontextu Maastrichtské smlouvy a listin vydávaných Komisí z období 90. let. Veskrze lze konstatovat, že rozvojová spolupráce byla mateřským termínem rozvojové politiky, jedná se tedy také o synonyma, ale termín svého období vzniku staršího je svým obsahem rozsáhlejší, ale ve své podstatě odkazují na stejnou věc. Zahrnuje tak různorodé druhy pomoci v oblasti rozvoje, až po obchod a finanční, technickou spoluprací. S oběma termíny se běžně dostaneme do styku, a to nikoli jen v publikacích EU, spíše tedy Evropské komise, ale bývají častokrát doplněny o termín rozvojová pomoc, který je jejich nedílným prvkem. Není chybné, pokud zaměníme tento termín za výraz zahraniční pomoc nebo také spoluprací EU, poněvadž se v unijních dokumentech oba používají a svou podstatou jsou identické. Zahraniční spolupráce v užším slova smyslu zosobňuje jednosměrné peněžní toky pomoci směřující vně platformu Unie.²⁸ Finanční podpora je klasifikována jako ODA, neboli oficiální rozvojová pomoc a dříve také jako OA, čili oficiální pomoc. Organizace pro hospodářskou organizaci a rozvoj stanovila rozdíl mezi nimi za pomoci geografického hlediska, oblasti kam peněžní prostředky směřují. Nyní je ustálený a pouze používaný termín ODA. Pokud je rozvojová pomoc Unie takto vnímána, tak je svým charakterem multilaterální. V opačném slova smyslu je uplatňován také bilaterální způsob. Smyslem ODA je stimulovat hospodářský rozvoj a růst životní úrovně rozvojových zemí.²⁹ Sama o sobě je rozvojová pomoc, jak už bylo předesláno článkem č. 2c zabezpečována na dvou úrovních. Jedna z nich je reprezentována členskými státy, druhá EU pomocí odpovědného orgánu za její řízení, který zosobňuje Evropská komise, a odehrává se tedy z logiky věci na úrovni nadnárodní.³⁰ Rozvojová politika je svou povahou neizolovanou sférou, která se prolíná do vnějších ekonomických vztahů Unie

---

²⁸ ADAMCOVÁ, Lenka. Úvod do rozvojových studií. 2006. s. 81-82.

²⁹ RAJCHLOVÁ, Jaroslava. Financování rozvojové spolupráce. 2016. s. 6-7.

³⁰ ŠTĚRBOVÁ, Ludmila a kol. Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století. 2013. s. 257

a obohacuje ostatní politiky, ať již sdílené či podpůrné, které jsou vykonávány národními státy ve vnějších vztazích, příměji vyjádřeno v oblasti spolupráce pro rozvoj.³¹

2.2.1 Stěžejní zásady v podobě „3K“

V základní charakteristice vnějších vztahů EU již jmenovaná Maastrichtská smlouva zavedla konkrétní principy, posilující rozvojovou politiku, kterými jsou koherence, koordinace a komplementarita („3K“). Ať se nejedná pouze o jejich vyjmenování, budou jednotlivé zásady blíže definovány. Fragmentace poskytování rozvojové pomoci mezi Komisí a členskými státy je faktem neodmyslitelně vyžadujícím koordinaci.

- Koordinace - cílem je dosažení vyšší efektivity poskytované pomoci a rozvojové spolupráce skrze harmonizaci dílčích zdrojů, činností, programů realizovaných subjekty, participující na výkonu rozvojové politiky. Subjekty jsou míněny nejen Evropská Komise, členské státy EU, ale také jejich koordinace s dalšími mezinárodními aktéry, kteří v oblasti podpory rozvojových zemí působí. Dalším, neodmyslitelně podstatným principem je koherence.
- Koherence - tento princip ve své podstatě spočívá v harmonizaci veškerých politik EU. Při podrobnějším výkladu jde o snahu harmonizovat unijní politiky s politikou rozvojovou a jejími cíli. Jako názorný příklad může posloužit snaha o zajištění koherence mezi politikou obchodní a rozvojovou. V samém závěru představenou, ne však méně důležitou zásadou, je komplementarita.
- Komplementarita - smyslem je zabezpečit, aby tato politika EU byla politikou sdílenou, čili doplňovala rovinu národní, resp. politiky členských států.³²

Uvedené stěžejní principy mají za úkol krom jiného přispět k dosažení cílů rozvojové politiky.

---

³¹ ADAMCOVÁ, Lenka. Úvod do rozvojových studií. 2006. s. 83.

³² THE GROUP OF HEADS OF THE EU MEMBER STATES' DEVELOPMENT COOPERATION EVALUATION SERVICES AND THE EUROPEAN COMMISSION (EUHES). Evaluating co-ordination, complementarity and coherence in EU development policy: a synthesis. 2007. s. 16.

2.3 Cíle

Cílem rozvojové spolupráce, resp. politiky je podporovat, v práci již znějící, trvale udržitelný rozvoj sociální i ekonomický v zemích rozvojového světa. Stimulovat jejich vyváženou a systematickou integraci do globální ekonomiky a na posledním místě zmírnit, nejlépe odstranit chudobu v tomto typu zemí natolik markantní. Prostě řečeno je elementárním smyslem politiky napomáhat této skupině zemí s velmi nízkým stupněm rozvoje. Na druhou stranu není možné tento výklad plně generalizovat, poněvadž se rozvojová spolupráce pod záštitou EU nevztahuje pouze na země ryze rozvojových kontinentů, ale v jejím kontextu nalezneme pomoc směřovanou i v evropském regionu zemím z východu či středu Evropy, také běžně označovaných jako postkomunistické země. Tato rozvojová spolupráce však nesmí, jak smlouva o založení Evropského společenství stanovuje, ovlivnit nebo narušit spolupráci se státy ACP. Vrátime-li se zpět k vymezení cílů, tak zjistíme, že nabývají širokého spektra své působnosti. Pro lepší představu se může jednat o dohody, podněcující důraz na lidská práva, ochranu duševního vlastnictví, eliminaci drogové kriminality apod., které spojuje společný jmenovatel ve formě podpory hospodářského a sociálního rozvoje.³³ Taxativní výčet cílů této unijní politiky koresponduje s tzv. Millennium Development Goals, neboli rozvojovými cíly tisíciletí.

- Odstranění extrémní chudoby a hladu.
- Elementární stupeň vzdělání dostupný všem.
- Rovnost pohlaví.
- Eliminace úmrtnosti dětské složky populace.
- Podpora zdraví matek.
- Boj proti HIV/AIDS, malárii atd.
- Dosažení udržitelného stavu životního prostředí.
- Globální partnerství pro rozvoj.³⁴

---

³³ SVOBODA, Pavel. Právo vnějších vztahů Evropské unie. 1999. s. 200-201

³⁴ UNITED NATIONS. Millennium Development Goal 8: Taking Stock of the Global Partnership for Development. 2015. s. 12. Dostupné z: http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/MDG_Gap_2015_E_web.pdf

Vzhledem ke skutečnosti, že je stěžejním úmyslem kapitoly o rozvojové politice EU předložit výhradně její základní prvky a podstatu, není nutné cíle této politiky dále rozvádět, a proto je možné nahlédnout do dalšího rámce, osvětlující zdroje financování a dílčí formy pomoci.

2.4 Financování a formy pomoci

Rozvojovou spolupráci z pohledu jejího financování je nutné členit na pomoc zemím náležící mezi ACP a do skupiny zemí pojmenované jako non - ACP. Kooperace se státy v rámci druhé skupiny je financována Unií prostřednictvím nástroje pro rozvojovou spolupráci, navazující na evropský rozpočet, který je svou povahou teritoriálním instrumentem sloužící k financování. Když bude odmyšleno teritoriální hledisko, tak je svým programovým zacílením nejen rázu geografického, ale také tematického, a není nikde psáno, že tyto programy nesmí přesáhnout danou zeměpisnou sféru. Dohodou z Cotonou je řízeno financování spolupráce s ACP. Základním peněžním zdrojem rozvojové spolupráce Unie a států ACP je Evropský rozvojový fond, který stojí mimo rozpočet.³⁵ Do tohoto fondu odvádějí země EU, které jsou jejími členy v pětiletých intervalech příspěvky, jejichž výše se odráží od objemu národního HDP a vazeb utvářejících se postupem historického vývoje mezi nimi a cílovou zemí rozvojové pomoci. EDF a rozpočet EU jsou tedy dva významné zdroje, které slouží k finanční podpoře rozvojové spolupráce EU s málo vyspělými zeměmi světa. Peněžní prostředky jsou vždy stanoveny jako víceletý rámec platný pro sedmileté období, nyní pro léta 2014 až 2020. Rozvojová spolupráce EU spadá do čtvrtého rozpočtového oddílu, který je pojmenovaný „*EU jako globální aktér*“.³⁶ Obecné hledisko problematiky financování bude názorně demonstrováno tabulkou č. 4, která nastiňuje finanční rámec rozvojové spolupráce ve vybraných oblastech se zeměmi Karibiku jako celku. Přesněji ilustruje objem prostředků z EDF na podporu programu „*Caribbean Regional Programme*“ (CRIP) ve víceletém časovém horizontu.

---

³⁵ SVOBODA, Pavel. Právo vnějších vztahů EU. 2010. s. 180. Pozn.: Úmluva bude posléze přiblížena.

³⁶ RAJCHLOVÁ, Jaroslava. Financování rozvojové spolupráce. 2016. s. 10-11

Tabulka č. 4: Finanční rámec rozvojové spolupráce EU a Karibiku³⁷

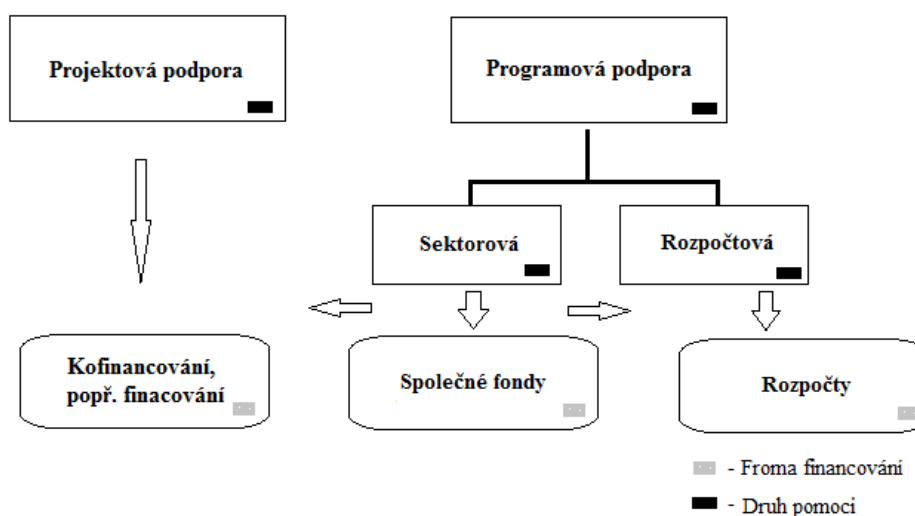
Finanční rámec 2007 - 2013	Finanční rámec 2014 - 2020
Stimul obchodní výměny	Ekonomická spolupráce, integrace
Prohloubení hospodářská integrace	Boj proti klimatickým změnám, zkvalitnění životního prostředí
Realizace a další rozkvět EPAs	Posílení bezpečnosti, eliminace kriminality
Podpora soukromého sektoru	Energetika - udržitelnost
Posílení regionální integrace a kooperace	+ Návaznost na dílčí segmenty předešlého rámce
Celkem 165 mil. €	Celkem 346 mil. €

Rozvojová pomoc plynoucí z Unie nabývá řady podob. K dosažení dlouhodobých cílů v rámci příjmové země se jednotlivé strategie pomoci vzájemně prolínají. Rozvojová pomoc nabývá podoby projektů, grantů, smluv a v neposlední řadě podpory rozpočtu či konkrétního sektoru. Granty jsou přímé peněžní prostředky určené pro konkrétní organizace nebo projekty. Projekty je možné chápat, jako soubory mnoha činností, které si kladou za cíl realizovat do určitého času, s ohledem na disponibilní zdroje předem stanovené záměry rozvojové spolupráce. Smlouvy jako jedny z nejběžnějších eventualit není třeba přibližovat. Finanční subvence ve formě podpory státního rozpočtu cílové země představují peněžní prostředky, jejichž primárním úkolem je financovat rozvojové strategie na jejím území. Nedílnou součástí této formy financování je politický dialog a neustálé vyhodnocování, jak je s prostředky nakládáno. Kritéria pro získání této podpory jsou poměrně stručná, avšak velmi zásadní. Potenciální příjemce musí přijmout závazek podpory lidských práv, demokracie a konceptu právního státu. Jako poslední z předložených typů finanční pomoci, který může plynout na rozvoj určitého sektoru, kupříkladu zemědělského, energetického, vzdělávacího apod., je podpora odvětví. Sektorová podpora je do jisté míry analogickou v předešlé větě představené podpory

³⁷ Vlastní zpracování za pomoci European Commission. INTERNATIONAL COOPERATION AND DEVELOPMENT: The Caribbean. Dostupné z: https://ec.europa.eu/europeaid/regions/caribbean-0_en

rozpočtu.³⁸ Pomoc ve formě projektů byla primárním nástrojem cca do začátku 90. let minulého století. Od té doby docházelo k postupnému odklonu od této formy podpory směrem právě k rozpočtové nebo sektorové, protože ta projektová dle často předkládaných faktů více koreluje s neefektivností vynaložených peněz a navíc prohlubuje nejednotnost v poskytované pomoci. Obecně lze graficky znázornit předložené formy pomoci v návaznosti na finanční zdroje na níže přiloženém schématu. Pod programovou pomoc spadá sektorová podpora a podpora rozpočtu, naopak ta projektová představuje samostatnou kategorii. Samozřejmě podpora programová skýtá širší rámec druhů pomoci. Obrázek č. 2 nám tedy zdaleka nedává celkový přehled veškerých druhů pomoci, proto mohou být nad jeho rámec jmenovány alespoň některé z nich, například podpora finanční a platební bilance, pomoc potravinová, proexportně orientovaná podpora, prominutí poskytnutých půjček a jiné.

Obrázek č. 2: Formy pomoci ve vztahu k jejich financování³⁹

Financování rozvojové spolupráce v rámci sektorové podpory nabývá forem peněžní subvence samostatných aktivit vykonávaných na podporu růstu a rozvoje zvoleného odvětví nebo jsou finanční zdroje ve výši určitého příspěvku směřovány do společného

³⁸ Evropská komise. Politiky Evropské unie: Mezinárodní spolupráce a rozvoj. 2014. s. 6. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/topics/development-cooperation_cs

³⁹ Poupraveno na základě NĚMEČKOVÁ, Tereza. Rozpočtová a sektorová podpora jako nové nástroje rozvojové spolupráce - perspektiva EU. 2007. s. 14.

fondy, který vznikl za účel rozvoje daného sektoru. Také může mít formu rozpočtové podpory, která poté plyne na stimul vybraného sektoru. Pod pojmem rozpočtová podpora bývá spatřován jednosměrný převod peněžních prostředků od dárce do státního rozpočtu příjemce, čili do rukou vlády rozvojové země.⁴⁰

2.5 Základní přehled nástrojů

Výklad o rozvojové spolupráci bude završen nástroji, s jejichž pomocí je tato politika ve vnějším vystupování Unie vůči rozvojovým zemím velmi uplatňována. Nástroje obsažené v jejím rámci je možno pro základní přehled bez detailnějšího členění jejich obsahu vyjádřit bodově.

- Nástroje smluvního charakteru.
- Finanční podoby.
- Nástroje svou povahou obchodní.
- Využívané k podpoře privátního sektoru.
- Instrumenty podporující aktivity tzv. NGOs (nevládních organizací).
- Nástroje sloužící k podpoře rybolovu.⁴¹

Rozvojová politika je nejen svým obsahem, ale i sférou své geografické a tematické působnosti velmi pestrým nástrojem EU, který by si určitě zasloužil podrobnější rozbor, ale vzhledem k omezenému rozsahu práce nebude dále více do hloubky rozebírána. Následující odstavce budou v kostce popisovat a obeznamovat čtenáře s jednou z geografických částí amerického kontinentu, která je předmětem analýzy této práce a nalézá se mezi rozvojovými regiony světa.

3 Charakteristika karibského regionu

Karibská oblast zahrnuje řadu ostrovních států, které jsou co do své rozlohy a počtu obyvatel menší a velmi zranitelné z hlediska ekonomického i environmentálního. To však na druhou stranu nemusí nutně znamenat, že jsou z ekonomické stránky věci jako takové tyto státy ryze nestabilní. Sektory agrárního a cestovního ruchu bývají

---

⁴⁰ NĚMEČKOVÁ, Tereza. Rozpočtová a sektorová podpora jako nové nástroje rozvojové spolupráce - perspektiva EU. 2007. s. 5, 6, 14.

⁴¹ ADAMCOVÁ, Lenka. Úvod do rozvojových studií. 2006. s. 136

považovány pro tyto země za typické a jsou velmi lehce náchylné na změny životního prostředí v podobě přírodních katastrof. Stupeň ekonomické a sociální rozvinutosti není možné generalizovat pro celou oblast a svou úrovní rozvoje se tak jednotlivé země odlišují, ale vesměs bývají kategorizovány z hlediska výše HDP na osobu (per capita) jako země s vyšším středním příjmem. Region zahrnuje země se střední úrovní rozvoje, ale rovněž i státy spadající do skupiny LDC, neboli nejméně rozvinutých zemí, čili nízkopříjmových.⁴² Tabulkou č. 5 je zachycena velikost populace jednotlivých zemí této oblasti, přesněji členských států CARICOM, včetně jednoho z ukazatelů ekonomické úrovně, kterým je hrubý domácí produkt na obyvatele.

Tabulka č. 5: CARICOM: stav populace a HDP per capita ke 2016⁴³

Země	Obyvatelstvo (mil)	HDP na osobu (USD)
Antigua a Barbuda	0.090	14.432
Bahamy	0.368	24.567
Barbados	0.280	15.955
Belize	0.377	4.693
Dominika	0.071	7.412
Grenada	0.107	9.600
Guyana	0.769	4.492
Haiti	10.848	761.4
Jamajka	2.829	4.870
Montserrat	0.053	12.390
Svatá Lucie	0.174	8.268
Svatý Kryštof a Nevis	0.056	16.979
Svatý Vincenc a Grenadiny	0.110	6.957
Surinam	0.563	7.347
Trinidad a Tobago	1.364	16.717

⁴² CORRIE, John. Report on regional cooperation in the ACP countries. 1999. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/intcoop/acp/94_01/020_00_01_en.htm

⁴³ Přehled vypracován za pomoci dat Mezinárodního měnového fondu. International Monetary Fund. World Economic and Financial Surveys: World Economic Outlook Database. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/02/weodata/index.aspx>

Vyspělé země světa vykazující se rozvinutou tržní ekonomikou dosahují v průměru hodnoty HDP na obyvatele přes 30 000 \$, a to ještě v případě, že je brána v potaz ta nižší příjmová hranice. Je tedy zcela evidentní, že oblast Karibiku, resp. země CARICOM náleží do kategorie zemí s nižším stupněm rozvinutosti. Karibskou zemí, která se nalézá na jednom z posledních míst pomyslného žebříčku chudoby a rozvinutosti je Haiti. Naopak na daný region poměrně „vysokou“ úroveň příjmů per capita je možné shledávat u zemí jako např.: Trinidad a Tobago, Bahamy, Sv. Kryštof a Nevis a další. Kategorizaci zemí dle výše příjmů HDP na obyvatele stanovuje Světová banka. K jaké skupině zemí z hlediska své rozvinutosti karibské země náleží, lze ilustrovat na základě hranice příjmů tabulkou č. 6. Hvězdičkou označené země sice dle důchodového vymezení patří do skupiny zemí s vyšším středním příjmem, avšak nejsou od horní příjmové hranice nízkopříjmových zemí, přesněji zemí s nižším středním příjmem příliš vzdáleny, tudíž mohou být vnímány v komparaci s ostatními zeměmi daného regionu jako nejméně rozvinuté.

Tabulka č. 6: Státy CARICOM - příjmová klasifikace (2016)⁴⁴

Vysokopříjmové	S vyšším středním příjmem	Nízkopříjmové
Antigua a Barbuda	Belize*	Belize
Bahamy	Dominika	Guyana
Barbados	Grenada	Jamajka
Svatý Kryštof a Nevis	Guyana*	Haiti
Trinidad a Tobago	Jamajka*	HDP per capita < 1.025 \$
HDP per capita > 12.476 \$	Svatý Vincenc a Grenadiny	
	Svatá Lucie	
	Surinam	
	HDP per capita mezi 4.036 \$ - 12.475 \$	

⁴⁴ Vlastní zpracování za pomoci údajů zveřejněných Světovou bankou. The World Bank. Data: World Bank Country and Lending Groups. Dostupné z: <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups>

Státy se odlišují nejen výší svého HDP, či HDP per capita, ale panují rozdíly i co do velikosti obyvatelstva, objemu produkce a exportní základny. Na druhou stranu jejich společnými jmenovateli jsou omezení, která plynou z dostupnosti přírodních zdrojů a závislost na určitých odvětvích determinující produkci i následný export. Za nosná odvětví bývají považována, kupříkladu sektor zpracovatelského průmyslu, služeb, cestovního ruchu a zemědělský. Mnohé země se potýkají s chudobou, nerovností příjmů, nezaměstnaností a jsou citlivé na výkyvy světových cen komodit. Vysoká závislost na mezinárodním obchodě a službách je charakteristickým rysem drtivé většiny zemí Karibiku. Značná závislost na importu spotřebního zboží není pro země této oblasti výjimkou.⁴⁵ Region Karibiku není možné omezit pouze na již uvedené země, ale do jeho širšího geografického vymezení spadají také Aruba, Britské Panenské ostrovy, Nizozemské Antily, Panama, Portoriko a další. Celkově do oblasti Karibiku bývá dohromady zahrnováno téměř na tři desítky suverénních států a závislých území. Pro tuto práci je však možné se bez jejich celkového výčtu obejít a nadále si vystačit s vybranými, výše tabulkou předkládanými zeměmi. Karibské země podléhaly od druhé poloviny 90. let cyklickému vývoji a to nejen z ekonomické stránky věci. Fáze prosperity, stability střídala období záporného růstu karibských ekonomik zapříčiněná v důsledku hospodářských krizí, válečných konfliktů, pádu Berttonwoodského měnového systému⁴⁶, ropných šoků a výhodných zahraničních půjček. Tyto události se valnou měrou podepsaly na zpomalení růstu a finanční, dlužní krizi z 80. let. Ke konci 80. let docházelo k pozvolnému zavádění reformních kroků v oblasti hospodářství projevující se transformací strategie dovozní substituce na vývozní industrializaci, liberalizaci obchodu a strukturálních reforem. Obdobně jako jiné rozvojové regiony světa nebyl ani ten karibský opomenut integračními procesy. Státy této oblasti nejsou velké svou rozlohou, nenalézají se zde dominantní ekonomiky, je zjevná kulturní

---

⁴⁵ POLLARD, A Walker, Christ NANNETTE, Judith DEAN a Katherine LINTON. Caribbean Region: Review of Economic Growth and Development. 2008. s. 15.

⁴⁶ Měnový systém, který byl postaven na systému pevných směnných kurzů, fungující v mezinárodním prostředí jako mechanismus peněžní regulace od konce druhé světové války do 70. let minulého století. KALÍNSKÁ, Emilie. Mezinárodní obchod v 21. století. 2010. s. 157.

a etnická podobnost, proto pro posilování spolupráce v podobě regionálních uskupení nestálo nic zásadního v cestě, až na ne zcela stabilní politické prostředí.⁴⁷

3.1 Regionální spolupráce

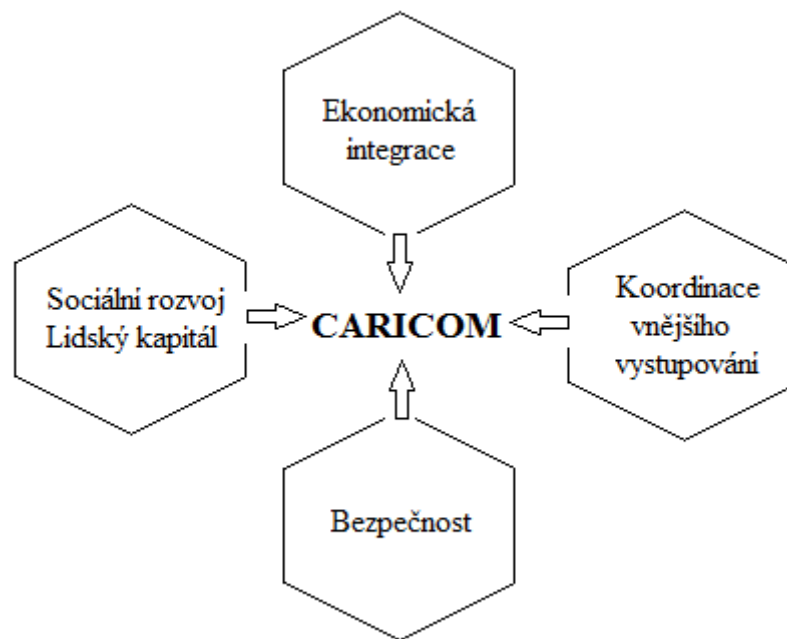
Posilování mezistátních vazeb v rámci karibské oblasti probíhalo převážně cestou ekonomické spolupráce, která měla přispět k rozvoji tamních zemí. Nestabilita mezinárodního systému způsobená výše podotknutými událostmi se nevyhnula ani zemím Karibiku. Jedním z prvních náznaků regionální spolupráce bylo založení Karibského sdružení volného obchodu (CARIFTA) v roce 1965, které mělo prohlubovat ekonomickou integraci skrze posilování liberalizace obchodní výměny v rámci regionu a založení nezbytných institucí, které měly usnadnit realizaci těchto cílů. Zakládající „čtyřka“ CARIFTA se sestávala ze zemí Jamajka, Barbados, Guyana, Trinidad a Tobago. Postupem času se CARIFTA rozrostlo o další země Karibiku, které byly na různém stupni svého vývoje, čemuž odpovídalo i tempo jejich integrace. Jmenované sdružení volného obchodu ztělesňovalo stavební kámen pro další integrační tendence, které nabyly reálné podoby konferencí v Trinidad a Tobago konané roku 1972. Rok poté vzniká Karibské společenství (CARICOM). Transformací CARIFTA na nové Karibské společenství byla rozvinuta spolupráce již více i do sféry politické.⁴⁸ K podpisu smlouvy o založení CARICOM přistoupila opět „původní čtyřka“ karibských států, které založily CARIFTA a postupem času se rozrůstalo o další bývalé členy Karibského sdružení ze 60. let. CARICOM se zaměřuje na čtyři hlavní oblasti, označované také za pilíře integrace, které jsou uvedeny v grafické podobě obrázkem č. 3.

---

⁴⁷ MAJEROVÁ, Ingrid. Rozvojové ekonomiky. 2008. s. 113-114, 154.

⁴⁸ BISHOP, Matthew Louis a Anthony PAYNE. Caribbean Regional Governance and the Sovereignty/Statehood Problem. 2010. s. 6-7. Dostupné z: https://www.cigionline.org/sites/default/files/caribbean_paper_8_0.pdf

Obrázek č. 3: Primární pilíře CARICOM⁴⁹

Jako své cíle Karibské společenství deklaruje následující:

- růst životní úrovně,
- vyšší míra zaměstnanosti a produktivity,
- konvergence, koordinace a hospodářský rozvoj,
- posílení obchodu a hospodářských vztahů se třetími zeměmi,
- zvýšení konkurenceschopnosti,
- nárůst výroby,
- efektivita při vnějším vystupování a jednání karibských států,
- spolupráce mezi členy a koordinace jejich vnějších hospodářských politik.

⁴⁹ Vytvořeno na základě informací oficiálních webových stránek Karibského společenství. CARICOM: CARIBBEAN COMMUNITY . Pillars of Integration. Dostupné z: <http://caricom.org/about-caricom/who-we-are>

V rámci rozvojového světa je tohle integrační uskupení karibských zemí jedno z nejstarších.⁵⁰ Vzhledem k tomu, že ne zcela všechny země Karibiku byly členy CARICOM, bylo zapotřebí kvůli efektivnější spolupráci a alokaci zdrojů od Evropského společenství, přesněji z EDF, založit fórum, které by bylo koordinačním a monitorovacím nástrojem euro-karibské spolupráce resp. finanční podpory projektů v daném regionu. Karibské fórum (CARIFORUM) jako platforma pro dialog mezi EU a Karibikem tak vzniklo v roce 1992. CARIFORUM dnes zahrnuje ve své členské základně všechny země CARICOM + Dominikánskou republiku.⁵¹ Intraregionální spolupráce je důležitým prvkem napomáhající rozvoji zemí karibské oblasti, a proto Společný trh a hospodářství (CSME) pro ni skýtá velmi příhodné podmínky. Prohlubování ekonomické integrace, výše několikrát nejen pod hlavičkou CARICOM zmíněné, představuje jednotný trh CARICOM, který nabízí větší prostor pro výrobu a prodej v oblasti zboží a služeb, stejně jako pro PZI, generování úspor z rozsahu a růst životní úrovně obyvatel členských států. Růst a rozvoj jmenovaných karibských zemí má být dosažen, krom jiného, právě vytvořením společného hospodářského prostoru. CSME je odrazovým můstkem jednoho ze čtyř výše ilustrovaných pilířů CARICOM. Nemalý pokrok je evidován v oblasti práce dotýkající se volného pohybu pracovní síly, získání pracovního povolení, zkvalitňování systému sociálního zabezpečení, setrvání osob na území členského státu atd. Oblasti, na kterých je potřebné neustále pracovat, jsou kupříkladu antidopingová zajištění, cla, ochrana práv duševního vlastnictví a spotřebitelů, technické směrnice, spravedlivé hospodářské soutěže a celá řada dalších.⁵² Integrační procesy v karibském regionu eskalovaly vyjma již poznamenaných uskupení ke vzniku Asociace karibských států (ACS) v roce 1994. Organizace reprezentuje platformu pro politický dialog a meziregionální spolupráci mezi pětadvaceti zeměmi, které jsou členy a třemi přidruženými státy. Cíle ACS se promítají v zintenzivňování kooperace a integrace v Karibiku, budování hospodářského prostoru,

---

⁵⁰ CARICOM: CARIBBEAN COMMUNITY . Pillars of Integration. Dostupné z: <http://caricom.org/about-caricom/who-we-are>

⁵¹ BAAR, Vladimír. Vnější vztahy Evropské unie: geoeconomické a geopolitické aspekty jejich makroregionální diferenciaci. 2006. s. 181.

⁵² CARIBBEAN COMMUNITY. CARICOM Single Market and Economy (CSME): Overview. Dostupné z: <http://caricom.org/work-areas/overview/caricom-single-marke-and-economy>

ochraně životního prostředí a udržitelném rozvoji.⁵³ Ačkoliv není region Karibiku nikterak bohatý na rozvinuté a velké ekonomiky, tak ve vytváření mezistátních vztahů a kooperace o něm můžeme hovořit, jako o jednom z těch vyspělejších. Poměrně specifickému druhu obchodní spolupráce v rámci vnějších ekonomických vztahů EU, provázaných v daném ohledu s rovinou rozvojové politiky ve formě EPAs, které byly ve velké míře akcentovány dohodou nahrazující Loménské úmluvy v roce 2000, se bude věnovat příští kapitola.

4 Dohody o hospodářském partnerství (EPAs)

Tento typ dohod koreluje s dále v práci rozebíranou Dohodou z Cotonou, poněvadž právě ona nejvíce upravila oblast hospodářské, obchodní spolupráce. Preferenční přístup na unijní trh, svou povahou nerekiproční, byl vystřídán novým typem dohod v této práci již mnohokrát podotknutých. EPAs přináší reciproční přístup namísto jednostranných zvýhodnění, které mají být oproti obchodní spolupráci na bázi Loménských dohod kompatibilní s pravidly WTO, avšak až poté, co bude překlenuto přechodné období, které má být zakončeno režimem volného obchodu v časovém rozpětí až 25. let. Do toho okamžiku nejsou takto nastavené obchodní vztahy EU a ACP plně kompatibilní s tzv. doložkou nejvyšších výhod WTO.⁵⁴ Preferenční přístup EU k zemím ACP tak není univerzálně platný pro všechny země rozvojového světa, členy WTO.⁵⁵ Jako alternativa EPAs byly zaveden „Všeobecný systém preferencí“ nebo rámec „Everything by Arms“. EPAs napomáhající rozvoji a obchodu mohou být uzavřeny, jako předmět další spolupráce buď s regionálními integračními celky, nebo naopak se samostatnými zeměmi. V tomto kontextu je možno odkázat na níže znějící REPA. Skrze EPAs má být realizována postupná liberalizace ze strany obou aktérů, kteří k nim přistoupí. Liberalizační tendence mají stabilizovat obchodní výměnu mezi dotčenými subjekty, zabezpečovat přímější přístup na unijní trh a podporovat rozvoj investičního prostředí

---

⁵³ The Association of Caribbean States. ABOUT THE ASSOCIATION OF CARIBBEAN STATES (ACS). s. 1. Dostupné z: <http://www.eird.org/cd/acs/English/AboutACS.pdf>

⁵⁴ Pozn. Tato doložka stanovuje, že preferenční přístup podléhá rovnocennému zacházení, čili má se tak případně vztahovat, být poskytnut všem zemím rozvojového světa. Jednoduše řečeno ukládá zákaz diskriminace a stejné zacházení pro členy WTO.

⁵⁵ MORGANTINI, Luisa. NÁVRH ZPRÁVY o dopadu dohod o ekonomickém partnerství (EPA) na rozvoj. 2006. s. 8. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/593/593412/593412cs.pdf

a nárůst produkce. Míru a formu liberalizace je nutné odlišovat z pohledu každého subjektu individuálně. Odbourávání obchodních bariér ze strany zemí ACP, kterým je tato forma dohod určena, se odehrává za pomoci vyjednávání, při kterém jsou však brány v potaz rozvojové cíle a konkrétní podmínky zemí, ve kterých se nacházejí, resp. jejich omezení. Míra liberalizace by tak měla zohledňovat aspekty ekonomické, sociální a životního prostředí, které jsou specifické pro každou přistupující zemi zvlášť. Nutné je vzít do úvahy, kromě vyjmenovaných aspektů, také podmínky pro realizaci potřebných reforem v oblasti ekonomické a kapacity pro uvolňování obchodních překážek.⁵⁶ Na základě již předložených informací lze vyvodit, co vlastně EPAs představují, ale zajisté je příhodné jejich bližší vymezení. EPAs jsou svou podstatou instrumentem rozvojové spolupráce, zahrnující podporu finanční a technickou, která má být nápomocna zemím ACP při liberalizačních krocích. Tyto dohody podporují regionální integraci, obchod, investice, podnikatelské prostředí, zapojení zemí do světového hospodářství a v neposlední řadě zkvalitňování produktů a služeb. Velmi banálně řečeno je jejich prostým cílem podpora rozvoje zemí nacházejících se v rámci ACP. V souvislosti s rozvojovými zeměmi bývá mimo jiné právě obchod zdůrazňován jako jeden ze stěžejních elementů, který se podílí na tvorbě bohatství, snižování nezaměstnanosti, růstu domácí poptávky atd., a může tedy přispívat k udržitelnému rozvoji řady zemí.⁵⁷ Shrneme-li v kostce myšlenky předešlých vět, tak je možno EPAs vnímat jako synonymum obchodních a rozvojových dohod, uzavíraných EU se zeměmi třetího světa, které by měly být právě jednou z příčin jejich udržitelného ekonomického růstu a rozvoje, zvyšování životní úrovně tamních obyvatel a eliminace bariér bránící obchodu. Dohody o hospodářském partnerství jsou tak souhrnnou koncepcí ekonomicko-obchodní a rozvojové spolupráce EU a států ACP. Rozvojový rozměr těchto dohod zdůrazňuje jejich politickou důležitost v globálním kontextu.⁵⁸

---

⁵⁶ FOJTÍKOVÁ, Lenka a Marian LEBIEDZIK. Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku. 2008. s. 90-92.

⁵⁷ European Union, European Commission. Economic Partnership Agreements (EPAs): African, Caribbean and Pacific voices speak up for trade and development. 2011. s. 8-9. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/october/tradoc_148327.pdf

Pozn.: nutná je však provázanost jednotlivých segmentů podporující ve svém konečném důsledku rozvoj jako takový a není možné přikládat stěžejní důležitost pouze rovině obchodní.

⁵⁸ SOBOTKA, Bohuslav. Předkládací zpráva pro Parlament České republiky. 2015. s. 1. Dostupné z: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=127747

Obchod jako takový může být považován za nástroj, který na první pohled nepřináší pouze ekonomické přínosy, ale ve svém konečném důsledku tak napomáhá i snižování chudoby a podporuje rozvoj jako takový. Tzv. „desatero EPAs“ bývá spatřováno v deseti podstatných oblastech, které mají být díky těmto dohodám dotčeny v pozitivním slova smyslu.

4.1 Významné prvky EPAs

U těchto obchodních dohod s rozvojovým podtextem bývají evidovány nejdůležitější přínosy, které je možno uvést v následujících bodech.

- **Tvorba obchodních příležitostí** - EPAs umožňují bezcelní přístup na trh EU, dále vytvářejí pro danou zemi finanční úspory díky dovozu potřebných vstupů za příznivější ceny, než které jsou běžné. Posilování obchodní výměny by se mělo poté v pozitivním slova smyslu projevit na růstu HDP. Rovněž dochází ke stimulaci investičních pobídek.
- **Potenciál přílivu PZI** - EPAs nemají pevně stanovenou dobu konce své platnosti, což evokuje stabilitu v dlouhodobějším horizontu pro investiční prostředí, které je případnými investory spíše upřednostňováno. Rovněž přispívají k dobrému image státu, protože pro zahraniční investory a podniky z rozvinutých zemí jsou v rámci rozvojového světa symbolem větší záruky podnikatelského prostředí.
- **Nové pracovní příležitosti** - skrze růst ekonomiky může docházet posléze k tvorbě dalších pracovních míst v rámci rozkvětu průmyslových sektorů. EPAs jsou stimulatorem vyšší míry kooperace vlády a nevládních organizací ve snaze pozvednout pracovní standardy.
- **Pokles vývozních a dovozních nákladů** - zjednodušení administrativy a celních procedur vytváří lepší prostředí pro vývozce a dovozce. Dochází tak zároveň k redukci nákladů.

- **Ochrana tamních producentů** - EPAs dávají možnost vládám zemí ACP chránit své výrobce potravin vůči evropským dovozům ve vybraných oblastech potravinářské produkce. V případě, že tak dojde k nárůstu objemu určitého zboží, které je z EU exportováno, tak mohou být uvalena ochranná opatření v podobě kvót.⁵⁹
- **Posilování procesu industrializace** - obchodní dohody mají být nápomocny ve výrobě a následném exportu výrobků s vyšší přidanou hodnotou. Od stupně rozpracovanosti produktu se posléze odvíjí nastavení tarifních opatření evropského trhu vůči dovozům z ACP. Stimulem je navýšit export zpracovaných výrobků, nejen pouze primárních surovin. Flexibilní nastavení pravidel se vztahuje ke konkrétním výrobkům a stupně jejich zpracování. Pokud komodita dosáhne v rámci svého životního cyklu určité fáze, její export je poté očištěn od celního zatížení. Pokles výrobních nákladů skrze levnější vstupy a meziprodukty díky EPAs vede poté k podpoře konkurenceschopnosti tamní produkce. Měl-li by být určitý segment průmyslu ohrožen evropskými dovozy, je umožněno rozvojovým zemím ponechat ochranná opatření u určitých produktů.
- **Podpora zemědělců** – EU, kladoucí silný důraz na dodržování standardů bezpečnosti a kvality potravinářských produktů, napomáhá lokálním farmářům zemí ACP při dosahování těchto norem. Pomoc při zabezpečení stabilních dodávek a potřebného množství potravin je další doménou v oblasti EPAs. Omezení dotací evropským exportérům na zemědělské komodity směřujících do ACP ve snaze podpořit vyšší výnosy tamních producentů je běžnou praxí. Rovněž je umožněno separovat vybrané zemědělské komodity od liberalizačního procesu, nebo uplatnit mimořádná opatření týkající se potravinové bezpečnosti.

---

⁵⁹ European Commission, a Directorate-General for Trade. 10 benefits of Economic Partnership Agreements (EPAs). 2016. s. 3-4. Dostupné z: <https://bookshop.europa.eu/en/10-benefits-of-economic-partnership-agreements-epas--bNG0616114/?pgid=GSPefJMEtXBSR0dT6jbGakZD0000GVTbTdDD;sid=OiaBQAU5XF2BTv18pDMf52ccd0WfMkhaJFQ=?CatalogCategoryID=bWAKABst3G0AAAEjGocY4e5K>

- **Užší kooperace** - EPAs jsou nástrojem, který má zajistit vyšší míru spolupráce nejen mezi zeměmi Karibiku a být důvodem k integraci ekonomik na regionální úrovni. Vytváření řetězců přeshraniční spolupráce zemí jisté oblasti ve výrobních procesech, počínaje zpracováním vstupů např. státem A, které poskytl stát B, a konče exportem produktu při současném využití volného přístupu na trh EU, je nemalým přínosem těchto dohod. Eliminaci obchodních bariér i mezi signatáři EPA ve snaze hospodářského růstu mají tyto dohody na paměti.⁶⁰
- **Důraz na společné hodnoty** - podpisem dohod se smluvní strany zavazují k péči o životní prostředí, posilování pracovních standardů, efektivní veřejné správě (v širším slova smyslu ke „Good governance“) a dodržování lidských práv. Snahou je, aby se hodnoty EPAs implementovaly do oblasti investiční, vládní, odborové a nevládní.
- **Partnerství a udržitelný rozvoj** - z názvu samotného „Dohody o ekonomickém partnerství“ číší posilování vztahů a rozvojové spolupráce mezi EU a zeměmi třetího světa, skrze vzájemné přísliby, sdílené instituce a možnosti společného rozhodování. Dohodou z Cotonou proklamované snižování chudoby a udržitelný rozvoj jsou koherentní s EPAs, které je mají vytyčené jako jedny z hlavních cílů.⁶¹

4.2 Liberalizace

Na prosinec roku 2008 je možno nahlížet jako na začátek nové formy ekonomických vztahů mezi 28. evropskými státy a výše, tabulkou č. 5, jmenovanými zeměmi karibského regionu⁶², poněvadž byla podepsána Dohoda o ekonomickém partnerství mezi zmíněnými aktéry. Nové obchodní a rozvojové partnerství, podněcující kroky k liberalizaci obchodu, má usnadnit rozvoj zemí CARICOM skrze investice a obchod. Liberalizace má probíhat postupně a více otevřít trhy jak EU, tak i karibské oblasti.

⁶⁰ European Commission. Economic Partnership Agreements (EPAs). 2017. s. 2-3. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/february/tradoc_155300.pdf

⁶¹ European Commission, a Directorate-General for Trade. 10 benefits of Economic Partnership Agreements (EPAs). 2016. s. 5-6. Dostupné z: <https://bookshop.europa.eu/en/10-benefits-of-economic-partnership-agreements-epas--bNG0616114/?pgid=GSPefJMEtXBSR0dT6jbGakZD0000GVTbTtDD;sid=OiaBQAU5XF2BTv18pDMf52ccd0WfMkhaJFQ=?CatalogCategoryID=bWAKABst3G0AAAEjGocY4e5K>

⁶² Vyjma Montserrat, který se již neřadil ani mezi státy, přistupující k Dohodě z Cotonou.

Snížení celních bariér, bránící evropským dovozům, bylo v samotných počátcích přijetí EPA na straně Karibských zemí v oblasti obchodu se zbožím stanoveno v nadcházejícím desetiletém výhledu na cca 61.1 %. Patnáct let od ratifikace má činit téměř 83 % a do dalších deseti let poté 86.9 %. Po dosažení, řekněme, jedné z posledních liberalizačních fází má být očištěno od cla až 90 % položek dovážených z EU. Nutno však poznamenat, že ne všechny exportní položky z EU budou procesem liberalizace ze strany Karibiku dotčeny. Nejcitlivější oblastí, na níž se vztahuje časově nejdelší období pro snížení obchodních bariér, je zemědělství. Mnohé položky jsou z agrárního sektoru vyloučeny nebo spadají do nejdelšího transformačního období, těmi jsou kupříkladu maso, mléčné výrobky, zelenina, ovoce, rostlinné oleje a jiné. EU přikročila k liberalizaci přímější cestou a od zmíněného roku se na veškeré výrobky mající původ v zemích CARICOM a následně exportovaných na unijní trh, kromě cukru a rýže⁶³, nevztahovala dovozní omezení v podobě cel či kvót. Na straně uskupení karibských států je přizpůsobení celních tarifů poměrně flexibilní, a to s ohledem na rozvojový aspekt a potřeby vybraných zemí tohoto regionu. Země tak mohou poupravovat výši celního zatížení, které bylo původně vytyčeno v rámci liberalizačního procesu, načež tato modifikace musí být v souladu s výkladem Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT), která nakonec předkládá potřebu liberalizace téměř veškeré obchodní výměny mezi aktéry.⁶⁴ EPA tak přináší v samotném závěru liberalizačního procesu mezi EU a karibskými zeměmi až 90% odstranění veškerých překážek celkového obchodu mezi oběma celky. Podrobnější přehled liberalizačních tendencí na straně zemí CARICOM v rámci stanovených časových etap nabízí tabulka č. 7.⁶⁵

---

⁶³ Na tyto komodity se vztahuje přechodné období, v rámci kterého podléhají omezení v podobě dovozních kvót.

⁶⁴ European External Action Service . CARIFORUM-EU ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENT: An Overview. 2008. s. 1, 5-6. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/epa_summary_0.pdf

⁶⁵ Economic Commission for Latin America and the Caribbean. *THE CARIFORUM-EU ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENT (EPA): AN ASSESSMENT OF ISSUES RELATING TO MARKET ACCESS, SAFEGUARDS AND IMPLICATIONS FOR REGIONAL INTEGRATION*. 2008. s. 4-5. Dostupné z: http://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/38704/LCCARL181_en.pdf;jsessionid=6FF28C735C3B01DEC6B76B050629DEFB?sequence=1

Tabulka č. 7: Liberalizační kroky ze strany CARICOM⁶⁶

Liberalizace - etapy	Dovoz z EU (%)	Celkový obchod (%)
V době přijetí - r. 2008	52.8%	70.0%
V horizontu 5. let - r. 2013	56.0%	72.0%
Do 10. let - r. 2018	61.1%	75.3%
Časový výhled do 15. let - r. 2023	82.7%	89.3%
Během 20. let - r. 2028	84.6%	90.5%
V konečné fázi EPA - r. 2033	86.9%	92.2%

Následující text zaměstná čtenáře informacemi, vztahující se k vývoji vztahů mezi EU a zeměmi Karibiku, které jsou postaveny na stěžejních dohodách, na jejichž základě vznikly o několik let později, od samého počátku jejich spolupráce již představené Economic Partnership Agreements, EPAs.

5 Vývoj ekonomických vztahů EU a Karibiku

Obsah této kapitoly bude primárně zaměřovat svou pozornost na vývoj vzájemných hospodářských vztahů těchto dvou regionů, které nebyť smluv mezi nimi uzavřenými by nebyly budovány a věcně rozvíjeny. Dohody byly od raných dob, co vzešly v platnost, revidovány. Také v logické návaznosti na jednotlivé dohody postupem času vzešly návrhy na úmluvy nové, které posunovaly rámec vzájemné spolupráce, hlavně svou podstatou preferenční, se zeměmi Karibiku neustále kupředu. Soudobá EU, od samého počátku rozkvětu spolupráce na bázi smluv se státy tohoto regionu, přispívala k jejich sociálnímu a hospodářskému rozvoji, doprovázeného rostoucí obchodní výměnou. Následné pasáže se budou věnovat již konkrétním dohodám v rozsahu stěžejním pro řešenou problematiku.

První, oproti éře kolonialismu, svého času aktuálnější impulzy vedoucí k soudobým vztahům a spolupráci před přijetím Loménské dohody, a to nejen tedy s karibskou oblastí, ale souhrnně se skupinou ACP, datujeme do roku 1957, čili do období, kdy byla

⁶⁶ Upraveno a přeloženo na základě publikace od Economic Commission for Latin America and the Caribbean. Dostupné z: http://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/38704/LCCARL181_en.pdf;jsessionid=6FF28C735C3B01DEC6B76B050629DEFB?sequence=1

podepsána Římská smlouva, která byla důležitým impulsem pozdějšího vzniku jednotného evropského trhu, bez jehož existence by nebylo možné plně naplňovat vnější ekonomické vztahy EU.⁶⁷ Za historicky nejranější základy hospodářských vztahů soudobé EU a vnějších aktérů bývá chápáno již poznamenané období kolonialismu. Obchodní vazby jako takové byly tedy rozvíjeny již od koloniální éry v podobě exportu zboží na evropské trhy, a proto není divu, že si našly své platné místo i v nynějších vztazích i jako nedílná součást rozvojové spolupráce. Zapojením Spojeného království mezi členy EHS roku 1974 byla posléze, v té době dosavadní dohoda z Yaoundé,⁶⁸ transformována do podoby komplexnější, svým spektrem rozsáhlejší hospodářské politiky, ovlivňující posléze i vztahy Společenství vůči karibské oblasti, které byly součástí Společenství národů Velké Británie, jinak hovorově také z angličtiny jako „Commonwealthu“. Svým nejen obchodním významem důležitější byly dohody z Lomé, které jsou následovnicemi úmluv z Yaoundé.⁶⁹

5.1 Ujednání z Lomé

Dohody z Lomé lze považovat za souhrnné pojmenování řady smluv, které jsou pokračováním první Loménské dohody uzavřené v Togu, resp. jeho hlavním městě Lomé.

5.1.1 Lomé I

První dohoda z Lomé je jednou ze série celkově čtyř Loménských dohod. Karibské státy přistoupily k jejímu podpisu v roce 1975. Svým rysem se řadí mezi dohody o hospodářské spolupráci. Jako synonymum této dohody, oproti předešlým základům smluvní spolupráce, býval použit výrok „revoluční dohoda“, taktéž „přelomový bod“ nebo „nadmíru úspěšný krok“ Společenství, který měl být v budoucnu jednou z příčin nového hospodářského uspořádání světa a v něm vedle sebe kooperujících rozvinutých

---

⁶⁷ European Commission. Development and Relations with African, Caribbean and Pacific States: Cooperation before Lomé. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/before_lome_en.htm

⁶⁸ Jedna z prvních dohod, jejíž prostřednictvím došlo nejen k přiblížení, ale i posílení rozvojové pomoci a obchodu nejprve s vybranými zeměmi Afrického kontinentu. Je tak svým způsobem stavebním kamenem dohod uzavřených mezi EU a uskupením karibských zemí.

⁶⁹ BALDWIN, Richard a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. s. 306

a rozvojových zemí. Přesto, že je tato dohoda velmi obsáhlým dokumentem, je možné podstatné prvky, kterých se nejvíce dotýká, shrnout takto.

- a) *Spolupráce v oblasti obchodu* - téměř bezcelní režim pro vývoz z karibských zemí, (celní zvýhodnění u zemědělských produktů v řádu desítek procent). Eliminace reciprocity v oblasti exportu. Zjednodušení týkající se pravidel původu dovážených produktů. Podpora obchodu a subvence z EDF na drobnější obchodní kontrakty. Obchodní dohody s doložkou pro banány, cukr, rum v podobě striktně stanovených kvót pro určité komodity.
- b) *Stabilizace exportních příjmů* - ustálení karibských příjmů z vývozu mělo být dosaženo založením specifického fondu pro daný záměr určený. Tento vyrovnávací nástroj finanční povahy je znám jako systém STABEX. Tento systém byl postaven na transferu peněžních prostředků z EHS směrem k uskupení karibských států, a to za předpokladu, že klesnou příjmy z exportu jistých komodit vlivem nepříznivého cenového vývoje ve světě. Měla tak být ze strany Společenství garantována jakási minimální hranice příjmu za dovozy na vnitrounitní trh.
- c) *Finanční a technická podpora* - poskytována skrze EDF na pětileté období. I v té době nabývala finanční pomoc nemalého objemu. Tato forma podpory měla být směřována hlavně menším zemědělským producentům a venkovským oblastem.
- d) *Kooperace ve sféře průmyslu* - jednoduše se jednalo o úsilí zajistit větší provázanost mezi jednotlivými segmenty průmyslu a podpořit transfer technologií a znalostí do procesů v rámci průmyslové výroby. Od roku 1977 měly být tyto záměry proměněny ve skutečnost díky Centru pro rozvoj průmyslu ve snaze rozvinout více výrobních příležitostí.⁷⁰

Rozmach vzájemné spolupráce nebyl tedy pouze obchodní, ale svým polem působnosti, neomezující se pouze na oblast industriální a technickou, zabíhal i do sféry finanční a institucionální.

---

⁷⁰ HARRIS, Simon, Kevin PARRIS, Christopher RITSON a Eric TOLLENS. The Renegotiation of the ACPEEC Convention of Lomé, with Special Reference to Agricultural Products. s. 1, 3 - 4. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/commonwealth/economics/the-renegotiation-of-the-acpeec-convention-of-lome-with-special-reference-to-agricultural-products_9781848592803-en

5.1.2 Lomé II

Svého podpisu se tato dohoda z Lomé jako druhá v pořadí dočkala roku 1979 s časem své platnosti na pětileté období, stejně jako Lomé I. Ve své podstatě nebyla nikterak zásadně odlišným smluvním rámcem spolupráce oproti dohodě svého času předešlé, ale určitých změn přeci jen zaznamenala. Konkrétně tedy svým obsahem, byť navazujícím, avšak bohatším, představila, ve srovnání s předchozí dohodou, nové formy spolupráce ve sféře rybolovu, námořní dopravy a zemědělství. Taktéž byl evidován posun v podpoře rozvoje regionu a finanční oblasti, která byla navíc obohacena kromě zaběhnutého systému Stabex i dalším vyrovnávacím nástrojem nazvaným SYSMIN.⁷¹ Tento mechanismus byl svým základním principem velmi podobný systému, zavedeným první Loménskou dohodou, avšak s tím rozdílem, že byl zacílen na export nerostných surovin. Nárok na peněžní kompenzaci skrze systém vznikal při poklesu vývoz pod 10 % nebo při nedosažení příjmové hranice vývozu, která byla stanovena na 15 %.⁷² Rozvoj zemědělství se dostal do popředí zájmů ve třetí dohodě z Lomé, kterou byl hojně diskutován.

5.1.3 Lomé III

Dohoda upravující vzájemné euro-karibské vztahy od roku 1985 byla reakcí na zajištění dostatečného množství potravin, dalšího rozvoje agrárního sektoru a podpory rozvoje venkovských oblastí v nadcházejícím pětiletém horizontu. Nárůst a stimul produkce zemědělských komodit měl být umožněn prostředky Společenství alokovaných EDF. Strategické plánování v konečném důsledku formulující co nejvíce optimální strategii rozvoje bylo zabezpečováno kooperací mezi oběma celky s vidinou snížit pravděpodobnost neefektivně vynaložených prostředků Unie, a proto byly tyto zdroje koncentrovány v drtivé míře do určité sféry, kterou v té době bylo převážně zemědělství.⁷³ Ani touto dohodou nebyl rozvoj spolupráce završen a následovaly další snahy, které vyústily v novou úmluvu.

---

⁷¹ FOJTÍKOVÁ, Lenka. Společná obchodní politika Evropské unie. 2006. s. 60

⁷² DENT, Christopher M. The European Economy: The Global Context. 1997. s. 203

⁷³ JELÍNEK, Petr, Jan V. KROUŽEK a Martin NÁPRSTEK. Rozvojová politika Evropské unie. 2003. s. 21

5.1.4 Lomé IV

Završením úmluv z Lomé je IV Loménská dohoda, která se svým časovým vymezením řadí do období počátku 90. let. Tato dohoda má již dvojnásobnou dobu platnosti ve srovnání s těmi předešlými. Z pohledu finančního rámce dochází k rozdělení na dvě pětiletá období, kdy pro první z nich je zdrojem převážně EDF a zbývající část byla zaštitěna Evropskou investiční bankou. Finanční pomoc poskytovaná mezi lety 1995 a 2000 byla již plně v rukou EDF. Dohoda je svým záběrem zase o poznání bohatší než ty předcházející, přestože ekonomické vztahy neprodělaly zásadní změny, až na snahy posílit rozvoj soukromého sektoru, regionální spolupráci a konkurenceschopnost. Zájem byl věnován problematice lidských práv, demokracie, efektivnější veřejné správy a péče o životní prostředí. Jako jediná ze čtyř dohod byla v polovině své doby platnosti, mezi lety 1994 - 1995 revidována v reakci na měnící se vnitřní podmínky a vnější prostředí ve smyslu demokratizace, globalizačních procesů, strukturálních reforem a konání Uruguayského kola, atd.⁷⁴ Lomé IV měla spojitost s dluhovou krizí, která reflektovala nemalé ekonomické problémy zemí, a jejím cílem bylo tak snížit dluhovou zátěž skrze mechanismus Stabex a poskytované granty, vlastně zabránit jejímu navyšování, což bylo vnímáno jako jedna z překážek rozvoje.⁷⁵ Doposud popsané dohody nepřinesly natolik očekávané přínosy, jako bylo u jejich počátků žádoucí, přesto však byly samy o sobě přelomovými nástroji, pozvedající hospodářské vztahy na vyšší úroveň a svůj nezanedbatelný přínos rozhodně měly. Nelze tedy na jejich bedra házet vinu neúspěchu, protože nedokázaly dosáhnout takového hospodářského a sociálního rozvoje, jak by si obě smluvní strany přály, ale obecně období, které je s nimi spojené, nepřinášelo příznivé podmínky, které by byly rozvoji zrovna nakloněny.⁷⁶ Tato situace byla impulzem vedoucím k přijetí nové dohody, která se měla přes tyto nedostatky přenést, posílit více vzájemné vztahy a karibské země.

---

⁷⁴ European Commission. Development and Relations with African, Caribbean and Pacific States. The Cotonou Agreement: From Lomé I to IV bis. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/lome_history_en.htm

Pozn.: Uruguayské kolo bývá zmiňováno v souvislosti se Světovou obchodní organizací, jako jedno ze série kol jednání, dotýkající se liberalizačních tendencí ve světovém obchodě a dalšími „horkými“ body jednání pro danou dobu aktuální.

⁷⁵ JELÍNEK, Petr, Jan V. KROUŽEK a Martin NÁPRSTEK. Rozvojová politika Evropské unie. 2003. s. 21

⁷⁶ FOJTÍKOVÁ, Lenka. Společná obchodní politika Evropské unie. 2006. s. 60

5.2 Dohoda z Cotonou

V momentě, kdy se revidovaná IV dohoda z Lomé blížila ke konci doby, na kterou byla stanovena, tak byla od roku 1998 zahájena jednání, která měla vytyčit následující formu EU-karibského partnerství. Dohody z Lomé byly vnímány de facto jako postkoloniální forma rozvojové spolupráce, načež nová podoba vztahů pro nadcházející století měla být více odrazem neoliberálního pořádku. Na rozdíl od stávající dohody byla nová smlouva z Cotonou poměrně značným krokem kupředu, poněvadž upouštěla od nerekipročního obchodního modelu směrem k budoucí vidině možného vzniku dohod o volném obchodu. Jednání o novém typu obchodního partnerství byla se zeměmi Karibiku zahájena v roce 2004. Zcela prostě řečeno tato dohoda ztělesňovala překlenovací instrument od preferenčního modelu obchodu k dohodám o volném obchodu.⁷⁷ EU tak svým způsobem od roku 2000, tedy přijetím již jmenované Dohody z Cotonou nabyla nový nástroj rozvojové spolupráce, užívaný v rámci její zahraniční politiky. Obdobně jako byla Lomé I svého času přelomovou dohodou ve vzájemných vztazích, tak je možné ve stejném slova smyslu o 25 let později hovořit i o Cotonou. Jedná se o smlouvu s účinností na 20 let s celkově čtyřmi finančními protokoly, kdy každý z nich je stanoven na pět let. Primárním účelem této dohody je v rámci euro-karibského partnerství zmírnit chudobu, přispívat k udržitelnému rozvoji, zajistit pozvolné začlenění zemí do globálního hospodářství, podporovat ekonomický růst a sociálně-kulturní rozvoj, včetně bezpečnostní a demokratické stability. Postupné odbourávání protekcionistických opatření ve vzájemném obchodě mělo být paralelou přijetí dohod nových, přesněji EPAs⁷⁸. Výhled pro jejich konečné vyjednání a aplikaci do praxe byl stanoven na rok 2007, s nabytím své plné účinnosti od roku 2008.⁷⁹ Dohodu z Cotonou lze jednoduše ilustrovat za pomoci obrázku č. 4, který zobrazuje primární oblasti, ze kterých rozebíraná dohoda vyvstává. V podstatě je svým grafickým vzezřením analogií dříve platného Maastrichtského chrámu.

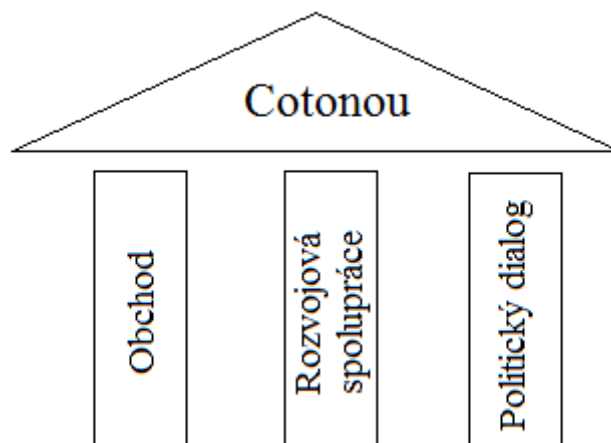
⁷⁷ BYRON, Jessica. Singing From the Same Hymn Sheet': Caribbean Diplomacy and the Cotonou Agreement. 2005. s. 3. Dostupné z:

http://www.cedla.uva.nl/50_publications/pdf/revista/79RevistaEuropea/79Byron.pdf

⁷⁸ Pozn.: těmto dohodám bude věnována pozornost separátně v další části práce.

⁷⁹ JELÍNEK, Petr, Jan V. KROUŽEK a Martin NÁPRSTEK. Rozvojová politika Evropské unie. 2003. s. 28 - 30.

Obrázek č. 4: Základní pilíře dohody z Cotonou⁸⁰

Představitelé zemí CARICOM nedosahovaly při vyjednávání zprvu konsensu, protože měly odlišné vidiny týkající se exportu komodit a rozsahu obchodních vztahů. Navíc východní karibské státy byly konzervativnějšího ražení a měly zájem o zachování nrecipročního modelu v obchodní sféře a udržení stabilizačního mechanismu Stabex, který však byl ukončen. Otázky obchodní či politické byly tedy předmětem delšího vyjednávání.⁸¹ Dohoda o obchodní a hospodářské spolupráci byla jednou z příčin podpory regionální integrace a mezinárodního obchodu. Hlavní pilíře, které jsou výše zobrazeny, jsou díky této dohodě vzájemně propojeny. Mezi nejdůležitější oblasti zájmu se proto řadí liberalizace obchodu, politické dimenze, redukce chudoby a finanční kooperace. Přehled klíčových principů vztahujících se k této dohodě je možno nalézt v tabulce č. 8.

⁸⁰ Použito dle originálního zdroje a přeloženo. NIELSON, Poul. The Cotonou Agreement in a nutshell. s. 15. Dostupné z: <http://ecdpm.org/wp-content/uploads/cotonou-nsa-guide-chapter-2.pdf>

⁸¹ BYRON, Jessica. Singing From the Same Hymn Sheet': Caribbean Diplomacy and the Cotonou Agreement. 2005. s. 14. Dostupné z: http://www.cedla.uva.nl/50_publications/pdf/revista/79RevistaEuropea/79Byron.pdf

Tabulka č. 8: Dohoda z Cotonou - stručný přehled⁸²

1) Politický dialog	2) Obchod	3) Rozvojová spolupráce
Respekt k lidským právům	Zintenzivnění produkce, dodávek	Ekonomický rozvoj
Zachování demokratických hodnot	Začlenění do světového hospodářství	Sociální rozvoj, lidský kapitál
Koncept právního státu	Podpora investic, dynamiky obchodu a liberalizace	Hospodářská spolupráce a regionální integrace

Při pohledu do nitra jednotlivých pilířů jsou odhaleny podkategorie, na které se doposud platná dohoda blíže zaměřuje.

- ad. 1) - Konsolidace a zachování demokratického prostředí by mělo vést k většímu začlenění a rozvoji občanské společnosti a privátního sektoru. Koncept dobrého vládnutí (angl. Good governance) vyzdvihující krom jiného efektivní a transparentní veřejnou správu, je všeobecně zdůrazňovaný prvek nejen v rozvojových zemích. Eliminace korupčního prostředí je také nedílnou součástí politické dimenze.
- ad. 2) - V obchodní rovině byly vytyčeny snahy o kohezi s pravidly Světové obchodní organizace. Tento pilíř upravuje oblasti v tabulce výše uvedené. Uzavření nových dohod, které opouštějí od nrecipročních obchodních vztahů za podpory eliminace obchodních bariér.
- ad. 3) - Elementární rozvojovou strategií je přispívat k redukci chudoby. Do této oblasti také spadá „genderová“ problematika ve snaze posilovat rovnost pohlaví a rozvoj institucí. Udržitelnost životního prostředí není touto dohodou rovněž opomenuta. Podpora reformních kroků ekonomického a sociálního rázu nalézá své platné místo v rovině rozvojové spolupráce.⁸³

⁸² Vytvořeno na základě Caribbean Export Development Agency. The Cotonou Agreement Explained. 2001. s. 3 - 4. Dostupné z: <http://www.carib-export.com/login/wp-content/uploads/2010/01/cotonou.pdf>

⁸³ Caribbean Export Development Agency. The Cotonou Agreement Explained. 2001. s. 3 - 4. Dostupné z: <http://www.carib-export.com/login/wp-content/uploads/2010/01/cotonou.pdf>

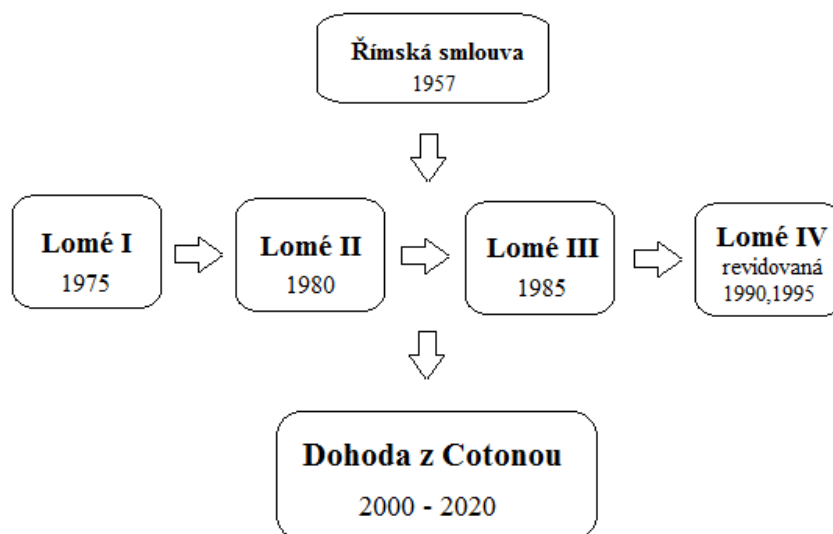
Oblastí, dohodou nejvíce zasaženou, je právě obchodní spolupráce. Dohody o hospodářském partnerství byly na rozdíl od preferenčních obchodních vztahů nerekipročního charakteru s karibskými státy velmi podstatnou změnou, kterou Dohoda z Cotonou zavádí oproti Loménským úmluvám. Jednosměrný příliv exportovaných produktů, tak začal postupem času měnit svůj směr na oboustranný, v tom smyslu, že musely být otevřeny i trhy tamní a nejen tedy, jak bylo zvykem, pouze unijní trh. Podléhat regulaci EPA tak měl obchod se službami, zemědělskými komoditami, zbožím. Změnou dotčenými oblastmi byly také investice, vládní nákupy apod. Uzavírání tohoto typu dohod mělo probíhat buď s jednotlivými státy či uskupením zemí daného regionu.⁸⁴ Obchodní výměna, která nebyla do přijetí této dohody, jak už bylo poznamenáno, postavena na bázi reciprocity v euro-karibských vztazích, měla být vystřídána od roku 2008 skrze EPA novými dohodami, obsahující již reciproční prvek, a současně měly být plně v souladu s ustanoveními Světové obchodní organizace. Poměrně často se při studiu této problematiky setkáváme kromě EPA i se zkratkou REPA, která je však přesnějším označením navázaných dohod s konkrétní skupinou zemí určitého regionu, v tomto případě se tedy jedná o Dohody o regionálním ekonomickém partnerství mezi EU a CARICOM. Během negociací, neboli přechodného období směřujícího k novému typu obchodních vztahů, byly ze strany Unie udržovány předtím ujednané preference. Země Karibského společenství zprvopočátku jednání započatého ve zmíněném roce 2004 čelily interním záležitostem společného trhu, proto až rok poté byla více diskutovanou otázkou nová podoba obchodních vztahů s Unií, čili EPA. Tato dohoda v sobě odrážela změny rozvojové politiky EU podložených Maastrichtskou smlouvou. Byla tedy vnímána jako určitý krok kupředu ve vývoji rozvojové spolupráce jako takové, kromě toho byla završením série dohod rozvíjející vzájemné vztahy, které byly primárně postaveny na rozvojových strategiích a obchodu, s cílem posilovat hospodářský růst a rozvoj signatářských států z karibské oblasti.⁸⁵

---

⁸⁴ NIELSON, Poul. The Cotonou Agreement in a nutshell. s. 17. Dostupné z: <http://ecdpm.org/wp-content/uploads/cotonou-nsa-guide-chapter-2.pdf>

⁸⁵ ADAMCOVÁ, Lenka. Úvod do rozvojových studií. 2006. s. 117, 121-124.

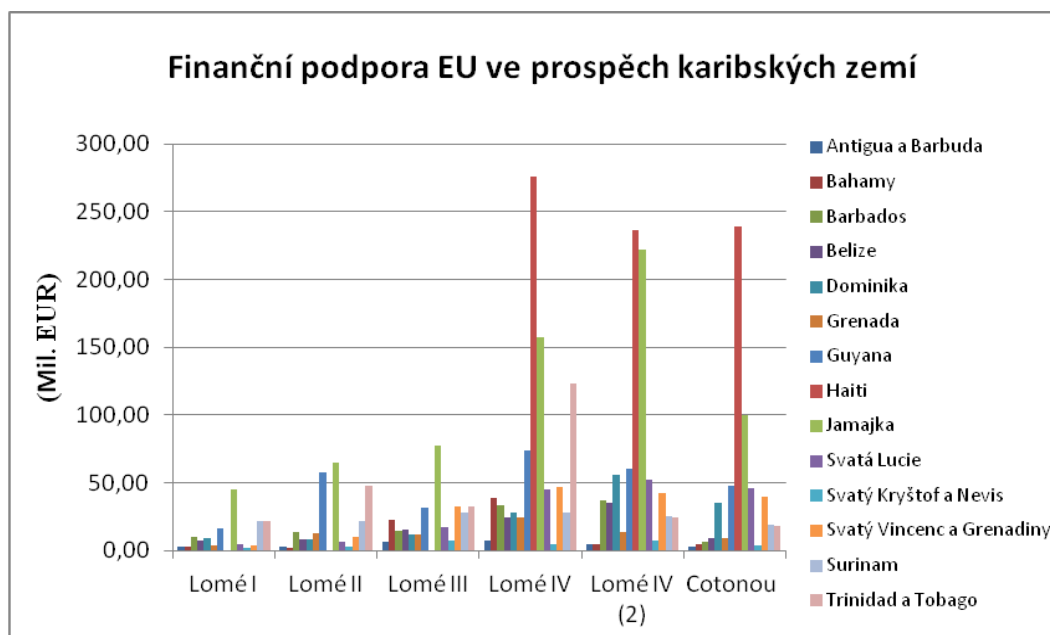
Obrázek č. 5: Historický přehled na sebe navazujících dohod o spolupráci⁸⁶

Výše předložené grafické zobrazení sumarizuje významné dohody uzavřené mezi dřívějším Společenstvím, později EU a určitými zeměmi Karibiku. Jako „stavební kámen“, bez kterého by nebylo možné vyústění do nynější podoby spolupráce, je chápána Římská smlouva. Již z popisu každé dohody separátně je zjevná časová i obsahová návaznost jednotlivých dohod, které během svého vývoje vykrytalizovaly v poslední přijatou Dohodu z Cotonou. Vývoj nejen hospodářských vztahů, ale ve své podstatě i rozvojové spolupráce bude uzavřen grafem č. 1. Mnohé z karibských zemí nepřistoupily zprvu k Loménské dohodě. Jednou z posledních zemí, která posílila své vazby s EU skrze dohody z Lomé, byla Haiti. K ratifikaci Dohody z Cotonou překročily členské státy CARICOM až na Montserrat. V rámci výše uvedených dohod s karibskými zeměmi je v grafu č. 1 zachycena finanční podpora od EU.

⁸⁶ Vlastní zpracování za pomoci informací publikovaných Evropskou Komisí. European Commission. Development and Relations with African, Caribbean and Pacific States. The Cotonou Agreement: From Lomé I to IV bis. Dostupné z: http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/lome_history_en.htm

Graf č. 1: Rozvojová spolupráce EU - Karibik od Lomé I až po Cotonou⁸⁷

Finanční pomoc poskytovaná ve prospěch karibských zemí, obsahovala souhrnný rámec spolupráce v podobě systému STABEX, půjček od Evropské investiční banky, rozvojové pomoci, podpory tavních programů rozvoje infrastruktury, zemědělství, dopravy, obchodu, vzdělání atd. Další část práce bude čtenáři předkládat novou formu ekonomické spolupráce mezi CARICOM a EU, která byla již výše v práci představena převážně v teoretické podobě, avšak skrze další kapitoly bude uchopena více v praktickém slova smyslu a taktéž i následně vyhodnocena.

⁸⁷ Vlastní zpracování dle podkladů Evropské komise. European Commission. The Caribbean and the European Union. 2002. s. 29-42. Dostupné z: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/publication-the-caribbean-and-the-eu-200205_en.pdf

6 Analýza dopadů EU-Karibské EPA

Nyní se tato práce bude postupně vzdalovat rovině převážně teoretické, poskytující širší spektrum informací o dané problematice a s ní bezprostředně souvisejících oblastí. Začne směřovat k podrobnějšímu rozboru vybraných ekonomických ukazatelů, které jsou pro dosažení závěru veskrze podstatné. Zkoumané proměnné na příkladu zemí karibského uskupení budou zachyceny v delším časovém horizontu jejich vývoje, aby bylo možné lépe určit, zdali jsou opravdu natolik akcentované EPAs ku prospěchu věci, resp. jestli je reciproční mechanismus postavený na liberalizaci vzájemných obchodních vztahů skutečně přínosem pro země karibského regionu, které k tomuto typu dohod přistoupily, nebo naopak. Země Karibiku nejsou svou velikostí ekonomik srovnatelné se zeměmi nejen EU, ale obecně s rozvinutými zeměmi světa, což hovoří v negativním slova smyslu pro jejich konkurenceschopnost, která je už i tak díky menší velikosti a zranitelnosti jejich ekonomik limitována. Omezené kapacity pro výrobu a tudíž malá schopnost dosahovat úspor z rozsahu produkce jdou v případě jmenovaných zemí ruku v ruce. Náklady na jednotku dosahují vyšší úrovně i ve srovnání se zeměmi nacházející se na obdobné úrovni jejich rozvinutosti v rámci rozvojové části světa. Ačkoliv EPA dává na první pohled hlavně EU-karibským obchodním vztahům novou podobu a rozměr, tak se rovněž promítá do regionální úrovně obchodní integrace v rámci CSME, je doplňkem, který by měl přispět k formování nejen obchodních vztahů v rámci regionu jako takového, ale má být v neposlední řadě stimulem integrace zemí do světového obchodu. V dokumentech zabývajících se ekonomickými vztahy EU-CARICOM bývá čteně předkládán nedostatečný stupeň rozvoje, potřeba obchodních reforem, ne zcela stabilní makroekonomická a fiskální úroveň zemí Karibiku, tedy názorné faktory, které by mohly být bariérou pro fungování EPA.⁸⁸ Dopady EPA na karibské země, které jsou jejími signatáři, mohou být posuzovány ve dvou rovinách, první je ryze makroekonomická, která je pro tuto práci stěžejní a druhou se nabízí úroveň, která je však s ohledem na průkaznost přínosů EPA ve vztahu k vybraným socioekonomickým

---

⁸⁸ World Bank a Organisation of American State. CARIBBEAN: Accelerating Trade Integration: Policy Options for Sustained Growth, Job Creation, and Poverty Reduction. 2009. s. 6-8. Dostupné z: <http://siteresources.worldbank.org/INTLAC/Images/CasibbeanExecSummary.pdf>

ukazatelům hůře uchopitelná, přesněji řečeno indikátory vypovídající o lidském rozvoji jsou ovlivněny řadou dalších institucionálních nastavení v rámci karibských zemí, které již nespádají pod sféru EPA. Ekonomické partnerství, mající v konečném důsledku přispět k rozvoji karibských zemí, primárně přináší ve své podstatě pomoc ve sféře obchodu (tzv. Aid for trade). Zjednodušení při investičních činnostech a obchodní výměně mezi oběma celky má být podporou růstu karibských ekonomik a tvorby nových pracovních příležitostí. Finanční pomoc ze strany Unie ve prospěch zemí Karibiku s EPA spojená, je vnímána jako pomocný nástroj tamním vládám pro uskutečňování obchodu a dílčím ekonomickým subjektům pro rozvoj jejich investičních aktivit v rámci regionu. Zjednodušení obchodu mezi CARICOM a EU by do budoucna mělo otevírat další možnosti jejich spolupráce a posílit růst a rozvoj karibských zemí.⁸⁹ Statistické údaje ostrovního státu Montserrat⁹⁰ se promítají pouze v ukazatelích intraregionálního obchodu a částečně u HDP a PZI. Na regionální úrovni je tento malý ostrovní stát v ekonomických statistikách zohledněn v rámci Karibského společenství. Kvůli omezené dostupnosti a možnosti zpracování dat nebylo možné tento ostrovní stát ze tří jmenovaných ukazatelů zcela vyloučit. Podstatou následující podkapitoly bude demonstrovat působení EPA v obchodní rovině, které se tato dohoda primárně dotýká.

6.1 Obchod

První oblastí, nabízející se ke zkoumání v kontextu této analýzy, je obchodní výměna realizovaná mezi CARICOM a EU, která bude zachycena za období mezi lety 2000 a 2015. Za daný časový interval 15 let bude provedena statistika zahraničního obchodu se zbožím, která byla zpracována odděleně pro dílčí ukazatele, kterými jsou export, import a s nimi nedílně spojenou obchodní bilanci nebo také obrat zahraničního obchodu. Rovněž bude zkoumána obchodní výměna dle klasifikace SITC. V rámci obchodu CARICOM - EU má hlavní podíl obchod se zbožím, na rozdíl od služeb, proto bude tato podkapitola zahrnovat rozbor oblasti zahraničního obchodu, která je stěžejní. Pokles exportu i importu, patrný ve všech níže přiložených grafických vyobrazeních záhy po roce 2008, byl primárně zapříčiněn nežádoucími účinky ekonomické krize.

---

⁸⁹ European Commission. Countries and regions: Caribbean. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/caribbean/>

⁹⁰ Pozn.: není zahrnut mezi signatáře EPA.

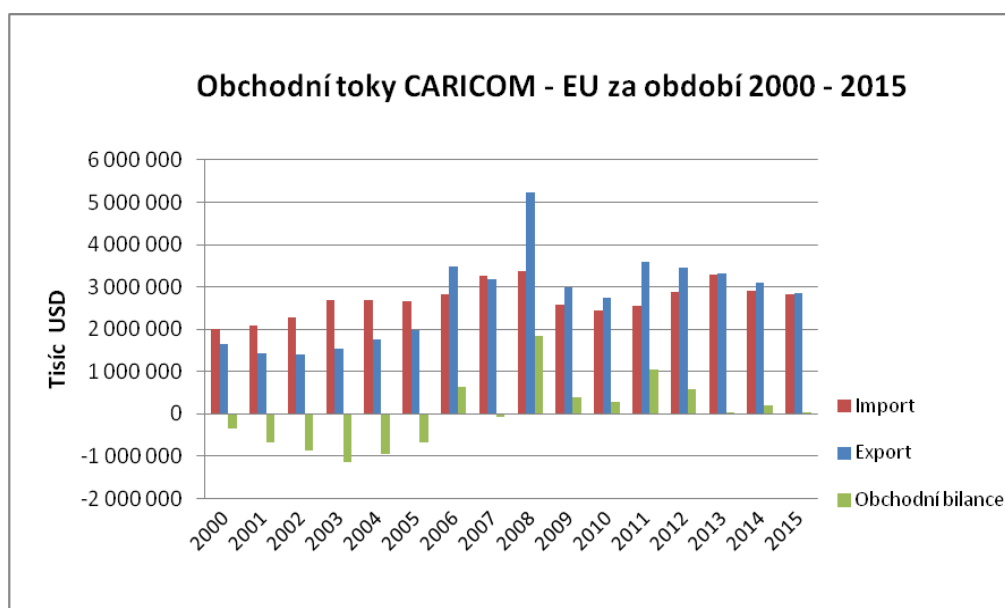
Kolísající vývojové tendence zahraničního obchodu nejen u vybraných skupin produktů dle SITC mohly být rovněž ovlivněny vývojem světových cen komodit, poptávky, změnou kurzu měn, mírou státní podpory vývozu apod., což v konečném důsledku velmi koreluje s výší importu či exportu. U dílčích agrárních produktů změny ve vývoji exportu a importu mohly být způsobeny sezónními výkyvy počasí a od toho nedílně odvíjejícím se objemem produkce. Zdali posílila EPA postavení EU v obchodních vztazích s Karibským společenstvím ve srovnání s ostatními obchodními partnery CARICOM v globálním měřítku, bude posléze, jako druhé v pořadí této podkapitoly, rozebráno. Z roviny mezinárodní se podkapitola ke svému konci přesune na úroveň regionální, přesněji bude uzavřena intraregionálním obchodem Karibského společenství.

6.1.1 Zahraniční obchod CARICOM s EU

Jak se promítla EPA uzavřená mezi EU a členskými státy CARICOM v rámci jejich obchodní výměny, lze na začátek dokumentovat za pomoci níže přiloženého grafu č. 2, který zachycuje hodnotu vývozu a dovozu produktů zemí Karibského společenství jako celku od přelomu tisíciletí, čili od doby uzavření nové Dohody z Cotonou upravující vzájemné obchodní vztahy, až do roku 2015. Co se importu i exportu týče, tak z grafického vyjádření je zjevný až na mírné výkyvy rostoucí vývojový trend v období před přijetím EPA. Přičemž při pohledu na obchodní bilanci do roku 2008 převládala bilance negativní, kdy převažoval dovoz zboží z EU nad vývozy CARICOM. V období mezi lety 2000 a 2007 byla průměrná hodnota dovozu z EU ve výši 2 565 mld. USD. Naproti tomu od roku přijetí EPA až do roku 2015 se jeho hodnota pohybovala kolem 2 857 mld. USD. U exportu zboží před a po EPA byla situace obdobná a také došlo k nemalému nárůstu. Liberalizační kroky v důsledku zavedení EPA umožnily zvýšení exportu CARICOM do EU. Průměrná hodnota vývozu do roku 2007 činila 2 054 mld. USD. Po zavedení EPA až do konce zkoumaného období došlo k nezanedbatelnému zvýšení exportu a to v průměru na hodnotu 3 411 mld. USD. Zlom u obchodní bilance, z grafu č. 2 zjevně patrný, nastal právě v roce 2008, čili v době přijetí EPA, kdy poprvé výrazně převážil export zboží do EU nad jeho dovozem. Od zmíněného roku převažoval nadále po zbytek zkoumaného období vývoz nad dovozem, resp. byla vykazována kladná obchodní bilance.

Hospodářskou krizí byl bezprostředně v nadcházejících letech po přijetí EPA negativně dotčen celkový obchod s EU, což vysvětluje značný propad u dovozu i vývozu CARICOM v letech 2009 a 2010 ve srovnání s boomem v roce 2008, který byl ztělesněn hodnotou celkového exportu cca 5,3 mld. USD a výší importu kolem 3,4 mld. USD. Od roku 2013 se rozdíly mezi exportem a importem zboží začaly postupně snižovat, přesto však stále převažoval jejich vývoz z karibského regionu. Tento fakt může být mimo jiné ovlivněn realizací dalších liberalizačních kroků ze strany CARICOM při vstupu do další liberalizační fáze stanové v rámci EPA. Nicméně lze konstatovat, že v období od přijetí EPA ve srovnání s roky 2000 až 2007 byl vývoz znatelně vyšší, což hovoří v kladném slova smyslu pro uzavření této dohody.

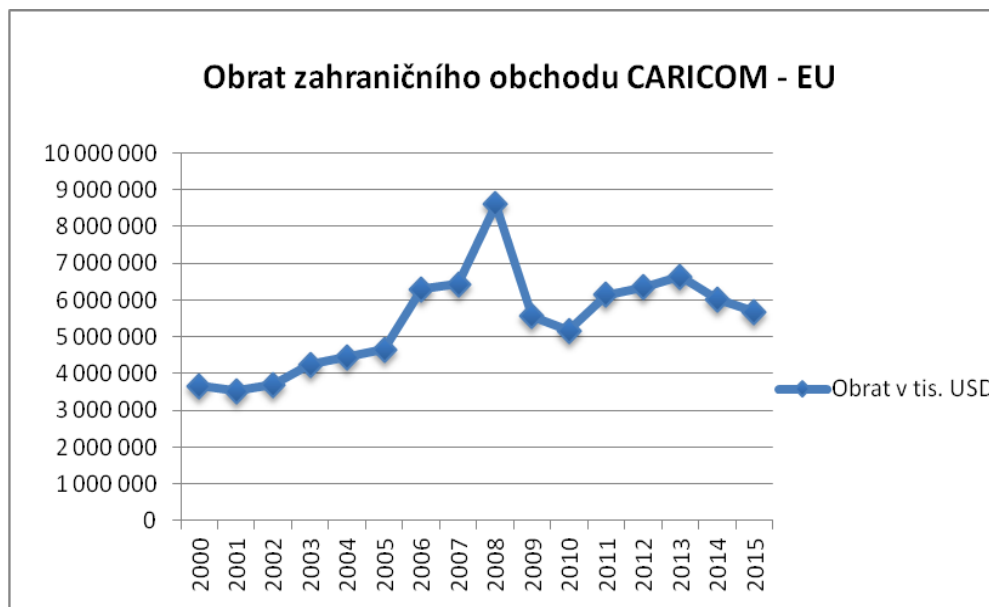
Graf č. 2: Vývoj exportu a importu zboží CARICOM: roky 2000 až 2015⁹¹

⁹¹Vytvořeno na základě dat z United Nations Conference on Trade and Development. Data Center (UNCTAD STAT). Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html> a komparováno s číselnými údaji z International Trade Centre (ITC). TRADE MAP: Trade statistics for international business development. Dostupné z: <http://www.trademap.org/Index.aspx>

Před provedením rozboru zbožové struktury za pomoci nomenklatury SITC bude grafem č. 3 předložen vývoj obratu zahraničního obchodu CARICOM v užším vyjádření, přesněji řečeno ve vztahu pouze ke zboží bez zahrnutí služeb.

Graf č. 3: Obrat zahraničního obchodu se zbožím CARICOM - EU⁹²

Z číselných údajů vyplývá souhrnně vyšší úroveň obratu zahraničního obchodu seskupení karibských zemí s EU v období let 2008 až 2015 v porovnání s obdobími nesoucí se v duchu neregistrované formy ekonomické spolupráce. Nárůst obratu obchodu byl umocněn rokem zahájení liberalizačních procesů. Již s blížícím se rokem uzavření EU-Karibské EPA nabýval obrat na své výši. Mezi lety 2006 a 2007 vzrostl o 140,7 mil. USD. Další meziroční nárůst let 2007 a 2008 přesáhl 2 mld. USD. Obrat zahraničního obchodu se zbožím vzrostl z hodnoty 3,6 mld. USD v roce 2000, na úroveň 5,7 mld. USD v roce 2015. Na základě grafu č. 3 lze konstatovat, že EPA s EU tedy vedla k nemalému růstu obratu, který i po ústupu ekonomické krize dosahoval převážně vyšších hodnot, až na výjimky poklesu v letech 2014 a 2015, než za období bez existence nové formy obchodní spolupráce.

⁹² Zpracováno a dopočteno prostřednictvím statistických údajů United Nations Conference on Trade and Development. Data Center (UNCTAD STAT). Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html>

Rozdělením zboží do jednotlivých tříd podle klasifikace SITC lze blíže specifikovat strukturu exportu a importu produktů Karibského společenství, přesněji jejich zastoupení a změny ve sledovaném období. Pro lepší přehlednost je vhodné nejprve uvést členění dle nomenklatury SITC (tabulka č. 9).

Tabulka č. 9: Standardní mezinárodní klasifikace zboží OSN - SITC⁹³

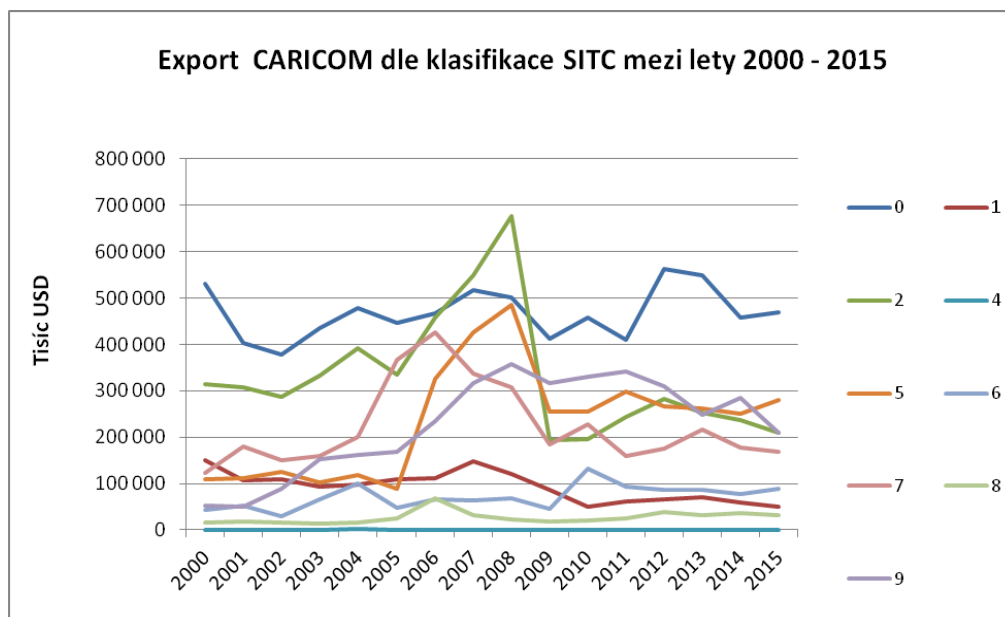
0 - Potraviny a živá zvířata
1 - Nápoje a tabákové výrobky
2 - Nezpracované, nepoživatelné suroviny, mimo paliva
3 - Minerální paliva, maziva a obdobné materiály
4 - Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky
5 - Chemikálie a související výrobky jinde neuvedené
6 - Zpracované výrobky členěné primárně podle materiálu
7 - Stroje a dopravní prostředky
8 - Průmyslové spotřební zboží
9 - Komodity a předmět obchodu jinde nekategorizované

Následným grafem č. 4 lze znázornit export podle tříd SITC za poměrně dlouhé časové období 15 let. Záměrně není v grafu uvedena třída č. 3 - Minerální paliva, protože hodnota jejich exportu dosahovala znatelně vyšší úrovně proti ostatním skupinám produktů, což v konečném důsledku zkreslovalo možnost přehledně graficky zachytit jejich vývoj. Složení karibského exportu dle dílčích tříd produktů bylo mezi lety 2000 a 2015 následující. Při pohledu na níže předložené grafické zpracování vyplývá více méně konstatní převaha v rámci celkového exportu třídy č. 0 - Potraviny a živá zvířata, a to po celý časový úsek, který byl zakončený rokem 2015. Nutno však podotknout, že vývoz potravin a zvířat byl převyšén exportem minerálních paliv a maziv od roku 2006, který svého vrcholu dosáhl roku 2008.⁹⁴

⁹³ Zpracováno na základě informací z Českého statistického úřadu a dokumentu Evropské komise. Český statistický úřad. Dostupné z: <https://www.czso.cz>, a European Commission. European Union, Trade in goods with ACP - Caribbean Countries. 2017. s. 4. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113476.pdf

⁹⁴ Vývoj exportu skupiny produktů třídy č. 3 je vyobrazen samostatně v grafu č. 6 společně s dovozem strojů a dopravních prostředků (třída č. 7).

Graf č. 4: Skladba exportu CARICOM podle klasifikace SITC⁹⁵

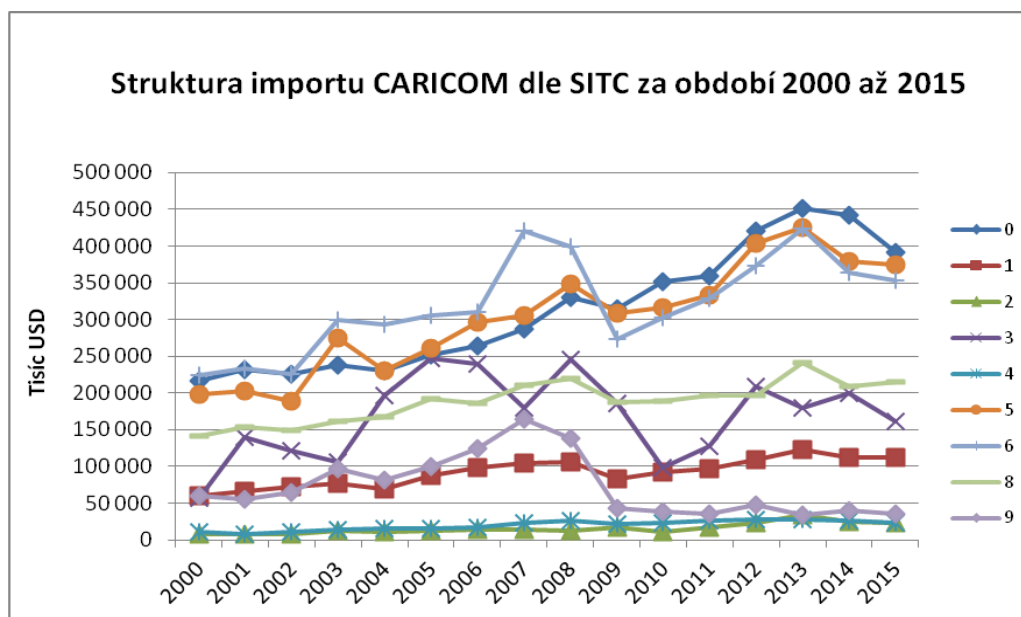

Potraviny a živá zvířata převyšovaly ostatní exportované produkty i po přijetí EPA a proti období před touto dohodou došlo k růstu hodnoty jejich exportu. Nejméně zastoupené skupiny vývozu byly živočišné a rostlinné oleje (třída č. 4) a spotřební zboží (třída č. 8). Propad hodnoty exportu všech skupin produktů byl v roce 2009 zapříčiněn finanční krizí. Markatní pokles při srovnání období před a po roce 2008 byl zaznamenán u třídy č. 2 - Nezpracované suroviny, třídy č. 7 - Stroje a dopravní prostředky, a jako další v pořadí lze uvést třídu č. 1 - Tabákové výrobky a nápoje. Pokles poslední jmenované třídy byl kompenzován nárůstem dovozu z EU. Naproti tomu se na vyšším objemu exportu u zbývajících skupin produktů promítly liberalizační tendence ze strany EU, mířené na dovoz z karibských zemí v důsledku EPA, pomineme-li působení krize. V nadcházejících letech byl tímto krokem velmi pozitivně ovlivněn zmíněný vývoz zpracovaných výrobků, který dva roky od přijetí EPA vzrostl o více než dvojnásobek, přesněji z hodnoty 63,2 mil. USD dosažené v roce 2007, čili rok před přijetím této dohody, na cca 131 mil. USD k roku 2010.

⁹⁵ Vypracováno za pomoci dat z United Nations Conference on Trade and Development. Data Center (UNCTAD STAT). Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html>

Jaké změny byly zaznamenány naopak ve struktuře importu CARICOM, opět v souladu s klasifikací SITC, nabízí graf č. 5. Obdobně jako u grafu týkající se exportu nebyla ze stejných důvodů ani do níže přiloženého grafu struktury importu CARICOM zahrnuta jedna třída, konkrétně třída č. 7 - Stroje a dopravní prostředky.

Graf č. 5: Import CARICOM podle tříd SITC mezi lety 2000 - 2015⁹⁶

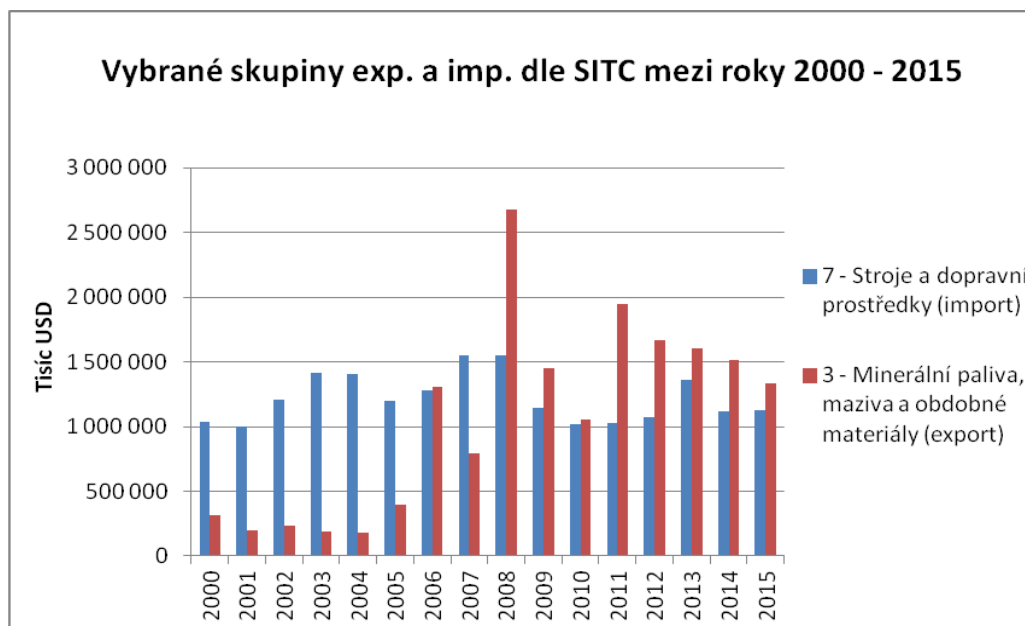
Na základě grafu č. 5 lze interpretovat, jaké změny nastaly v průběhu stanoveného období v zahraničním obchodě s EU v oblasti importu. Při pohledu na tento graf je možné identifikovat nejslabší skupiny celkového dovozu, kterými jsou nezpracované suroviny (třída č. 2), a poté živočišné a rostlinné oleje, tuky (třída č. 4). Nezpracované suroviny jsou více exportovány než importovány, avšak zcela opačná je situace u třídy č. 4. Podíváme-li se naopak na nejvíce dovážené skupiny produktů před přijetím EPA, tak po celé období dominovala skupina zpracované výroby. Na druhém místě v pořadí následoval dovoz chemikálií, který byl při pohledu na hodnotu importu střídán dovozem potravin. Dále se na importu poměrně hojně podílelo průmyslové spotřební zboží a minerální paliva, které vykazovaly v komparaci mezi sebou cyklický vývoj.

⁹⁶ Vytvořeno na základě dat z United Nations Conference on Trade and Development. Data Center (UNCTAD STAT) Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html>

V období po roce 2008 byl import zpracovaných výrobků střídán nárůstem dovozu potravin a chemickými výrobky. Při pohledu na dovoz tří, resp. čtyř hlavních skupin, dle SITC shledáme následující změny. U potravin a živých zvířat nemalý nárůst, z 217,3 mil. USD k roku 2000 na zhruba 330,7 mil. USD v roce 2008, a o sedm let později další zvýšení o cca 60 mil. USD. U agrárního exportu EU do CARICOM byl tak identifikován silně rostoucí trend, který svou výší vyvrcholil v roce 2013, čili rokem završení druhé fáze eliminace tarifních překážek na straně karibských zemí. Rovněž se jedná o skupinu produktů, které ve srovnání s ostatními třídami, participují výrazněji na celkovém dovozu z EU, postihla ekonomická krize nejméně. U třídy č. 5 hodnota dovozu, až na jisté výkyvy, převážně rostla a z hodnoty za rok 2000 ve výši 198, 2 mil. USD vzrostla k roku přijetí EPA na zhruba 348,4 mil. USD. Obdobně jako třída č. 2 je tak důležitou skupinou podílející se na importu z Unie. U skupiny zpracované výrobky byl vývojový trend následný. Na přelomu tisíciletí byla hodnota importu na 223,9 mil. USD, která se však po osmi letech zvýšila na téměř 400 mil. USD. Od roku 2013 byl započat klesající trend, kdy se hodnota dovozu snížila na 353,7 mil. USD v roce 2015. Nebereme-li v potaz propad importu v návaznosti opět na hospodářskou krizi, tak lze veskrze konstatovat nárůst dovozu z EU u takřka všech tříd v reakci na pozvolné odbourávání obchodních bariér bránící dovozu z EU do zemí CARICOM. Jak již bylo uvedeno výše, nebyly do celkového srovnání struktury zahraničního obchodu dle klasifikace SITC zahrnuty vybrané třídy jak pro dovoz, tak i vývoz z CARICOM. Rozbor importu a exportu dvou skupin produktů bude uzavírat graf č. 6.

Graf č. 6: SITC - Třídy č. 7 a č. 3 jako předmět zahraničního obchodu CARICOM⁹⁷

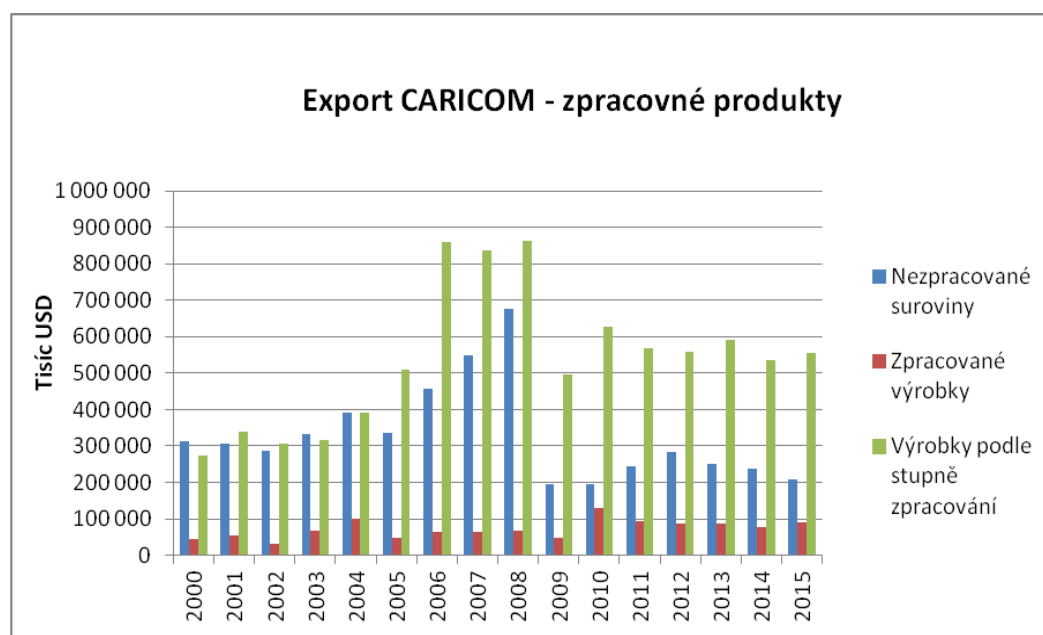
Z hlediska celkového importu výši své hodnoty nejvíce převažovaly nad ostatními skupinami dovážených produktů stroje a dopravní prostředky. Nejvyšší dosažená hodnota téměř 1 549 mld. USD byla vykázána právě v roce zahájení liberalizačních kroků díky EPA. Po celý časový úsek až do roku 2015 od zavedení EPA byl však dovoz produktů, náležící do třídy č. 7, nižší proti období bez existence EPA, kdy se hodnoty importu za jednotlivé roky nalézaly na vyšší úrovni, až na roky 2000 a 2001. Vývoz minerálních paliv nebyl ve srovnání s ostatními skupinami dle SITC do roku 2008 nikterak markantní. O tom svědčí i číselné údaje týkající se výše jejich vývozu, které byly kupříkladu při komparaci s exportem potravin v roce 2000 o 218,5 mil. USD nižší. Taktéž nad nimi prvních pár let od přelomu tisíciletí převažoval vývoz nezpracovaných surovin, a to řádově o desítky až stovky mil. USD. Na příkladu vybraných let a skupiny produktů před EPA lze uvést následující srovnání. Export byl u třídy č. 3 v roce 2001 zhruba 193,6 mil. USD. Naproti tomu vývoz nezpracovaných surovin ji převýšil v témže roce o 113,4 mil. USD. O tři roky později byl mezi zmíněnými skupinami až dvojnásobný rozdíl ve výši exportu, a opět ve prospěch třídy č. 2.

⁹⁷ Vlastní zpracování díky statistickým údajům z United Nations Conference on Trade and Development. Data Center (UNCTAD STAT). Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html>

Při komparaci s grafem č. 4 je možno jednoduše konstatovat, že se skupina č. 3 příliš valnou měrou nepodílela na celkovém exportu až do roku 2006, kdy se trend mění a bylo možné pozorovat nemalý růst exportu minerálních paliv, který vyvrcholil rokem 2008. Přestože posléze nastal určitý propad v návaznosti na již několikrát podotknutou krizi, který byl zažehnán rokem 2011, a po zbývajícím období, uzavřeném rokem 2015, byl podíl na exportu nesrovnatelně vyšší než v období bez existence EPA. Minerální paliva a maziva jasně převýšila ostatní skupiny vyvážených produktů a společně s exportem zemědělských komodit jasně dominují celkovému vývozu CARICOM dle nomenklatury SITC. Třída č. 0 - Potraviny a živá zvířata je kromě vývozu i skupinou, která ovládla celkový dovoz z Unie, pomineme-li import strojů a dopravních prostředků.

Nárůst podílu exportu výrobků s vyšší přidanou hodnotou na celkovém exportu Karibského společenství byl jedním z deklarovaných cílů EPA (viz. „desatero EPAs“). Z toho důvodu je této oblasti věnována pozornost samostatně grafem č. 7.

Graf č. 7: Export zpracovaných výrobků CARICOM za roky 2000 a 2015⁹⁸

⁹⁸ Vytvořeno díky podkladům dostupných z: United Nations Conference on Trade and Development. Data Center (UNCTAD STAT). Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html>

Pozitivní vývojový trend nastartovaný v rámci EPA, tedy vyšší zastoupení jak výrobků členěných dle stupně zpracování, tak i skupiny produktů č. 6 - Zpracované výrobky, členěné dle materiálu na karibském exportu, vypovídá o růstu přidané hodnoty zpracováním. Průměrná výše exportu tržních výrobků za roky 2000 až 2007 vzrostla z původní hodnoty 58,8 mil. USD na úroveň 84,5 mil. USD, dosažené v nadcházejícím časovém horizontu za léta 2008 až 2015. Již v samotném roce přijetí EPA se export zpracovaných výrobků navýšil o 4,4 mil. USD proti roku 2007. Snížení, které nastalo záhy po roce 2008, nemělo setrvalý vývoj a k roku 2010 bylo očividné progresivní zvýšení vývozu svou výší přesahující hranici 130 mil. USD. Po celé nadcházející období výše exportu CARICOM převažovala hodnoty vykazované za roky předcházející EPA. Výše přiložený graf také zachycuje pro lepší srovnání vývoj exportu základních surovin bez jakéhokoliv stupně zpracování. V letech 2009 až 2015 nastala viditelná změna v podobě výrazného snížení úrovně exportu nezpracovaných surovin ve srovnání s obdobím let 2000 až 2008. Naproti tomu zaujaly přední příčky vývozu rozpracované výrobky, které se svým objemem vývozu velmi zvýšily již v letech bezprostředně předcházejících přijetí EPA a i v nadcházejících letech za účinnosti této dohody velmi převýšily vývoz nezpracovaných surovin.

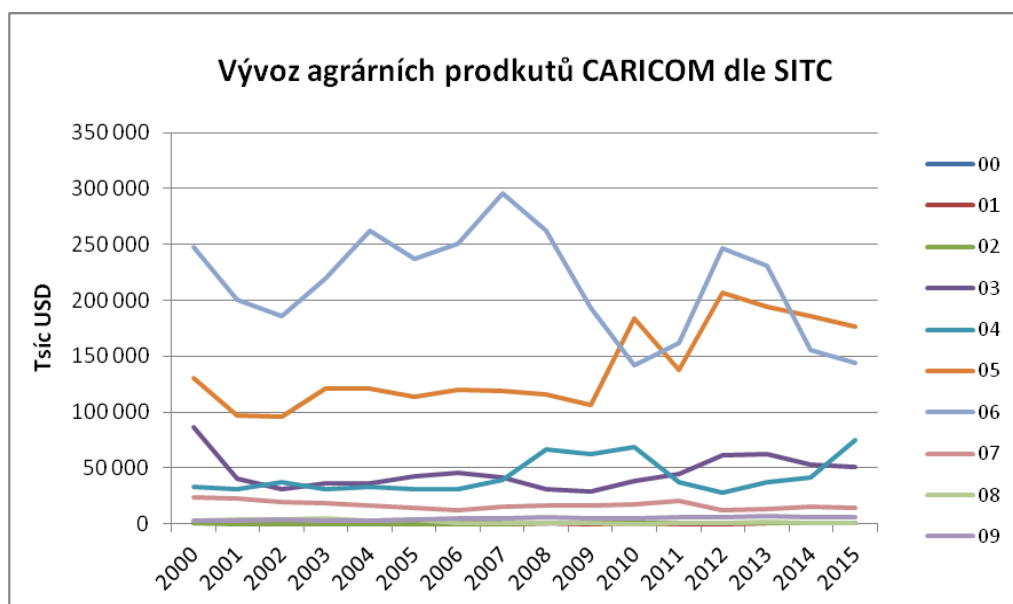
Zemědělství je pro země uskupení CARICOM poměrně stěžejní, proto není divu, že při pohledu na výše přiložené grafické vyobrazení (graf č. 4 a č. 5) dominoval po celé sledované období export i import skupiny č. 0 - potraviny a živá zvířata. Vzhledem k této skutečnosti je namístě více do hloubky analyzovat tuto skupinu produktů a zachytit vývoj zahraničního obchodu z pohledu dílčích podkategorií, které se pod hlavičkou jmenované třídy nalézají. To je umožněno na základě dat, která jsou zachycená a ilustrovaná grafy č. 8 a č. 9, ale nejprve je však žádoucí předložit, z čeho se skupina č. 0 vlastně skládá. Taxativní výčet je proto uvedený v tabulce č. 10. Poté, co budou vyjmenovány jednotlivé pododdíly dle klasifikace SITC, je možné přistoupit k samotné analýze vývoje exportu a importu komodit tabulkou níže uvedených.

Tabulka č. 10: SITC - bližší klasifikace⁹⁹

Oddíl 0 - Potraviny a živá zvířata
00 - Živá zvířata
01 - Maso a masné produkty
02 - Mléčné výrobky a vejce
03 - Ryby (bez mořských savců), koryši, měkkýši a bezobratlí živočichové
04 - Obiloviny a obilné výrobky
05 - Zelenina a ovoce
06 - Cukr, výrobky z cukru a med
07 - Káva, čaj, kakao, koření a produkty z nich vyrobené
08 - Krmivo pro zvířata - vyjma nemleté obiloviny
09 - Ostatní požitelné výrobky

Graf č. 8 demonstuje vývoj agrárního exportu pro každou podkategorii separátně mezi lety 2000 až 2015.

Graf č. 8: Rozbor struktury agrárního exportu CARICOM dle SITC mezi lety 2000 a 2015¹⁰⁰

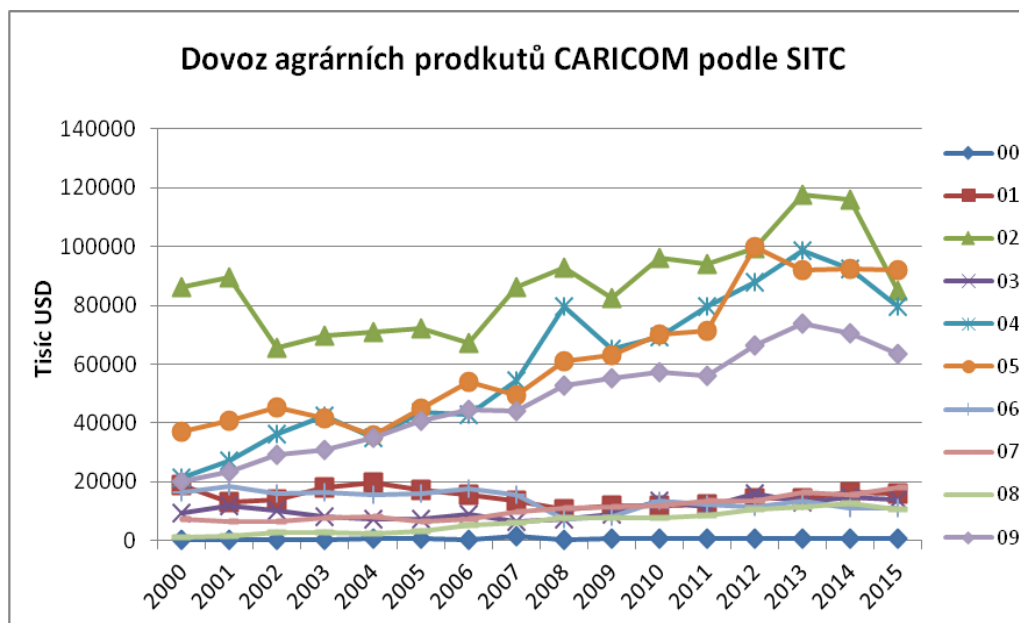

⁹⁹ Přeloženo a upraveno z United Nations: United Nations Statistics Division. Dostupné z: <https://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcst.asp?Cl=14>

¹⁰⁰ Vytvořeno prostřednictvím dat získaných z United Nations Conference on Trade and Development. Data Center. (UNCTAD STAT). Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html>

Med, cukr a výrobky z něj produkované lze pokládat za hlavní složku karibského exportu v rámci třídy č. 0 - Potraviny a živá zvířata, kdy jejich podíl tvořil na celkovém vývozu zmíněné skupiny produktů jako celku okolo 50%. Vývoz byl velmi negativně ovlivněn působením hospodářské krize, ale i přes tento fakt nenabývala v posledních letech hodnota vývozu již takové výše jako před EPA. Nižší vývoz ve srovnání s převážnou většinou ostatních dílčích skupin produktů spadající pod potraviny a živá zvířata, u kterých naopak rokem 2008 došlo vlivem EPA k nárůstu exportu, mohl být způsoben ponecháním byť nižších, ale přesto stále protekcionistických opatření v podobě kvót ze strany EU mířených na podskupinu č. 06., jakožto přechodná výjimka výše v textu podotknutá. Čtyři roky před zahájením nového ekonomického partnerství se hodnota exportu podskupiny č. 06 pohybovala na 262,3 mil. USD. Téměř identická výše vývozu byla shledána i v roce 2008, a to kolem 262,1 mil. USD. Od té doby výše exportu podskupiny č. 06 nepřevýšila hodnotu vykázanou k roku přijetí EPA. Zelenina a ovoce má na celkovém exportu agrárních produktů jako druhá v pořadí nejvyšší zastoupení. Ta proti cukru, výrobkům z cukru a medu vykazala po bezcelním přístupu na evropský trh progresivní nárůst vývozu z CARICOM. Velmi pozitivně se projeví zahájené liberalizační kroky od roku 2008 na exportu ryb a mořských živočichů, kdy rok před zavedením EPA byla celková hodnota vývozu u této podskupiny 41,3 mil. USD a o čtyři roky později vzrostla na 44,4 mil. USD, o rok později dokonce na cca 61 mil. USD. I v dalších letech převýšil vývoz této podskupiny hodnoty dosažené dříve, za období ještě původně nastavených obchodních vztahů. Nejméně byl v pozitivním slova smyslu dotčen novým typem dohody vývoz živých zvířat, krmiv pro zvířata a masných výrobků. Naproti tomu poměrně progresivní nárůst, byť není z grafu č. 8 patrný kvůli relativně nízkému podílu na exportu ve srovnání s ostatními produkty, byl evidován u exportu mléčných výrobků a vajec mezi lety 2008 a 2015. V roce 2000 byl svou výší kolem 264 tis. USD, načež o osm let později, čili v době zahájení volného přístupu na evropský trh vzrostl na 962 tis. USD. Při pohledu na graf č. 9, který zachycuje naopak vývoj importu z EU, je možné identifikovat, z čeho a v jaké výši se dovoz v rámci třídy č. 0 - Potraviny a živá zvířata skládá a provést srovnání s exportem CARICOM.

Graf č. 9: Skladba agrárního importu dle SITC od r. 2000¹⁰¹

Mezi hlavní složky importu z EU patří, za celé výše grafem zachycené období, mléčné produkty a vejce, kdy nárůst jejich podílu na agrárním importu byl umocněn snížením obchodních bariér, bránícím unijním dovozům. Rokem 2008 svou hodnotou kolem 93 mil. USD převýšil, do té doby doposud dosažený, objem jejich importu. Naopak export CARICOM u této podskupiny č. 02 je ve srovnání s dovozem zcela minimální. Všeobecně lze pozorovat rokem přijetí EPA převážně růst dovozu u všech uváděných seskupení produktů dle klasifikace SITC. Od roku 2008 byl shledán progresivní nárůst primárně u ovoce a zeleniny, mléčných produktů a vajec, importu obilnin, krmiva pro zvířata a ostatních požitelných výrobků. Maso a masné výrobky jsou karibskou stranou více importovány nežli exportovány. Svým velmi nízkým podílem na exportu proti jiným komoditám nejsou v grafu č. 8 ani patrné. Na druhou stranu zcela opačná je situace u ryb, koryšů a měkkýšů, které jsou v mnohonásobně větší míře exportovány. Svou výší exportu nad importem převažuje i ovoce a zelenina. Při celkové sumarizaci výše agrárního exportu a importu nelze konstatovat negativní přínos EPA pro Karibské společenství.

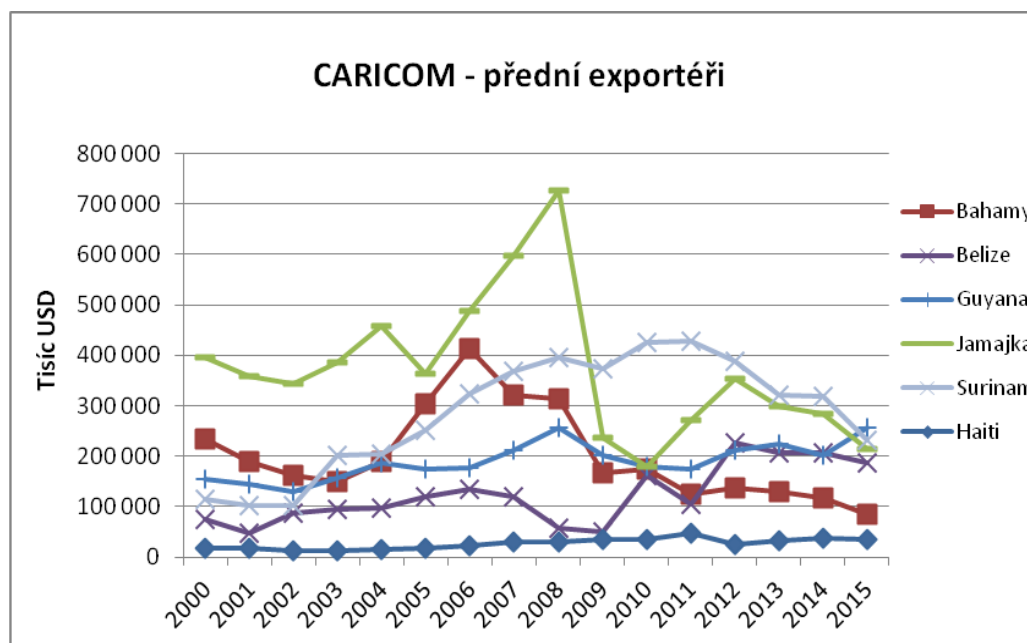
¹⁰¹ Zpracováno dle číselných podkladů z United Nations Conference on Trade and Development. Data Center. (UNCTAD STAT). Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html>

Díky nové formě ekonomických vztahů EU-CARICOM, ale došlo o něco více k vyššímu meziročnímu růstu hodnoty karibského importu, nežli tomu bylo sledováno u exportu. To však nutně neznamená, že by byl nárůst vývozu CARICOM, důsledkem EPA způsobený, zanedbatelný. Jak je z grafů č. 4 a č. 5 patrné, tak celkově převažuje mezi lety 2000 a 2015 export zemědělských produktů, souhrnně vyjádřený třídou č. 0 nad importem. Ačkoli není předmětem této práce rozbor jednotlivých zemí CARICOM, tak bude analytická sekce, která zaměřovala svou pozornost na vývoj obchodu se zbožím mezi CARICOM a EU, uzavřena grafy č. 10 a č. 11, které pro lepší představu vyobrazují země Karibského společenství, jež se více podílí na zahraničním obchodě s EU, resp. ty členské státy, mající vyšší zastoupení v rámci dovozu a naopak ty, co ztělesňují důležitější exportní státy CARICOM. Vzhledem i k poměrně velkému počtu členských států byly níže přiloženými grafy zachyceny pouze ty státy, které vykazovaly hodnotu vývozu či dovozu přes hranici 100 mil. USD/rok. Na exportu do EU participují hlavně Bahamy, Belize, Guyana, Jamajka, Surinam a v neposlední řadě grafem č. 10 záměrně nezachycený Trinidad a Tobago, který je primárním exportérem, jehož výše dovozu převyšuje zbylé členy CARICOM v řádu stovek mil. USD. Vývoj exportu je u zemí, v grafu č. 10, níže uvedených při zohlednění exportu Trinidad a Tobago málo vypovídající. Mezi lety 2000 a 2007, čili v období bez EPA, byla Jamajka předním exportérem, nebereme-li v potaz zmíněný Trinidad a Tobago, který již v roce 2000 byl objemem exportu 492 mil. USD hlavním exportním státem CARICOM. Rokem zavedení liberalizačních opatření vzrostl vývoz Trinidad a Tobago do EU na hodnotu 3 277 mld. USD. V nadcházejících letech však export poklesl a kulminoval v rozmezí 1 451 mld. USD a 2 323 mld. USD. Po roce 2008 přispěla liberalizace ze strany EU k převážně vyššímu vývozu všech vybraných zemí až na Bahamy a Jamajku, u kterých se objem exportu nalézal na nižší úrovni, než před EPA. Kromě předních exportérů CARICOM graf č. 10 ilustruje i vývoj exportu jedné z nejméně rozvinutých zemí karibské oblasti, a tou je Haiti. Zahraniční obchod této země byl EPA pozitivně ovlivněn a vývoz do EU za celé období po roce 2008 převážně rostl. Průměrná hodnota vývozu Haiti po zavedení EPA se v porovnání s obdobím před touto dohodou téměř zdvojnásobila. V číselném vyjádření se průměrně zvýšila o 16,9 mil. USD.

Na počátku sledovaného období byl export na úrovni 16,8 mil. USD, o patnáct let později byla vykázána hodnota 34,6 mil. USD, která však nebyla za celé období ještě zdaleka nejvyšší.

Graf č. 10: Vývozní státy CARICOM za období mezi lety 2000 a 2015¹⁰²

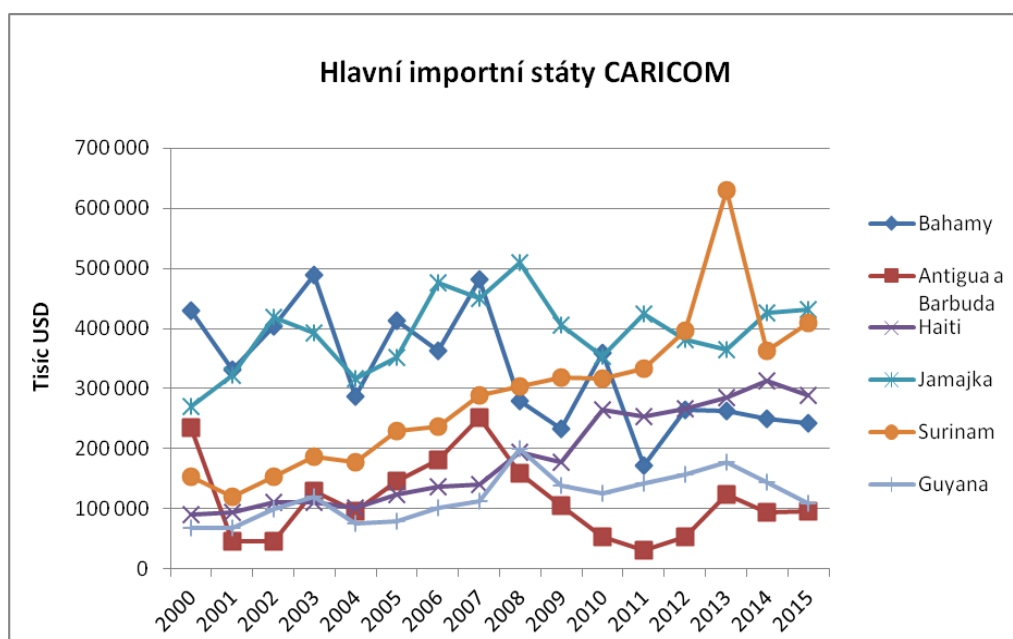

Které státy Karibského společenství naopak nejvíce dováží z EU, a v jaké míře se na jejich importu promítla EPA s EU, je možno vyčíst z grafu č. 11. Číselné údaje grafem níže předkládané hovoří pouze o zemích, jejichž výše importu více převyšuje ostatní státy CARICOM. Opět se nalézá na prvním místě pomyslného žebříčku z hlediska dovozu stát Trinidad a Tobago, který není opět v grafu č. 11 uveden díky svému znatelně vyššímu objemu importu proti zbylým státům CARICOM. Export z EU do zemí jako Antigua a Barbuda, Bahamy, nezaznamenal i po ústupu ekonomické krize souhrnně vyšších hodnot, ale naopak byla evidována nižší úroveň importu z EU proti období bez liberalizačních opatření. Kontinuální zvýšení importu bylo identifikováno u státu Surinam, jehož dovoz v období po uzavření EPA znatelně narostl ve srovnání s předešlými roky.

¹⁰² Vlastní zpracování: United Nations Conference on Trade and Development. Data Center (UNCTAD STAT). Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html> a International Trade Centre (ITC). TRADE MAP: Trade statistics for international business development. Dostupné z: <http://www.trademap.org/Index.aspx>

Tentýž rostoucí trend byl pozorován u Haiti, kde import z EU markantně narostl. Pozitivum můžeme spatřit rovněž v nárůstu exportu Haiti, mj. i díky novému ekonomickému partnerství, který je v grafu č. 10 evidentní. Import Jamajky vykázal v grafickém vyjádření cyklický vývoj, který se po roce 2008 nalézal více či méně kolem úrovně 400 mil. USD. Naproti tomu export Jamajky poklesl v období po zavedení EPA, avšak EU neztělesňuje pro tuto zemi jediného obchodního partnera, tudíž Jamajka může upírat více svou pozornost na obchod s USA, které vykazují znatelnější hospodářské oživení proti evropským zemím v návaznosti na ekonomickou krizi. Taktéž v posledních letech roste orientace EU směrem k asijským zemím ve sféře obchodu a investic. Tyto faktory se mohou komplexně promítat i do zahraničního obchodu zbylých zemí CARICOM a nemusí být nutně spjaty pouze s Jamajkou jakožto vzorovým příkladem.

Graf č. 11: Státy CARICOM s vyšším podílem na importu z EU: 2000 - 2015¹⁰³

Středem zájmu následující podkapitoly bude zjistit, jak se promítla EPA v rámci mezinárodního obchodu CARICOM. Pozornost bude věnována obchodní výměně

¹⁰³ Vytvořeno na základě zpracování údajů od United Nations Conference on Trade and Development. Data Center (UNCTAD STAT). Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html> a International Trade Centre (ITC). TRADE MAP: Trade statistics for international business development. Dostupné z: <http://www.trademap.org/Index.aspx>

uskutečňované Karibským společenstvím s dalšími aktéry mezinárodního obchodu, kteří budou komparováni s EU. Aby bylo možno provést objektivní srovnání přínosu EPA v rámci obchodu CARICOM s EU proti dalším obchodním partnerům Karibského společenství, bude i nadále setrváno v rovině obchodu se zbožím, který byl výše představen.

6.1.2 CARICOM a mezinárodní obchod

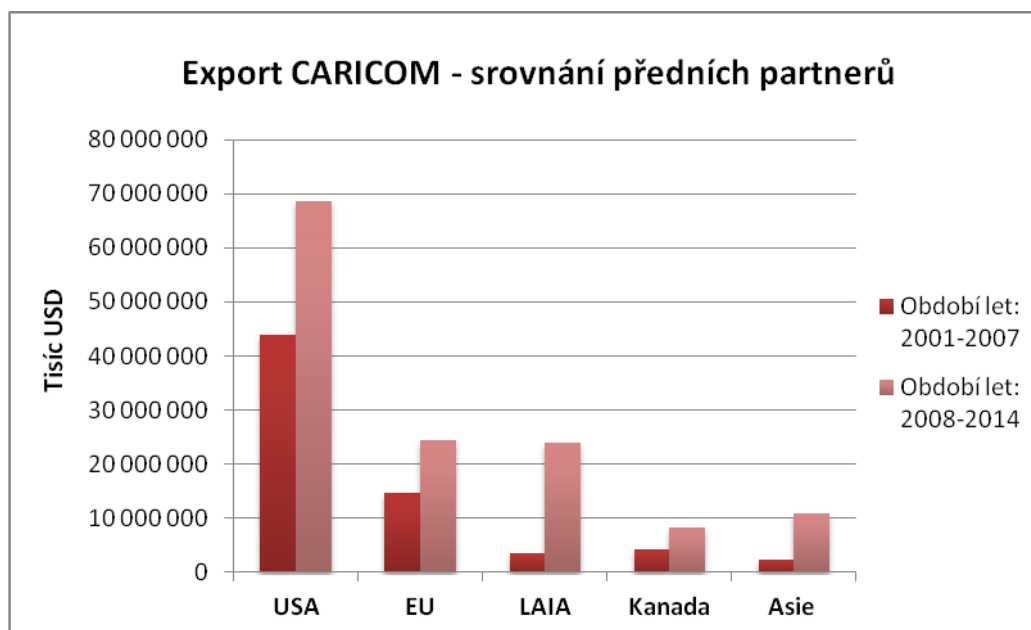
Tento integrační celek karibské oblasti neobchoduje pouze s evropskými zeměmi, tudíž mezi stěžejními obchodními partnery mimo karibskou oblast nalézáme také Spojené státy americké, Kanadu a region Latinské Ameriky, o němž můžeme v daném kontextu hovořit spíše jako o Latinskoamerickém integračním sdružení (LAIA).¹⁰⁴ Latin American Integration Association totiž zahrnuje převážně země Latinské Ameriky, až na Mexiko a Kubu. Pro zajímavost byla sumarizována data i pro export a import na asijský trh, který neustále nabývá v celosvětovém měřítku na svém významu a většina světových aktérů na něj upírá svou pozornost nejen díky značné dynamice ekonomického růstu asijských zemí. V souvislosti s tím bývá často hovořeno o 21. století jako o „asijském století“. Za poměrně dlouhý časový horizont čtrnácti let, který je rozdělen na dva dílčí úseky, je možno v grafu č. 12 vidět objem exportu zboží CARICOM na jmenované trhy. Příčinnou souvislost EPA a nárůstu objemu exportu Karibského společenství do EU, která by se promítla na posílení postavení Unie, jakožto obchodního partnera v komparaci s dalšími cílovými trhy karibského vývozu, zachyceno v grafu č. 12, nelze shledat. Za období let 2008 až 2014 EPA na jednu stranu zvýšila export CARICOM do EU jako takový, avšak na straně druhé byl evidován rovněž nárůst vývozu i na zbylé trhy. Z pohledu dílčích let je příhodné pro lepší představu zmínit, že v roce 2007 dosahovala hodnota exportu CARICOM na evropský trh cca 1/3 výše vývozu do USA. V roce přijetí EPA se sice objem exportu do EU na úrovni 5,3 mld. přiblížil na téměř polovinu hodnoty vývozu na trh USA, ale po celé nadcházející období se hodnota exportu do USA citelně vzdalovala objemu vývozu do

---

¹⁰⁴ Caribbean Community (CARICOM). Regional Statistics. CARICOM's Total Trade with Principal Trading Partners and the Rest of the World. s. 4. Dostupné z: <http://www.caricomstats.org/Files/Publications/Quick%20Ref%20Files/Updated%20files/Part%20I-%20Total%20Trade.pdf>

EU. Hlavním exportním partnerem jsou stále USA, následované EU. V období po roce 2008 latinskoamerické státy nazvaly jako vývozní trhy CARICOM citelného oživení a posílily natolik, že jsou značnými konkurenty Unie. Jednoduše řečeno, začaly ztělesňovat pro CARICOM důležitější exportní trhy, než tomu bylo kdy dříve. U vývozu na trhy zemí LAIA byl evidován největší nárůst, který představoval za sedmileté období po roce 2008 více než šestinásobek hodnoty exportu, vykázané za roky 2001 až 2007. Všeobecně lze konstatovat, v období let 2008 až 2014 versus předchozí roky, značné zvýšení objemu vývozu CARICOM na všechny uvedené vnější trhy. Taktéž je z grafu č. 12 zřetelný nárůst výše exportu právě směrem k asijským zemím, který však nevykazoval takové úrovně, a CARICOM upíralo stále více svou pozornost na vývoz do EU a Ameriky, vyjma Kanadu, která se nalézá až za asijskými trhy. Vezmeme-li však v potaz, že se jedná pouze o jeden cílový trh, přičemž Asie je v tomto srovnání tvořena vícero zeměmi, tak má Kanada důležité postavení v obchodních vztazích s CARICOM.

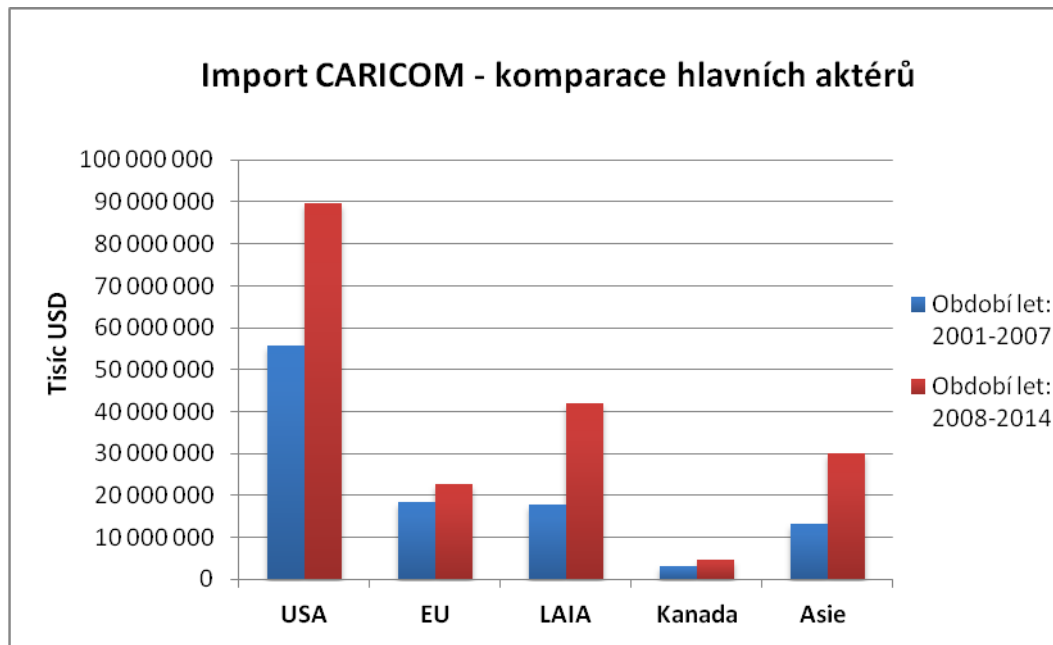
Graf č. 12: Srovnání hlavních obchodních partnerů - export CARICOM za léta 2001 až 2014¹⁰⁵

¹⁰⁵ Vlastní tvorba díky informacím z The World Integrated Trade Solution (WITS). Dostupné z: <http://wits.worldbank.org/Default.aspx?lang=en>, a TRADE MAP: Trade statistics for international business development. Dostupné z: <http://www.trademap.org/Index.aspx>, a United Nations Conference on Trade and Development. Data Center (UNCTAD STAT). Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html>

Import zboží CARICOM zobrazuje graf č. 13, který komparuje tytéž aktéry světového obchodu, se kterými Karibské společenství udržuje hlavně obchodní spolupráci.

Graf č. 13: Komparace předních exportérů do CARICOM: 2001 až 2014¹⁰⁶

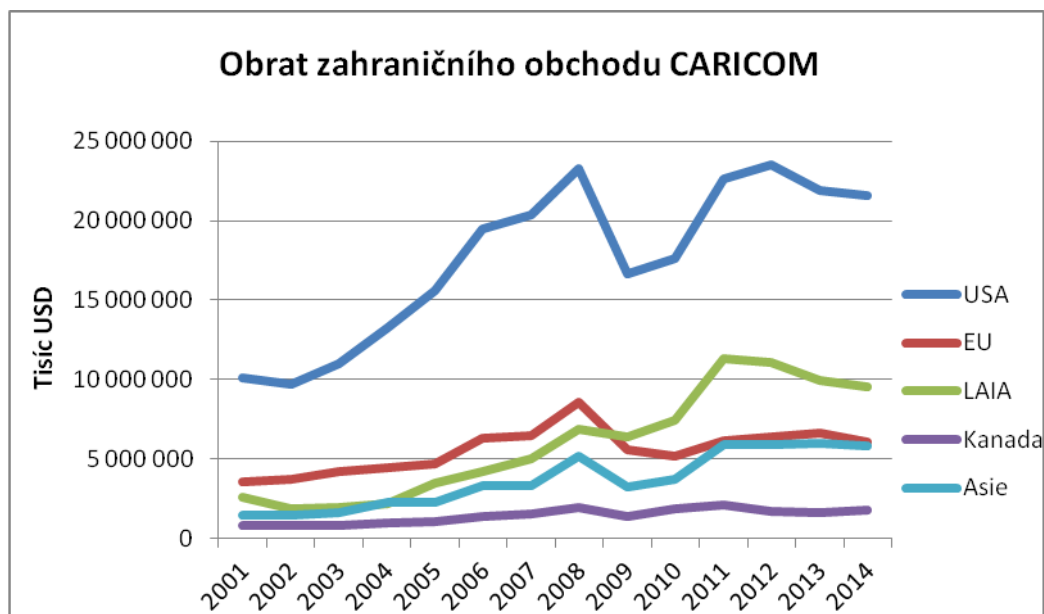
Opět je uveden i asijský trh, jako tomu bylo v případě exportu. Rovněž jako v předchozím grafickém znázornění vývozu, je vyjádřen souhrnně i objem celkového dovozu CARICOM ve dvou sedmiletých intervalech, což umožňuje přehledně demonstrovat postavení EU z hlediska importu versus další subjekty. Výši svého exportu do karibské oblasti se EU nachází na třetím, resp. čtvrtém místě, bereme-li v úvahu Asii jako celek, která je však grafem zohledněna jako doplňkový ukazatel. Opět i ve sféře importu jsou pro CARICOM hlavním obchodním partnerem USA, kdy objem jejich exportu do Karibiku je takřka čtyřnásobně větší, než v případě EU za období let 2008 až 2014. Mezi lety 2001 až 2007 se EU a země LAIA výši svého exportu do zemí CARICOM téměř rovnaly, načež Unie je lehce svou hodnotou exportu převyšovala o cca 749 mil. USD. Naproti tomu období let 2008 až 2014 se nesla v zcela

¹⁰⁶ Zpracováno za pomoci dat z The World Integrated Trade Solution (WITS). Dostupné z: <http://wits.worldbank.org/Default.aspx?lang=en>, a TRADE MAP: Trade statistics for international business development. Dostupné z: <http://www.trademap.org/Index.aspx>, a United Nations Conference on Trade and Development. Data Center (UNCTAD STAT). Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html>

opačném duchu a CARICOM ze zemí Latinské Ameriky dováželo mnohonásobně více než z EU. Rovněž po roce 2008 vzrostla atraktivita asijských zemí pro dovoz CARICOM. Asijské trhy tak výši svého exportu převýšily jednoznačně EU.

Jak bylo již z výše provedeného rozboru bilaterálního obchodu CARICOM-EU evidentní, tak samo o sobě nová forma spolupráce v podobě EPA vedla k růstu dovozu z EU, ale taktéž i vývozu na unijní trh. Přesto však celkový zahraniční obchod CARICOM s EU nedosahoval výše obchodu uskutečňovaného se zeměmi Latinské Ameriky nebo USA. Kanada je zmiňována jako další důležitý obchodní partner CARICOM. Sice byl celkový obrat realizované obchodní výměny s Kanadou ze všech uvedených aktérů nejnižší, ale to však nutně neznamená její zanedbatelný význam v obchodních vztazích CARICOM. Závěrem je možno konstatovat, že EPA měla primární význam pro obchodní spolupráci mezi CARICOM a EU, ale neposunula Unii blíže k hlavním obchodním partnerům Karibského společenství v období po přijetí jmenované dohody. Při pohledu na celkový obrat zahraničního obchodu vyplývá, že došlo pouze k posílení vzájemných obchodních vztahů CARICOM a EU. Nyní slovně vyjádřené je podloženo číselně zpracovanými údaji v grafu č. 14, který v podstatě sumarizuje výše předestřené informace. I když nedošlo k přiblížení EU ke zbylým obchodním partnerům CARICOM, tak je naopak možné vzít do úvahy hypotézu, že bez EPA mohl být celkový zahraniční obchod EU s CARICOM mezi lety 2008 až 2014 rapidně nižší ve srovnání s LAIA a USA. Vyčíslením obratu zahraničního obchodu CARICOM byla pozorována intenzivnější obchodní výměna s asijskými zeměmi od roku 2010, pomineme-li viditelné zvýšení spjaté s rokem 2008. V posledních letech, počínaje rokem 2011, vzrostla státům EU obchodní konkurence v podobě asijských partnerů CARICOM. Tento trend byl však dán v hlavní míře nárůstem objemu importu z Asie (graf č. 12), který tak při pohledu na graf č. 14 velmi přiblížil asijské trhy k EU. Na druhou stranu výše exportu CARICOM směrem k asijským zemím proti zbylým aktérům není nikterak valná, a ve srovnání s vývozem do EU ani ne poloviční.

Graf č. 14: Dynamika zahraničního obchodu CARICOM mezi lety 2001 a 2014¹⁰⁷

Země CARICOM nerozvíjí obchodní vztahy pouze s vnějšími aktéry, ale rovněž i mezi sebou v rámci CSME. Samo o sobě není možno vnímat zahraniční obchod jako jediný a primární, poněvadž také obchod realizovaný v rámci Karibského společenství je velmi důležitý a nabývá na svém objemu. Právě intraregionálním obchodem bude uzavírána analýza obchodu CARICOM.

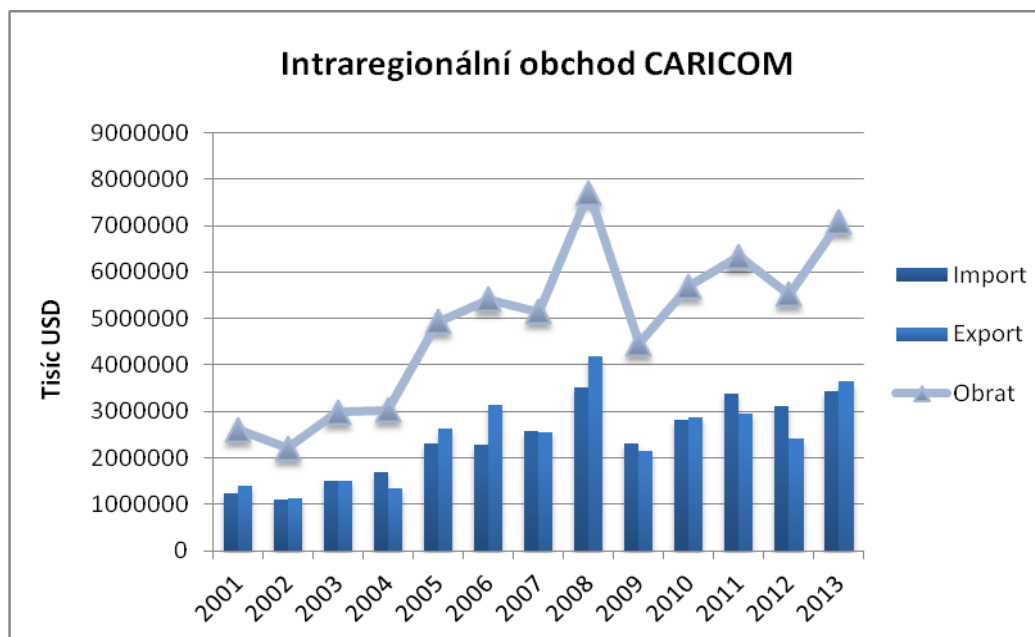
6.1.3 CARICOM – intraregionální obchod

Intraregionální obchod byl zohledněn také EPA, která by měla podpořit spolupráci, obchodní výměnu a liberalizační tendence v karibské oblasti jako takové. Vývoj celkového obchodu uskutečňovaného v rámci CARICOM (CSME) mezi lety 2001 a 2013 je zachycen grafem č. 15. Svou dynamikou je obchodní výměna převážně rostoucí a v období po přijetí EPA se výše obrátu intraregionálního obchodu pohybovala na vyšší úrovni než před touto dohodou, avšak nutno zmínit, že není možné přikládat tento nárůst pouze zvýšení obchodu a produkce, které byly nastartovány touto dohodou s EU.

¹⁰⁷ Vytvořeno na základě číselných údajů z The World Integrated Trade Solution (WITS). Dostupné z: <http://wits.worldbank.org/Default.aspx?lang=en>, a TRADE MAP: Trade statistics for international business development. Dostupné z: <http://www.trademap.org/Index.aspx>, a United Nations Conference on Trade and Development. Data Center (UNCTAD STAT). Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html>

Hodnota celkového importu i exportu v rámci CSME svou výší hovoří o nezastupitelnosti regionálního obchodu mezi zeměmi CARICOM. Státy jako Barbados, Guyana, Jamajka, Surinam, Svatá Lucie, Trinidad a Tobago byly identifikovány jako stěžejní aktéři podílející se na obchodní výměně za, níže grafem zachycené, období 13 let.

Graf č. 15: CARICOM - vývoj intraregionálního obchodu za roky 2001 až 2013¹⁰⁸

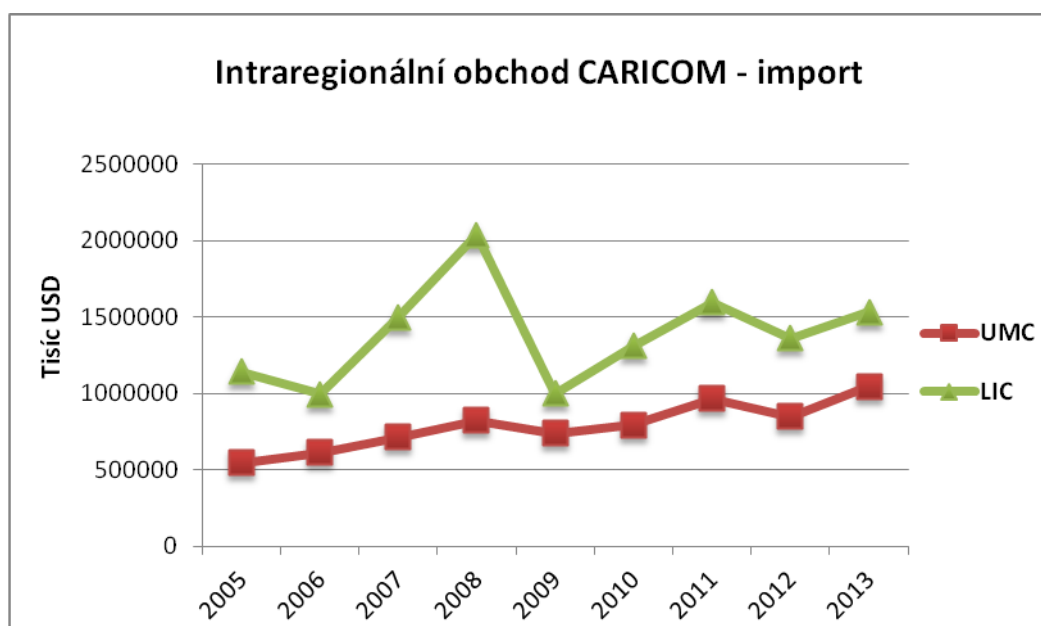
Členské státy CARICOM se liší stupněm své rozvinutosti, resp. tento integrační celek zahrnuje země, které se odlišují svou výší HDP per capita. V tomto duchu jsou karibské státy kategorizovány, jak již bylo v práci výše uvedeno, na vysokopříjmové (HIC), nízkopříjmové (LIC) i jako země s vyšším středním příjmem (UMC). Jak se promítla EPA na intraregionálním importu a exportu u skupin zemí LIC a UMC předkládají zvláště grafy č. 16 a č. 17. Do skupiny LIC nebyla zahrnuta Haiti, kvůli neúplnosti dat, ale jinak je v jejím rámci pracováno se zeměmi jako Belize, Guyana, Jamajka (viz podrobnější specifikace a vysvětlení v tabulce č. 6).

¹⁰⁸ Vlastní tvorba, data čerpána ze statistické databáze CARICOM. Caribbean Community (CARICOM). Regional Statistics: Developing a Sustainable Statistics Infrastructure. Dostupné z: <http://www.caricomstats.org/index.htm>

Pohledem na grafické znázornění dat, týkající se vývoje importu uvnitř CARICOM, nalézáme u zemí řadící se do skupiny LIC i UMC veskrze vyšší hodnoty dovozu v letech, co již byla uplatňována EPA, proti období této dohodě předcházející. Prostě řečeno státy skupiny LIC i UMC začaly více importovat.

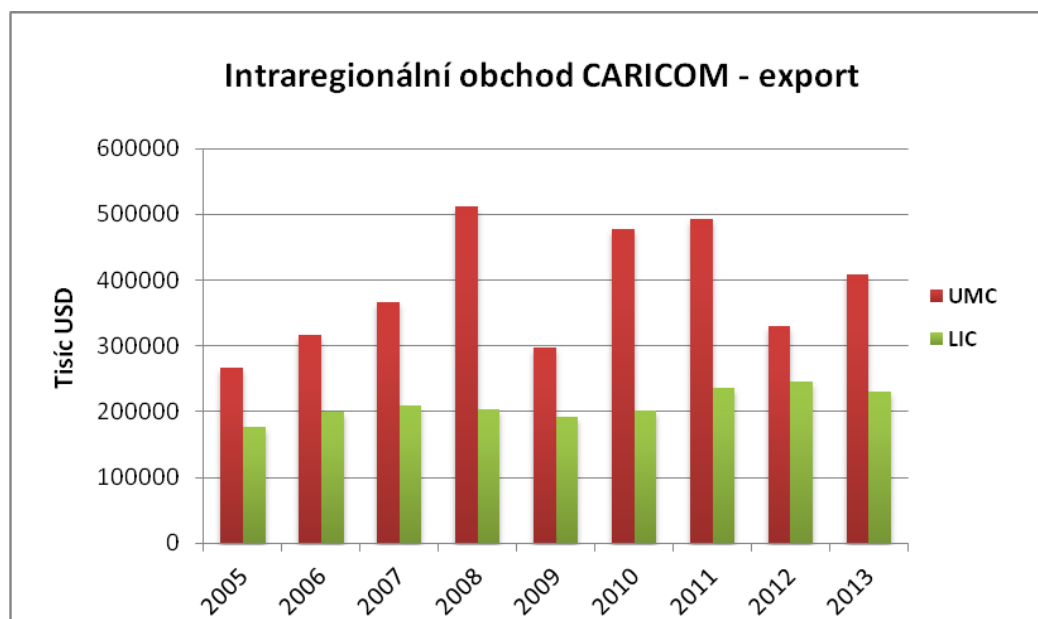
Graf č. 16: Intraregionální import – země LIC, UMC za roky 2005 a 2013¹⁰⁹

Komparací s vývojem exportu je očividné, že země skupiny LIC i UMC se větší měrou podílí na importu, nežli na exportu, čili export v rámci CSME je v hlavní míře zastoupen právě zeměmi spadající do skupiny HIC. Objem exportu zemí skupiny LIC i UMC vzrostl taktéž jako u vnitroregionálního dovozu na vyšší úroveň v období po EPA. Export zemí skupiny LIC nenabyl markantně po roce 2008 na svém objemu a jednalo se tak pouze o mírný nárůst. Státy klasifikované jako skupina UMC, začaly rokem 2008 exportovat ve větší míře, než tomu bylo v předešlých letech. Celkově lze konstatovat zvýšení účasti zemí UMC i LIC na intraregionálním obchodě.

¹⁰⁹ Vytvořeno za pomoci statistické databáze CARICOM. Caribbean Community (CARICOM). Regional Statistics: Developing a Sustainable Statistics Infrastructure. Dostupné z: <http://www.caricomstats.org/index.htm>

Graf č. 17: Vývoj intraregionálního exportu LIC, UMC - CARICOM za roky 2005 až 2013¹¹⁰

Nadcházející podkapitolou bude věnována pozornost dalšímu ukazateli v podobě přímých zahraničních investic, které měly být EPA věcně rozvíjeny, resp. mělo dojít v návaznosti na posílení obchodních vztahů i k rozvoji investičního prostředí v zemích CARICOM, jakožto cílové oblasti pro PZI.

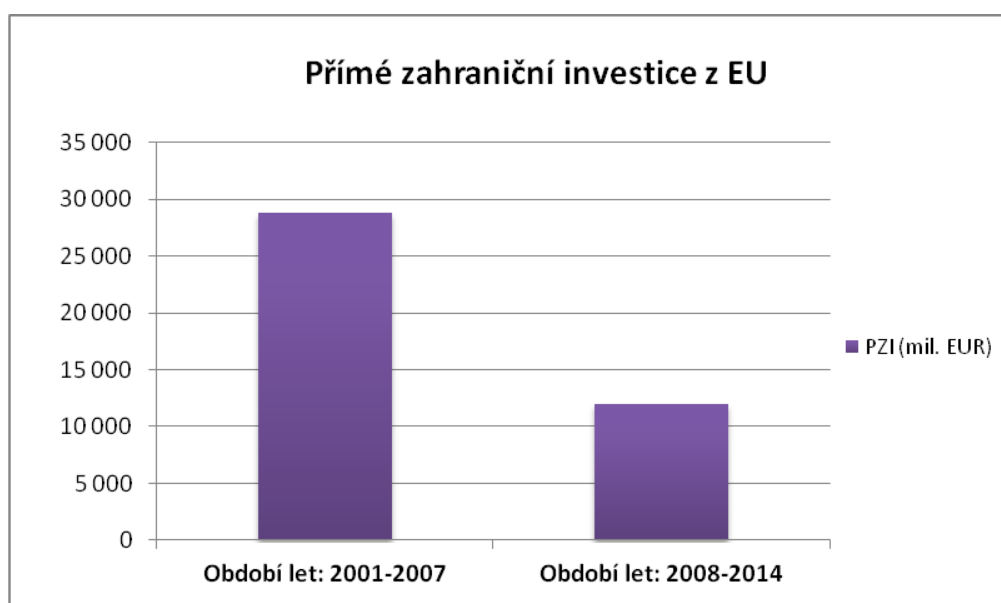
6.2 Přímé zahraniční investice

Srovnání výše PZI směřujících z EU do karibských zemí za dva časové úseky, které dohromady zahrnují roky 2000 až 2014, popisuje graf č. 18. Na základě sumarizace a následného zpracování dat bylo dospěno k závěru, že dopady EPA není možné v této rovině celkově zhodnotit v důsledku celosvětové hospodářské krize, která výrazně utlumila investiční aktivity z evropských zemí nejen do CARICOM, a tudíž způsobila značné výkyvy, resp. poklesy v přílivu PZI do karibských ekonomik. Přestože došlo v Evropě k ekonomickému oživení, tak se řada zemí stále potýkala s nežádoucími dozvuky ekonomické krize, ale od roku 2013 byl poprvé zaznamenán již patrný nárůst přílivu investic do CARICOM ze zemí EU, který v dalších letech pokračoval.

¹¹⁰ Vlastní zpracování za pomoci zdroje v podobě Caribbean Community (CARICOM). Regional Statistics: Developing a Sustainable Statistics Infrastructure. Dostupné z: <http://www.caricomstats.org/index.htm>

V roce 2013 byly svou výší na hodnotě kolem 1,9 mld. EUR, načež o rok později vykazala celková hodnota PZI téměř trojnásobek původní hodnoty z roku 2013. Pohledem na níže graficky zpracované číselné vyjádření PZI sice na první pohled evidujeme propastný pokles za období let 2008 až 2014 proti časovému intervalu sedmi let od přelomu tisíciletí, ale právě tento markantní pokles byl v celkovém součtu výše PZI primárně zapříčiněn ekonomickým útlumem zemí EU.

Graf č. 18: Přímé zahraniční investice z EU - srovnání za období let 2001 až 2014¹¹¹

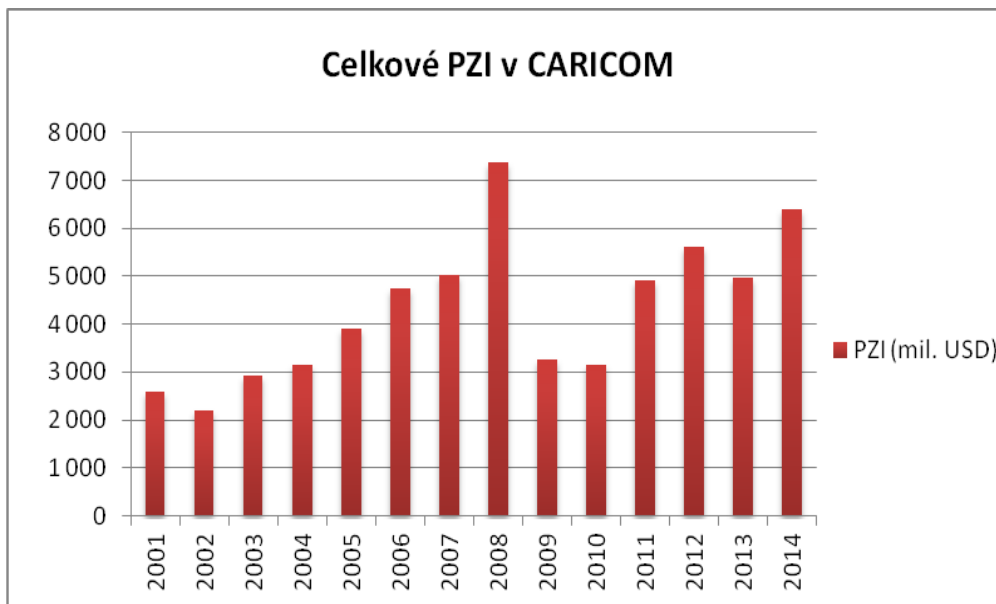

Zdali se karibské země staly více atraktivní cílovou destinací PZI z pohledu světových investorů po navázání nové formy ekonomických vztahů s EU v podobě EPA, rozebírá následující graf č. 19. V roce 2008 byla hodnota PZI mířících do CARICOM za celé období nejvyšší, cca 7,4 mld. USD. Vývojový trend PZI, proudících ze světa do CARICOM mezi lety 2001 až 2014, byl z velké části rostoucí. V období fungování EPA s EU byl celkový objem investic vyšší, než v předešlém období za roky 2001 až 2007. I zde je však vhodné poznamenat, že vývojový trend byl ovlivněn celosvětovou krizí, která se v jednotlivých částech světa promítla různou mírou intenzity a délkou svého trvání, a proto je žádoucí brát vývoj PZI po roce 2008 s určitou rezervou, ale i přesto lze

¹¹¹ Graficky zpracována data ze statistického úřadu Evropské unie. European Commission: Eurostat. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home>

dojít konstatování, že země CARICOM neztratily na své atraktivitě z pohledu světových investic ba naopak.

Graf č. 19: CARICOM a celkové PZI ze světa mezi lety 2001 a 2014¹¹²

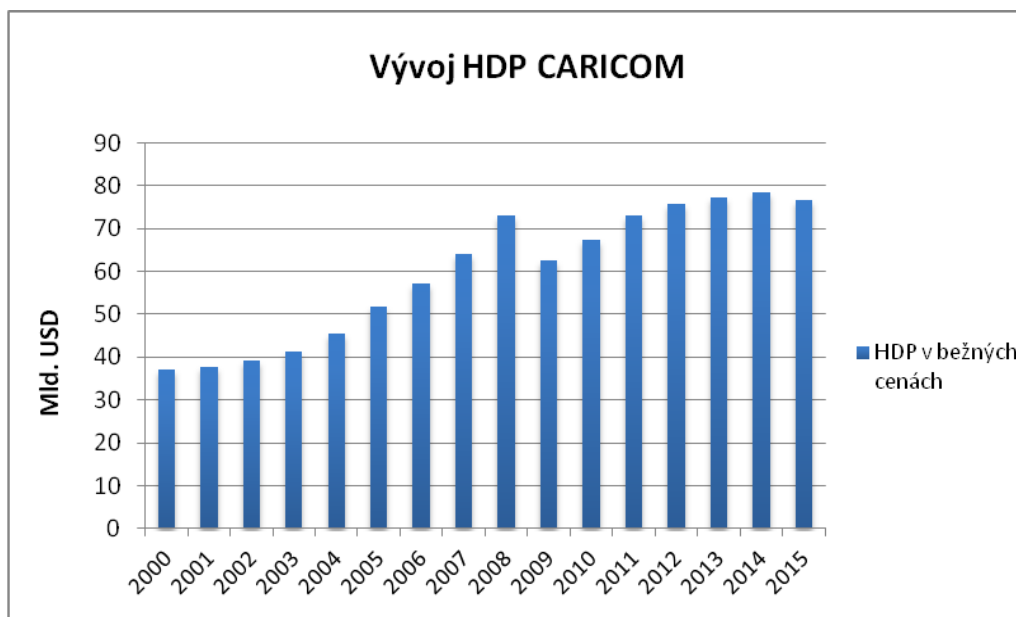
Za zcela základní makroekonomický ukazatel, vypovídající obecně o výkonnosti ekonomiky daného státu, bývá považován hrubý domácí produkt. Následující kapitola se zaměří právě na vývoj tohoto komplexního ukazatele v souvislosti se zeměmi CARICOM jako celku.

6.3 Hrubý domácí produkt

Souvislost mezi EPA a růstem karibských ekonomik včetně jejího působení na dílčí sektory, které se podílejí na výsledném HDP, bude demonstrována touto podkapitolou opět za pomoci grafického vyjádření vybraných číselných údajů. Jako první v pořadí je grafem č. 20 znázorněn vývoj HDP v běžných cenách států CARICOM, jakožto integračního regionálního celku za období let 2000 až 2015.

¹¹² Vytvořeno díky databázi United Nations Conference on Trade and Development. Data Center (UNCTAD STAT). Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html>

Graf č. 20: Hrubý domácí produkt CARICOM mezi lety 2000 - 2015¹¹³

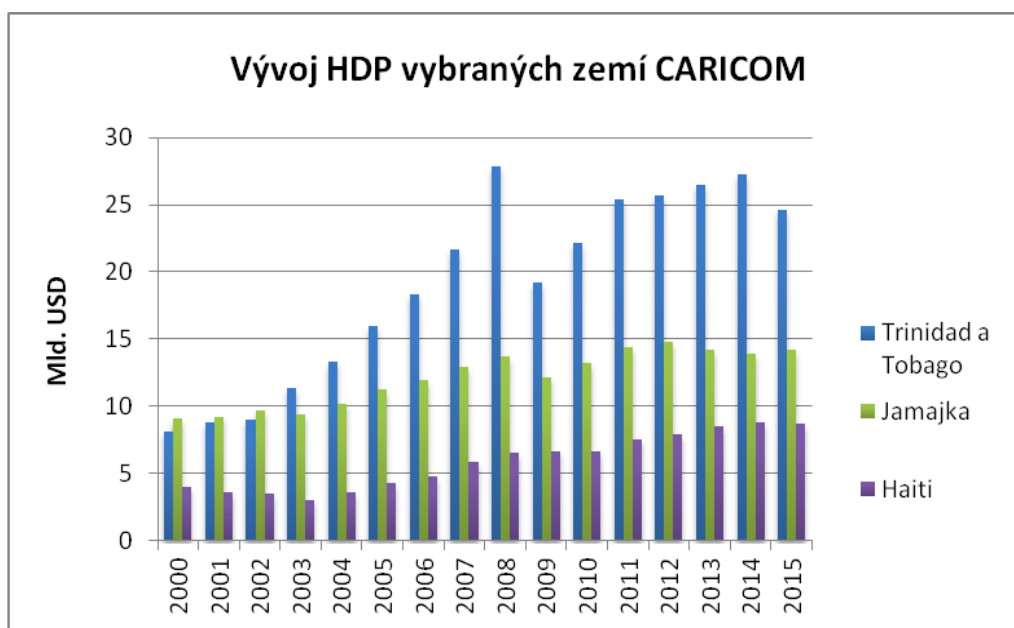

I přes nestabilní globální ekonomické prostředí nebyl pozorován výrazný pokles výše HDP Karibského společenství v období po přijetí EPA. Z pojednání číselných údajů, sumarizovaných za členské státy CARICOM, je patrný nárůst celkové hodnoty HDP z úrovně 374 mld. USD za období před uzavřením v práci rozebírané dohody na 584 mld. USD vykázané za období let 2008 až 2015. Celková hodnota statků a služeb vyprodukovaných v rámci CARICOM tak v období po navázání nové formy ekonomické spolupráce s EU rozhodně neklesla, ba naopak docházelo k ekonomickému růstu. V roce 2008 výše HDP viditelně vzrostla a nemálo tak převýšila hodnoty předchozích let. Až na roky 2009 a 2015 byl evidován ekonomický růst a výše HDP v letech intenzivnější ekonomické spolupráce se ani zdaleka nepodobala letům bez existence EPA. Při pohledu na graf č. 20 bychom měli mít však na paměti, že není možné zmíněný nárůst hodnoty HDP přikládat pouze nové formě ekonomických vztahů s EU a s tím spojeným nárůstem produkce a exportu atd. Výkonost karibských ekonomik je totiž velmi odvislá i od tamních politických, environmentálních a tržních podmínek zemí, ve kterých se zrovna nacházejí. Jako příklady faktorů promítající se do

¹¹³ Vytvořeno na základě databáze Economic Commission for Latin America and the Caribbean: Databases and Statistical Publications – CEPALSTAT. Dostupné z: http://estadisticas.cepal.org/cepalstat/WEB_CEPALSTAT/Portada.asp?idioma=i a srovnáváno s International Monetary Fund. World Economic and Financial Surveys. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/02/weodata/index.aspx>

růstu HDP lze uvést dostupnost technologií, přírodních zdrojů, lidského kapitálu, tržní podmínky atd. Do určité míry však vývoj HDP CARICOM mohl být také ovlivněn ekonomickou situací partnerských zemí nejen EU, se kterými jsou státy tohoto integračního celku propojeny skrze zbožové či finanční toky. Díky tomu, že byl demonstrován výše přiloženým grafickým znázorněním vývoj HDP za CARICOM jako celek, který je pro tuto práci stěžejní, tak není nezbytné uvádět podrobný vývoj HDP za všechny jeho členy separátně, ale na druhou stranu čistě pro zajímavost, jak si svou výkonností ekonomik po aplikaci EPA stály vybrané země ze skupiny HIC, UMC, LIC, není na škodu rovněž zmínit. Graf č. 21 odkazuje na vývoj HDP nejméně rozvinuté země jako je Haiti a do kontrastu k ní byl vybrán stát Trinidad a Tobago (HIC) a také Jamajka, která dle klasifikace Světové banky spadá mezi země s vyšším středním příjmem (UMC). U všech zemí v období po uzavření EPA docházelo převážně k ekonomickému růstu.

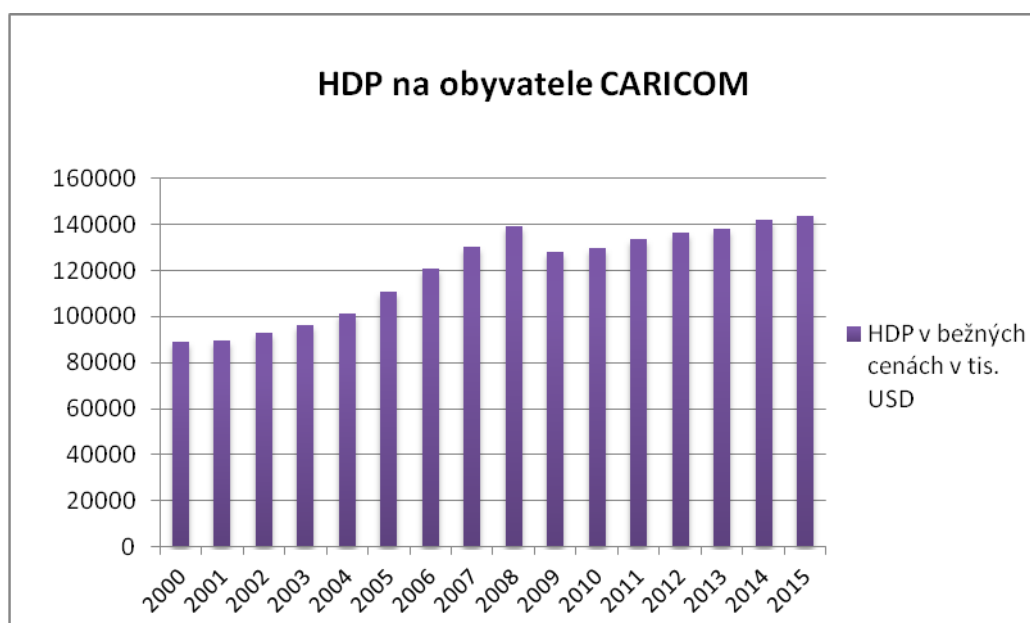
Graf č. 21: Vývoj HDP za vybrané země CARICOM v letech 2000 a 2015¹¹⁴

¹¹⁴ Vlastní zpracování díky databázi Economic Commission for Latin America and the Caribbean: Databases and Statistical Publications – CEPALSTAT. Dostupné z: http://estadisticas.cepal.org/cepalstat/WEB_CEPALSTAT/Portada.asp?idioma=i

Nejen tedy hospodářský růst, ale také ekonomický rozvoj byl ve spojitosti s EPA často podotýkán. Ekonomický rozvoj jako takový velmi koreluje s HDP, který je vyjádřen v přepočtu na obyvatele. Tento ukazatel je však svou podstatou mnohem obsáhlejší než HDP samotné a vypovídá více o životní úrovni obyvatel, lidském kapitálu, technologiích, životním prostředí atd. Ačkoliv se na rozvinutosti karibských zemí podepisuje nejen rostoucí objem produkce zboží a služeb, investic, ale také se zde promítá i celá řada dalších faktorů, jako je růst obyvatelstva, kvalita lidského kapitálu, efektivita využívání dostupných zdrojů v ekonomice atd., tak byl pro zajímavost grafem č. 22 předestřen vývoj HDP na obyvatele za CARICOM jako celek. V rámci růstu hodnoty HDP per capita, resp. životní úrovně se promítla i EPA s EU.

Graf č. 22: Vývoj HDP na obyvatele - CARICOM za roky 2000 až 2015¹¹⁵

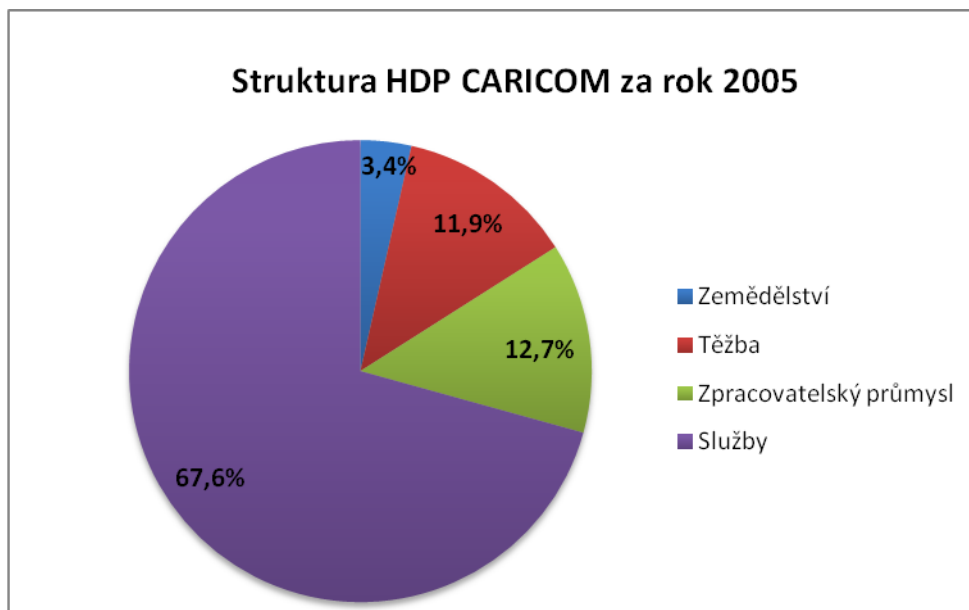

Další grafická zobrazení předkládají pro lepší představu rozbor struktury HDP CARICOM dle ekonomické aktivity skokově za roky 2005, 2008 a 2011.

¹¹⁵ Vytvořeno podle dat z Economic Commission for Latin America and the Caribbean: Databases and Statistical Publications – CEPALSTAT. Dostupné z: http://estadisticas.cepal.org/cepalstat/WEB_CEPALSTAT/Portada.asp?idioma=i

Srovnáním struktury HDP Karibského společenství ve tříročních intervalech před a po přijetí EPA můžeme sledovat změny procentuálního podílu dílčích sektorů na tvorbě celkového HDP za dané roky. Tři roky před zahájením liberalizačních kroků ze strany EU i CARICOM byla struktura HDP Karibského společenství následná, viz graf č. 23.

Graf č. 23: Skladba HDP CARICOM dle ekonomické aktivity v roce 2005¹¹⁶

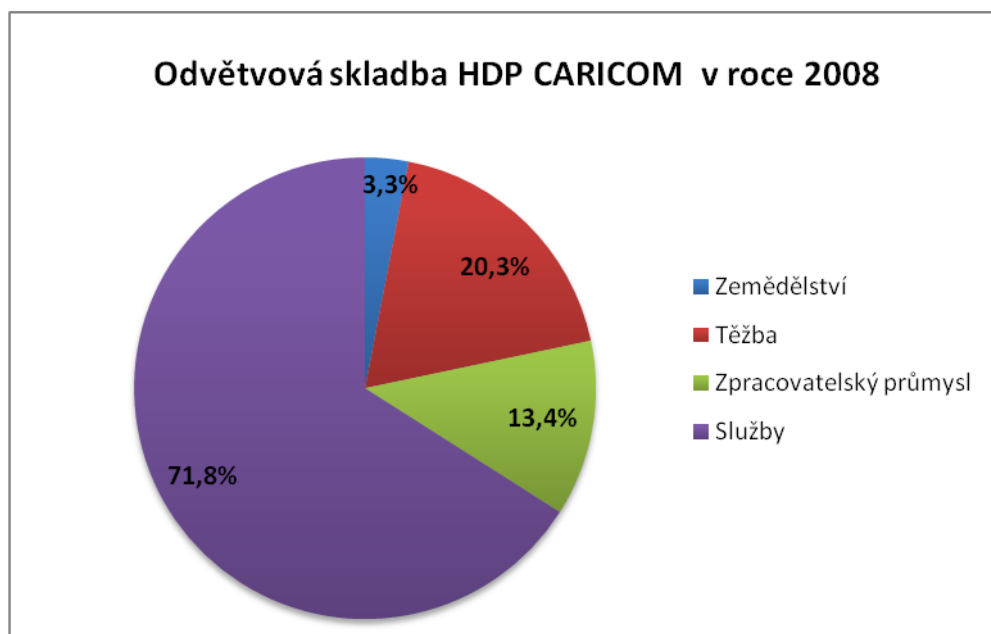

V roce 2008 bylo možné pozorovat změny podílu dílčích sektorů na výsledném HDP CARICOM proti roku 2005. O jak velké procentuální posílení či oslabení podílu uvedených sektorů na výsledném HDP se jednalo, dokládá graf č. 24. V roce 2008 se podíl zemědělství pohyboval na zhruba stejné úrovni jako tři roky před uzavřením EPA s EU. Naopak těžební odvětví a služby se promítly na výsledném HDP v mnohem větší míře. Odvětví v podobě zpracovatelského průmyslu na celkovém HDP mírně posílilo. Největší nárůst byl evidován u těžebního průmyslu. V karibských zemích se těží např. ropa, zemní plyn, zlato, bauxit, písek, diamanty, kamení apod.

¹¹⁶ Zpracováno díky statistickým údajům z Caribbean Community (CARICOM). Regional Statistics: Developing a Sustainable Statistics Infrastructure. Dostupné z: <http://www.caricomstats.org/index.htm>

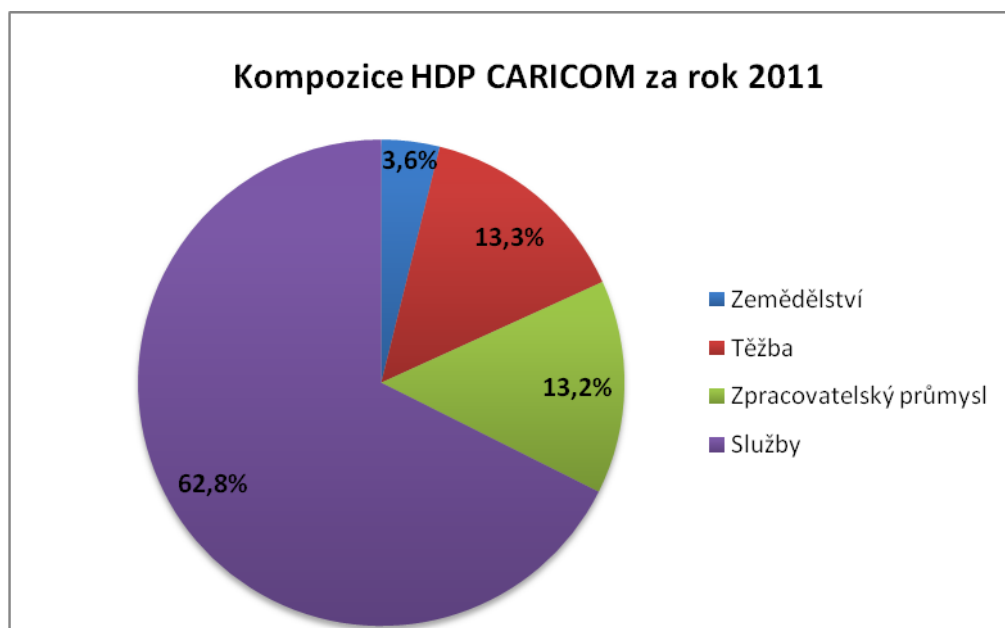
Graf č. 24: Odvětvová struktura HDP CARICOM za rok 2008¹¹⁷

O tři roky později proti roku 2008 bylo možné shledat pokles podílu těžebního sektoru na HDP na 13,3 %, který na této úrovni setrvává více méně až do současnosti, kdy v roce 2014 byl svým podílem na HDP CARICOM na cca 13,7 %. Obdobný trend byl i v oblasti zpracovatelského průmyslu, který participoval na HDP kolem 13%. Snížení podílu služeb na HDP v roce 2011 na hodnotu 62,8 % bylo dáno více méně následkem ekonomické krize. Nárůst pozorovaný u participace služeb na celkovém HDP rokem zahájení intenzivnější ekonomické spolupráce se však v následujících letech spíše stabilizoval na nižší úrovni. Procentuální podíl služeb na HDP nenaznal dle posledně dostupných dat výrazných změn proti roku 2011 a byl svou výší nadále kolem 63 %. Přehled podílu jednotlivých odvětví na HDP CARICOM za rok 2011 uvádí graf č. 25.

¹¹⁷ Vlastní zpracování díky údajům od Caribbean Community (CARICOM). Regional Statistics: Developing a Sustainable Statistics Infrastructure. Dostupné z: <http://www.caricomstats.org/index.htm>

Graf č. 25: HDP CARICOM dle ekonomické aktivity za rok 2011¹¹⁸

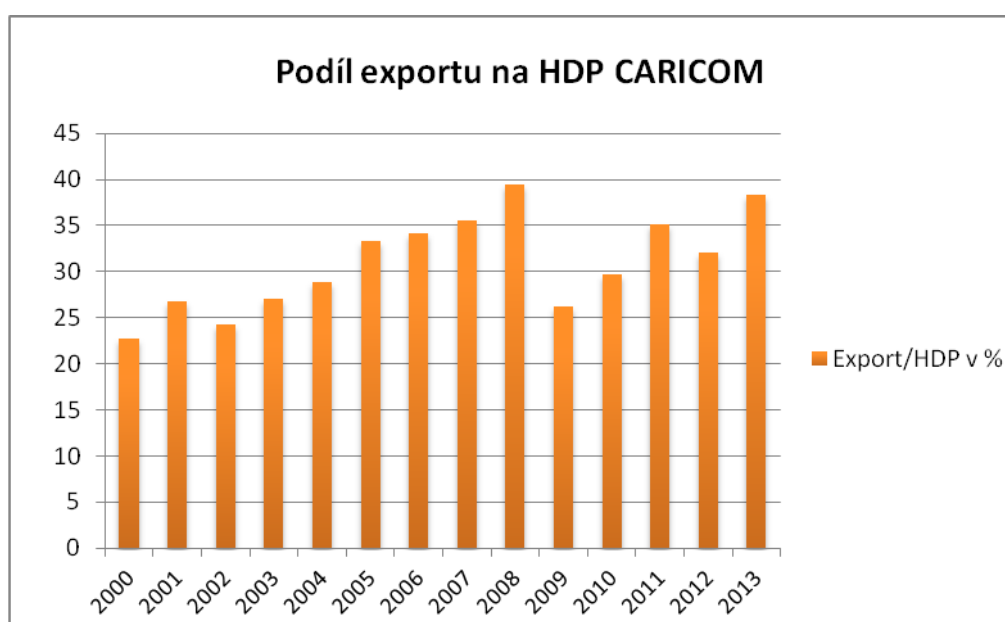

Participace jednotlivých sektorů zachycená grafem č. 25 k roku 2011 nebyla ani v dalších letech výrazně pozměněna a poměry zemědělství, těžebního sektoru, zpracovatelského průmyslu a odvětví služeb byly převážně zachovány. Více méně konstantní trend lze kupříkladu demonstrovat aktuálnějšími dostupnými údaji k roku 2014, které byly následující. Zemědělství tvořilo 3,7 % HDP CARICOM, těžební odvětví 13,7 %, zpracovatelský průmysl cca 13 % a v neposlední řadě služby kolem 63 %. Sektor služeb byl analýzou struktury HDP shledán jako nejvíce stěžejní. Těžební a zpracovatelský průmysl jsou svým podílem téměř identické a jsou nezanedbatelnými sektory podílejícími se na celkovém HDP. Setrváme-li i nadále u rozboru HDP CARICOM, tak se v souvislosti s výše provedenou analýzou zahraničního obchodu Karibského společenství, jako další v pořadí, nabízí předložit, v jaké míře se podílí obchod na hrubém domácím produktu CARICOM. Jinými slovy řečeno, zda-li je možné považovat zahraniční obchod za opravdu významný faktor pro tamní hospodářství, či naopak. Níže graficky zpracované číselné údaje vykreslují vnější obchodní výměnu se zbožím, bez zahrnutí služeb, a to z toho důvodu, aby nedocházelo k odchýlení

¹¹⁸ Vytvořeno na základě dat z Caribbean Community (CARICOM). Regional Statistics: Developing a Sustainable Statistics Infrastructure. Dostupné z: <http://www.caricomstats.org/index.htm>

a následnému zkrácení vypovídající schopnosti sumarizovaných dat, které v obchodní rovině vyjma sekce intraregionálního obchodu zůstaly pouze v rovině zboží, která je v rámci EU-karibské obchodní výměny v kontextu EPA primární. Grafem č. 26 je znázorněn podíl vývozu na HDP CARICOM mezi lety 2000 a 2013. Tento ukazatel demonstruje i míru otevřenosti dané ekonomiky a nepodává tedy pouze informace o váze exportu na tvorbě HDP, resp. na výkonnosti ekonomiky. Při pohledu na graf č. 26 lze tvrdit, že export zboží CARICOM je poměrně stěžejním segmentem stimulující růst ekonomik zemí Karibského společenství. Svým nejvyšším podílem téměř 40 % se export promítl na HDP CARICOM právě v prvním roce realizace liberalizačních kroků EU. Vyjma snížení v roce 2009 se podíl exportu na HDP stále zdržoval na vysokých hodnotách. Již s blížícím se zahájením obchodní liberalizace byl sledován vyšší podíl vývozu na HDP. Proexportně orientované tendence jsou u CARICOM zjevně patrné, proto export zboží lze shledat za zásadní pro karibské ekonomiky.

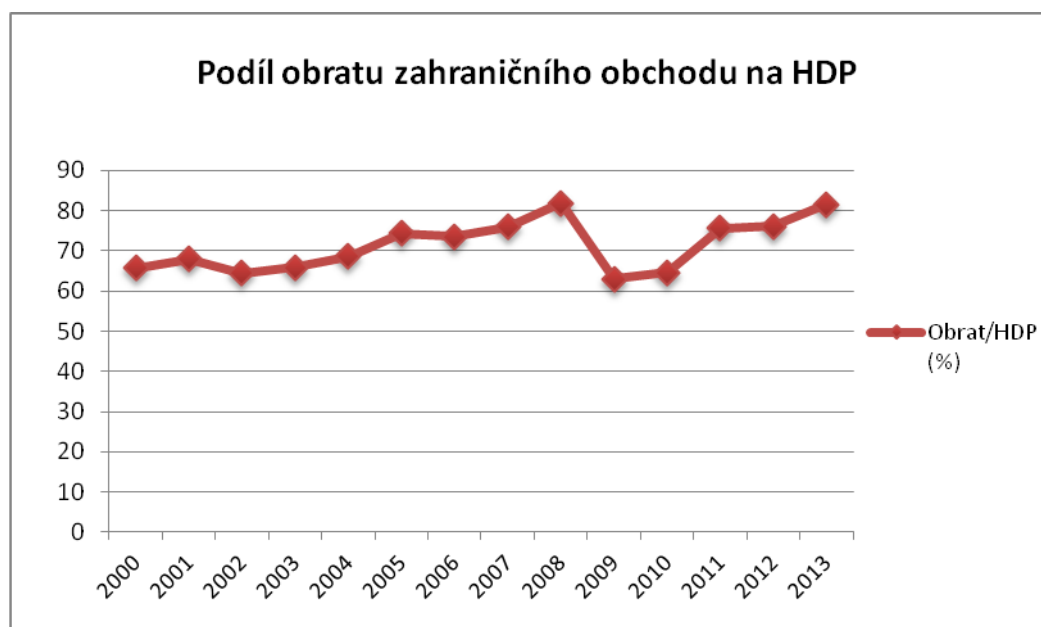
Graf č. 26: Výše podílu exportu zboží na HDP CARICOM za období let 2000 a 2013¹¹⁹

¹¹⁹ Zpracováno na základě dat publikovaných Karibským společenstvím. Caribbean Community (CARICOM). Regional Statistics: Developing a Sustainable Statistics Infrastructure. Dostupné z: <http://www.caricomstats.org/index.htm>

Podíl celkového obratu zahraničního obchodu CARICOM na jeho HDP, opět pouze v užším vyjádření, čili jen se zbožím, je popsán grafem č. 27. Při pohledu na níže přiložený graf, podíl celkového obratu zahraničního obchodu na HDP Karibského společenství dosahuje poměrně vysokých hodnot. Růst ekonomik států CARICOM je tudíž nemálo odvislý od vývoje vnějších ekonomik. Obecně na základě grafu č. 27 můžeme jen potvrdit, že zahraniční obchod je pro hospodářský růst států CARICOM nezanedbatelný. Opět za osmileté období od nástupu nového tisíciletí byl nejvyšší podíl 82 % docílen v roce zahájení nové podoby ekonomických vztahů Karibského společenství a EU. Od roku 2010 znovu rostl význam zahraničního obchodu na výsledném HDP.

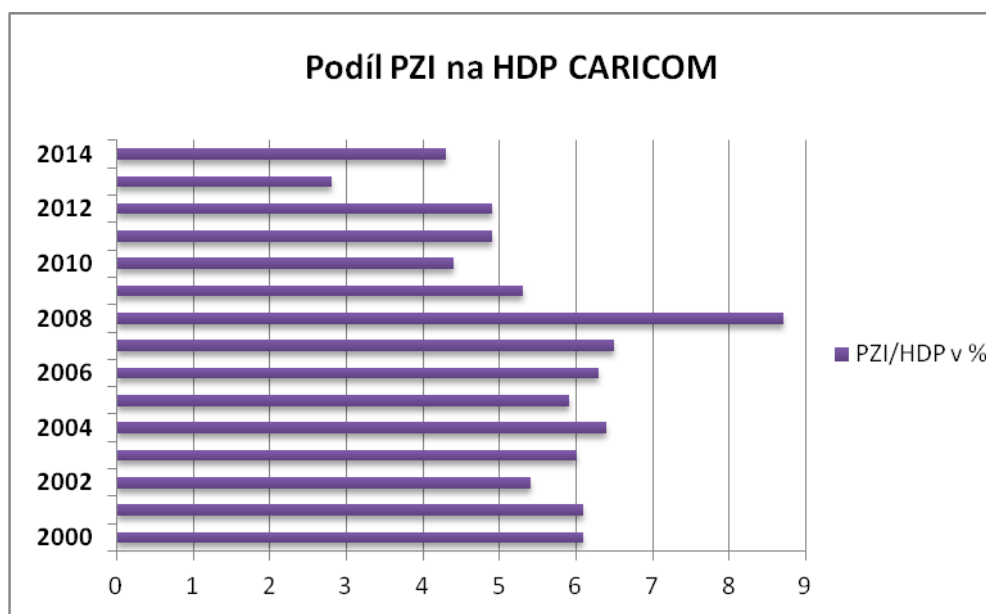
Graf č. 27: Celkový podíl obratu zahraničního obchodu CARICOM na HDP: 2000 a 2013¹²⁰

¹²⁰ Vlastní zpracování údajů z Caribbean Community (CARICOM). Regional Statistics: Developing a Sustainable Statistics Infrastructure. Dostupné z: <http://www.caricomstats.org/index.htm>

Výše v analytické části práce byl zachycen vývoj PZI proudících do CARICOM, jak z EU, tak všeobecně ze světa. Nyní bude na oblast PZI opět navázáno v kontextu s HDP Karibského společenství. Jejich váhu na hrubém domácím produktu CARICOM ilustruje graf č. 28. Podíl PZI na HDP, směřujících do CARICOM v období po vypuknutí velké ekonomické krize, poklesl a pohyboval se převážně v rozpětí 4,3 a 5,3 %. Po celé předešlé období mezi lety 2000 a 2007 nepoklesl až na roky 2002 a 2005 pod hranici 6%. Velmi očividný nárůst PZI na celkovém HDP CARICOM za celé období mezi lety 2000 až 2014 byl evidován v roce 2008. Celkově se PZI podílejí na tvorbě HDP zemí CARICOM jako celku v řádu jednotek procent, přesto však svou nezanedbatelnou účast na růstu karibských ekonomik rozhodně mají. V průměrném vyjádření byla výše podílu PZI na HDP za celé období kolem 6%.

Graf č. 28: Podíl přímých zahraničních investic na HDP CARICOM za období let 2000 - 2014¹²¹

¹²¹ Vytvořeno za pomoci statistických údajů vydaných Caribbean Community (CARICOM). Regional Statistics: Developing a Sustainable Statistics Infrastructure. Dostupné z: <http://www.caricomstats.org/index.htm>

7 Vyhodnocení dopadů EPA

Poněvadž je EPA stále ve fázi svého naplňování a s ní spojené liberalizační kroky jsou rozděleny do několika časových etap, které mají vyvrcholit až v roce 2033, tak je důležité ještě před samotným vyhodnocením dopadů této dohody poznamenat, že není možné dospět ke komplexnímu vyhodnocení jejího působení na státy CARICOM. Ekonomická spolupráce EU - CARICOM zatím nedosáhla své konečné podoby. Doposud provedené zhodnocení dopadů EPA na státy CARICOM dokumentuje vývoj maximálně do roku 2015, čili za sedm let, a prozatím nedokončené třetí etapy EPA, která běží až do roku 2018. V první řadě je možné dojít přinejmenším k konstatování, že Dohoda o ekonomickém partnerství mezi EU a státy CARICOM nabývá širokého záběru své působnosti a je poměrně cílevědomou dohodou, která vytváří v konečné podobě prostor pro rozvoj řady oblastí na straně karibských zemí. Zda-li je karibská EPA opravdu přínosným nástrojem rozvojové politiky Evropské unie ve prospěch zemí CARICOM, bude postoupeno konečnému zhodnocení, včetně rozboru sekundárního cíle této práce, týkající se pozice EU jako světového obchodního partnera. Na základě provedené analýzy je až nyní možné zodpovědět výzkumné otázky, stanovené již na samém začátku. Zjištěné výsledky není možné přisoudit pouze nové formě ekonomických vztahů s Unií pod vlivem EPA, poněvadž v práci analyzované roviny, resp. vybrané ukazatele, mohou být taktéž ovlivněny i dalšími faktory. Ačkoliv byly v práci již některé zmíněny, tak se kupříkladu pro zopakování jedná o tamní ekonomické, politické a environmentální podmínky karibských zemí, ve kterých se zrovna nalézají. Dále vliv domácí či zahraniční poptávky, vývoj světových cen komodit, kurzové výkyvy. Hospodářská situace obchodních a investičních partnerů CARICOM má rovněž značný význam.

Rozborem první výzkumné otázky ve znění: „Jaký dopad měla EPA na vývoj zahraničního obchodu se zbožím CARICOM a EU, včetně jeho struktury?“, bylo dosaženo k následujícím výsledkům. Rokem zahájení EPA s EU poprvé za celé sledované období, počínaje rokem 2000 téměř až do současnosti, byla výrazně vykázána kladná obchodní bilance a objem exportovaných produktů CARICOM na evropský trh rapidně vzrostl. Odstranění tarifních překážek na straně EU rozhodně využily státy

CARICOM ve svůj prospěch. I na druhou stranu však bylo identifikováno naplňování reciprocity karibských zemí projevující se zvýšením unijního vývozu do této oblasti. Dovoz CARICOM z EU již bez liberalizačních procesů vykazoval poměrně vysokých hodnot, ale i přesto nenabyl tak markantního zvýšení po roce 2008 jako export CARICOM. Jednoduše řečeno, nárůst exportu CARICOM byl rovněž doprovázen i zvýšením hodnoty importu z EU, avšak od roku 2008 stále převažoval vývoz nad dovozy z EU, tudíž kladná obchodní bilance CARICOM, která v podstatě do přijetí EPA představovala pro státy tohoto celku neznámý pojem v obchodní výměně uskutečňované s Unií. Avšak převaha kladné obchodní bilance na straně karibských ekonomik byla v důsledku naplňování další liberalizace v rámci posledních let postupně snižována vyšším objemem exportu z EU. Rozborem zbožové struktury byly identifikovány zemědělské komodity jako podstatný segment podílející se na obchodu CARICOM a EU, stejně jako nerostné suroviny v podobě minerálních paliv. Struktura exportu dle klasifikace SITC tak naznačila nejpodstatnější změny ve výši objemu vyvážených produktů třídy č. 3 - Minerální paliva, maziva a obdobné materiály, u nichž vývoz proti období bez existence dohody rapidně vzrostl. Potraviny a živá zvířata (třída č. 0) se výši svého exportu nalézaly na druhé příčce a EPA upevnila svůj význam na celém vývozu CARICOM. Značný propad byl identifikován u exportu CARICOM, a to již před zahájením liberalizačních procesů u třídy č. 7 - stroje a dopravní prostředky, který nenabyl ani po roce 2008 opačného trendu, ba naopak nadále klesal. Na druhou stranu jsou však stroje a dopravní prostředky ve velké míře importovány, ale v nižší míře než v období nerekiproční formy spolupráce s Unií. U třídy č. 1 - Nápoje a tabákové výrobky byl sledován citelný pokles úrovně vývozu, který se po celé období nové ekonomické spolupráce nalézal na výrazně nižší úrovni proti období bez EPA. Tento pokles byl naopak vystřídán nárůstem dovozu z EU. Zásadní změna byla identifikována také u třídy č. 2 - Nezpracované suroviny. Ze statistických údajů vyplynul v souvislosti s EPA velmi pozitivní přínos v podobě poklesu vývozu základních surovin, nepodléhajících jakémukoliv stupni zpracování, který v období bez existence EPA dosahoval vysokých hodnot ve srovnání s obdobím, kdy již nebyla EPA pouhým návrhem, ale běžnou praxí. Ať již finální výrobky nebo výrobky v určitém stádiu zpracování byly v důsledku EPA svým objemem vývozu CARICOM do EU na

nesrovnatelně vyšší úrovni, což jde ruku v ruce s nárůstem přidané hodnoty vytvořené v karibském regionu. Zemědělství je pro karibskou oblast poměrně stěžejní a nemalou měrou se podílí na vývozu do EU, proto je agrární export rozebrán více do hloubky. V případě agrárního vývozu se za velmi významné skupiny komodit jeví cukr, med a výrobky z nich zhotovené, dále v pořadí následuje ovoce a zelenina. Vývoz ovoce a zeleniny vykázal značného oživení v období účinnosti EPA. Po odbourání cel na straně EU získaly větší prostor pro vývoz z CARICOM kupříkladu obiloviny a související výrobky, rovněž pro tuto oblast příznačné ryby, korýši, mořské plody obecně. Naproti tomu zemědělský import naznal podstatnějších změn z hlediska svého objemu po roce 2008. Bez ohledu na EPA byly i nadále za stěžejní importní komodity shledány mléčné výrobky a vejce, obiloviny a obilné výrobky, ovoce a zelenina, které však vykazovaly až na určité výkyvy značně rostoucí trend. I u zbylých podskupin produktů třídy č. 0 - Potraviny a živá zvířata byly pozorovány po roce 2008 převážně rostoucí tendence. Za sledované období let 2000 až 2015 celkový export zemědělských komodit převyšoval jejich import z EU a tento trend byl zachován i po uzavření EPA. Na druhou stranu byl však identifikován progresivní nárůst zemědělského importu z EU, který liberalizační kroky na straně CARICOM nemálo podnítily. Práci byl shledán agrární zahraniční obchod za velmi důležitý a státy Unie v tomto odvětví od roku 2008 začaly pomalu, ale jistě snižovat kladnou obchodní bilanci na straně karibských zemí. Agrární obchod by mohl být jednou z oblastí hlubší analýzy, v rámci které lze případně v nadcházejícím časovém horizontu naplňování EPA odhalit růst vzájemné konkurence mezi aktéry. Všeobecně lze považovat zemědělský a těžební sektor pro tyto ekonomiky za velmi typický a jejich produkty, podílející se na vývozu CARICOM, pro oblast obchodu za poměrně nosné. Kromě již poznamenaného nárůstu objemu dovozu z EU nebyla jeho skladba, podle v práci zvolené nomenklatury SITC, rozebíranou dohodou výrazně ovlivněna, a i po roce 2008 nadále na importu CARICOM nejvíce participovaly stroje a dopravní prostředky, potraviny a živá zvířata, zpracované výrobky, chemikálie. Jako další v pořadí lze uvést spotřební zboží (třída č. 8). Přičemž u posledních čtyř zmíněných skupin produktů byl sledován převážně pokračující nárůst objemu importu i v období po EPA, který se tak již nacházel na vyšších hodnotách. Na samotný závěr této výzkumné otázky lze pro zajímavost

zmínit, že nejen tedy u nejvíce rozvinutých zemí Karibského společenství byl pozorován nárůst participace na zahraničním obchodě s EU, ale taktéž vrostl citelně i podíl Haiti, ztělesňující nejméně rozvinutou zemi CARICOM. V rámci obchodní výměny s EU můžeme prozatím EPA označit za přínosnou pro státy CARICOM. Pozitivní dopady EPA v oblasti obchodu, resp. jeho oživení bylo prokázáno okamžitě, nejednalo se pouze o planá slova smluvně vyjádřená, nýbrž o skutečnou realizaci, projevující se v analyzovaném období ve prospěch karibských zemí.

Následující otázka vyvstává ze sekundárního cíle této práce. Analýzou ve svém pořadí druhé výzkumné otázky stanovené: „Posílila EPA pozici EU jako mezinárodního obchodního partnera CARICOM ve vztahu k jeho dalším klíčovým partnerům?“, práce dospěla k následujícím závěrům. Rozborem zahraničního obchodu CARICOM, ne již pouze ve vztahu k EU, ale i k dalším stěžejním obchodním partnerům bylo identifikováno následující. CARICOM uskutečňovalo od přelomu tisíciletí, téměř až do současnosti intenzivnější obchodní spolupráci se všemi vnějšími aktéry. Za sledované období byla dynamika zahraničního obchodu převážně rostoucí. Výše obrátu zahraničního obchodu Karibského společenství neustrnula na mrtvém bodě, ba naopak se všemi významnými obchodními partnery vzrostla v průběhu let na vyšší úroveň. V kontextu dalších celků uskutečňujících obchodní výměnu s CARICOM bylo tedy snahou zjistit, do jaké míry EPA změnila pozici EU v rámci pomyslného žebříčku významnosti obchodních partnerů Karibského společenství. Jako taková vedla EPA k nárůstu objemu obchodní výměny CARICOM a EU, resp. k posílení jejich obchodních vztahů ve srovnání s obdobím bez této dohody. Při vyčíslení celkového zahraničního obchodu CARICOM po roce 2009 bylo evidováno zhoršení postavení Unie ve srovnání s Latinskoamerickými státy. Svou roli zde mohla ovšem sehrát i ekonomická krize, se kterou se EU dlouho potýkala, a tudíž státy CARICOM mohly začít více upírat pozornost i jiným směrem. Objem exportu CARICOM vzrostl, v období let 2008 až 2014, na trhy všech sledovaných partnerů, což se v konečné podobě nikterak nepromítlo na pozici Unie, která tedy setrvala. Naproti tomu u importu CARICOM lze vytknout zhoršení pozice EU versus ostatní aktéři v letech již fungující EPA. Závěrečné resumé tedy zní. Po přijetí EPA dominovaly i nadále USA a nově země

Latinské Ameriky v rámci celkového obchodu, u importu CARICOM převýšil Unii dokonce i region Asie a LAIA. EU jakožto vývozní trh CARICOM si zachoval stejnou pozici, jako před touto dohodou. Sumarizace číselných údajů, následně graficky zpracovaných, vyústila k tvrzení, že EPA uzavřená mezi EU a státy CARICOM se nikterak nepromítla v posílení pozice EU proti dalším klíčovým hráčům jako USA, Latinskoamerické země (LAIA). Tudíž převaha USA, následně nově i LAIA, zůstala po roce 2008 zachována.

Poslední výzkumnou otázkou: „Jak se promítla EPA na intraregionálním obchodě, přímých zahraničních investicích a v neposlední řadě na ekonomické výkonnosti států CARICOM?“ rozebírají zbylé řádky. Obchod uskutečňovaný v rámci CSME, jinak také řečeno intraregionální obchod, byl identifikován analýzou za velmi podstatný, a to i kupříkladu ve srovnání se zahraničním obchodem CARICOM s EU. Významu intraregionální spolupráce si byla EPA vědoma, proto není divu, že byla skrze ni zaměřena pozornost právě na podporu obchodní spolupráce uvnitř karibského regionu. Rostoucí dynamika obchodu s EU a s tím nedílně spojené zvýšení produkce se promítlo i do obchodních vztahů mezi státy CARICOM. Rokem přijetí EPA výrazně vzrostla výše intraregionálního obchodu. Je zřejmé, že státy CARICOM nenavýšily obchodní výměnu pouze s EU, ale ruku v ruce využily oživení v důsledku EPA a začaly více obchodovat i mezi sebou. Pozitivně lze hodnotit rostoucí míru participace na vnitroregionálním obchodě nejen u zemí nacházejících se v rámci daného regionu na nejvyšším stupni rozvinutosti, ale také u středně a nízkopříjmových zemí. I přes vyšší objem exportu a importu v rámci CSME je žádoucí zmínit, že vývoj intraregionálního obchodu je také z velké části ovlivněn podmínkami v rámci daného regionu a není možné posílení obchodní spolupráce zemí CARICOM přikládat pouze na bedra intenzivnějším ekonomickým vztahům CARICOM a EU.

Přímé zahraniční investice jsou oblastí, která se rozhodně nenalézá mimo sféru ekonomické spolupráce, stejně jako zahraniční obchod. Investice proudící do CARICOM z EU v letech před zavedením EPA není možné díky jejich objemu označit za rozhodně zanedbatelné, a to i s ohledem na velikost i potenciál karibských ekonomik, který, jako i v jiných částech světa, není neomezený. V rámci EPA bylo na PZI rovněž

vzpomenuto s vidinou snahy o jejich další posílení v karibských zemích právě v letech nové ekonomické spolupráce. Analýzou vývoje PZI, proudících z EU, je možné dospět k ne příliš objektivnímu hodnocení, poněvadž záhy po přistoupení zemí CARICOM k EPA s EU propukla ekonomická krize, která se bohužel dlouhodobě a v nemalé míře podepsala na snížení objemu PZI proudících do karibských ekonomik. Kauzalitu mezi EPA a nárůstem, případným poklesem, evropských investic po roce 2009 tudíž nemůžeme zcela posoudit. Lze však předpokládat, že bez výskytu celosvětové hospodářské krize by i nadále pokračoval jejich rostoucí trend, který byl při zpracování číselných údajů zjevný za období let 2000 a 2008 v kontextu pozorované rostoucí obchodní výměny a produkce výrobků, kladného tempa růstu HDP na straně CARICOM apod. Vše souhrnně zmíněné vypovídá o případném větším prostoru pro nové investiční záměry, případně o možnosti posílit investice stávající. Ruku v ruce s postupným zotavením unijních ekonomik bylo také evidováno, že hodnota PZI z EU zhruba od roku 2013 opět rostla. V rovině celkových investic, plynoucích ze světa do států CARICOM, byl identifikován na základě číselných údajů značný nárůst jejich objemu rokem přijetí EPA. Taktéž procentuálním vyčíslením celkových PZI, včetně těch z EU, na HDP Karibského společenství rokem zavedení EPA byl pozorován výrazný nárůst jejich podílu na HDP. Období nesoucí se ve znamení ústupu již vzpomenuté ekonomické krize, přineslo v souhrnném vyjádření k vyššímu zastoupení PZI ze světa na půdě Karibského společenství. Spojitost mezi EPA a vyšším objemem světových investic je možné spatřovat v posílení „dobrého jména“ karibských zemí v rámci geografické sféry rozvojového světa, právě v důsledku intenzivnější ekonomické spolupráce se zeměmi EU, která může evokovat v očích zahraničních investorů vyšší jistotu a stabilitu pro jejich investice. Taktéž ekonomické oživení karibských zemí, ke kterému EPA prozatím přispívá, může posléze skýtat nové podnikatelské příležitosti nejen pro subjekty z EU. Obdobně jako u vývoje PZI z Unie, tak i u světových investic proudících do CARICOM, je třeba zohledňovat mimo jiné i vliv hospodářské krize.

Ekonomická výkonnost států CARICOM viditelně vrostla proti období bez nreciproční formy spolupráce s EU. HDP CARICOM vykazovalo za celé sledované období

převážně rostoucí trend, přičemž citelnější nárůst byl zaznamenán v roce, kdy EPA nebyla pouhou připravující se dohodou, ale byla již poprvé aplikována v praxi. Pro zajímavost je možno předestřít, že i u Haiti (země skupiny LIC) byl sledován vyšší ekonomický růst v období po přistoupení k EPA s Unií, a to až o dvojnásobek původní výše HDP. Při sumarizaci statistických údajů byl sledován hospodářský růst i u zbývajících zemí, které nebyly v práci použity jako demonstrující příklady. Zcela prostě řečeno, ekonomické oživení karibských zemí nebylo pouze cílem EPA, ale promítlo se i ve skutečnosti. Souběžně s růstem karibských ekonomik docházelo i ke zvýšení životní úrovně v rámci CARICOM. Rozborem struktury HDP bylo zjištěno, že v návaznosti na EPA se nikterak zásadně nezměnilo v dlouhodobém horizontu zastoupení dílčích odvětví, které se na ekonomickém růstu nedílně podílí. Zemědělský sektor nenaznal výraznějších změn, pouze v řádu desetin procent a jeho podíl na HDP setrval na obdobné výši jako v letech před touto dohodou. Analýzou bylo identifikováno, že služby nejvíce participují na tvorbě výsledného HDP, ale svým procentuálním zastoupením vzrostly pouze v roce 2008, ale po zbytek období byl sledován spíše opak a setrvání na úrovni kolem 63 %. Zřejmě největší změna byla pozorována u těžebního sektoru, který rokem 2008 citelně posílil a byť následně výši svého podílu poklesl, tak ve srovnání s lety, které EPA předcházely, se stále více podílel na celkovém HDP. Zpracovatelský průmysl, až na mírný nárůst, svým podílem na tvorbě HDP zůstal takřka nezměněn a společně s těžebním průmyslem participují téměř stejnou měrou, resp. mají rovnocenný a nezanedbatelný význam. Souhrnně vyjádřeno, podíly sledovaných odvětví na celkovém HDP v letech po roce 2008 nenaznávají výrazných změn.

Vyčíslení podílu exportu a celkově obratu zahraničního obchodu Karibského společenství na jeho HDP zcela jasně nasvědčuje, že obchod lze vnímat jako odrazový můstek ekonomického růstu, a posléze jako prvek napomáhající celkově rozvoji členských zemí daného integračního celku. Tvrzení, že obchod, jakožto stavební kámen EPA, byl v případě karibských zemí zvolen velmi dobře, je prozatím jen stěží zpochybnitelné. Podíl obratu zahraničního obchodu na celkovém HDP naznal po ústupu ekonomické krize opětovného oživení a pokračoval v dříve započatém růstu. Jeho výše

nejvíce vrostla právě rokem, kdy začaly být odbourávány tarifní překážky. Stručně řečeno, zahraniční obchod, který byl EPA zcela jistě posílen, má nemalý podíl na hospodářském růstu karibských zemí, které se stávají stále více otevřenými ekonomikami, což však může hrát jak v jejich prospěch, tak na druhou stranou i v případné omezení ekonomické výkonnosti.

Po sedmi letech fungování nové ekonomické spolupráce mezi zeměmi EU a státy CARICOM lze EPA v ekonomické rovině vyhodnotit jako přínosnou pro státy Karibského společenství. Dle provedené analýzy má EPA svůj smysl a byla shledána jako efektivní nástroj, uplatňovaný v rámci vnějších ekonomických vztahů EU, který má prozatím pozitivní dopady na CARICOM. Rozborem vybraných ekonomických ukazatelů byla touto analýzou shledána následující kladná zjištění pro CARICOM, která jsou stručně shrnuta v těchto bodech.

- Zvýšení obchodních toků nejen s EU.
- Nárůst objemu produkce výrobků v důsledku posílení obchodní výměny s EU.
- Zintenzivnění intraregionálního obchodu.
- Posilování ekonomického růstu v důsledku nárůstu zahraničního obchodu.
- Růst přidané hodnoty zpracováním.
- Oživení přímých zahraničních investic.
- Zvýšení konkurenceschopnosti a upevňování pozice na trzích.
- Potenciál rozvoje nových obchodních a investičních příležitostí.
- Stimul ekonomického rozvoje.
- Větší otevřenost tanních ekonomik a s tím nedílně spojená vyšší míra integrace do světového hospodářství.
- Možnost navázání nových forem spolupráce a pokračování hospodářského růstu zemí CARICOM.

Přestože bylo primárním cílem této práce zhodnotit, jaký dopad měla EPA po sedmi letech od nabytí své účinnosti na státy CARICOM, tak v samotném závěru této kapitoly nelze nezmínit, resp. nenastínit i případné přínosy pro Evropskou unii, které mohou být s EPA spojené. Ačkoli má být EPA primárně ku prospěchu zemím Karibiku, tak lze

s novým typem spolupráce na bázi reciprocity uvažovat následovně. Touto dohodou si EU mohla do budoucna zajistit odbytí svých výrobků, taktéž díky této dohodě případně získávají členské státy Unie větší přístup na trhy těchto rozvojových zemí. S rozmachem investičního prostředí v karibských zemích mohou evropští investoři využít levnější pracovní sílu i primární suroviny, případně těžit z benevolentnějšího nastavení pracovních, environmentálních a dalších standardů, které jsou ve vyspělých zemích světa daleko více striktní. Z geopolitického hlediska se nabízí vzít do úvahy i možnost posílení a upevnění sféry vlivu Unie v dané oblasti a mnohé další.

ZÁVĚR

Dohoda o hospodářském partnerství, jakožto rozvojová a současně obchodní dohoda Evropské Unie, podněcující otevírání trhu EU a karibských zemí, které jsou součástí integračního celku Karibského společenství, nabyla své reálné podoby v roce 2008. Prvotní základ této nové formy ekonomických vztahů mezi zeměmi CARICOM a EU byl položen Dohodou z Cotonou, která se svým obsahem dotýkala roviny obchodu, rozvoje i politického dialogu, a právě všechny tyto tři aspekty lze shledat pod hlavičkou EPA. Dohodu můžeme označit za více než pouhou bilaterální smlouvu mezi aktéry, poněvadž v sobě spojuje prvek rozvojové pomoci i obchodní spolupráce s cílem podpory ekonomického růstu a následného rozvoje signatářských zemí karibského regionu. EPA je tak nástrojem Unie, který skrze cestu liberalizace obchodu a nových ekonomických vztahů, postavených proti předešlým dohodám uzavíraných se státy Karibského společenství již na bázi reciprocity, nahradil ryze jednostranné preferenční vztahy s těmito rozvojovými zeměmi. Investice a obchod jsou elementární podstatou EPA, které v důsledku liberalizačních procesů mají narůst na svém objemu a přispět tak k oživení rozvojových ekonomik. Na první pohled ryze ekonomická spolupráce se posléze pojí i s rozvojem socioekonomické sféry karibských zemí, která tak touto dohodou není rozhodně v konečném důsledku opomenuta, jak by se mohlo zprvu jevit, a v dnešní době hojně akcentovaný udržitelný rozvoj má rovněž na paměti. Tím, že EPA není postavena na jednostranných obchodních preferencích ve prospěch cílové země, jako tomu všeobecně do vzniku této dohody bylo, potažmo i bývá, ale předkládá již princip reciprocity, tak o poznání více podněcuje aktivní přístup ke spolupráci dotčených zemí jako takových. Sumarizace výsledků, dosažená prostřednictvím analýzy sedmiletého působení EPA na státy CARICOM, vyústila v pozitivní hodnocení této dohody. Jakmile nabyla EPA své účinnosti, naznal zahraniční obchod s EU citelného oživení, převážně tedy v rovině vývozu, což je zcela bezpochyby její zásluhou, a státy CARICOM promptně zareagovaly na volný přístup na unijní trh. Již rokem jejího zavedení se tak objem produktů mířených na unijní trh ze států CARICOM nemálo zvýšil a i po zbytek sledovaného období, ukončené rokem 2015, se nepodobal vývozu za období bez nové smluvní spolupráce. Naproti tomu import z EU nenaznal natolik markantního nárůstu v letech po přijetí EPA, jako export CARICOM. Avšak EPA lze

vnímat i jako tzv. „win-win“ strategii, a proto export EU na karibský trh, proti nerekiproční formě obchodní spolupráce, zesílil viditelněji, vyjma rok 2008, následně až s rokem 2013, kdy byla dokončena druhá liberalizační etapa v karibské oblasti. Pozvolný trend snižování kladné obchodní bilance CARICOM může v dalších letech liberalizace zesílit. Všeobecně určitou roli ve výši obchodní výměny se zbožím záhy po prvních liberalizačních krocích sehrála světová hospodářská krize. Souhrnně řečeno, výše obratu zahraničního obchodu s EU, vykázaná v letech účinnosti EPA, se nemohla hodnotám dosažených v letech předcházejících této dohodě rovnat. Struktura zahraničního obchodu s Uníí dle nomenklatury SITC naznała nejpodstatnějších změn u vývozu minerálních paliv, maziv a obdobných produktů, které po roce 2008 vzrostly závratným tempem. Agrární export byl na obou stranách signatářů EPA ještě více posílen a tím rovněž utvrzen jako jeden ze stěžejních předmětů vzájemného obchodu, avšak EU vykázala více dynamický růst. Za ryze pozitivní byla shledána kauzalita mezi EPA a růstem přidané hodnoty zpracováním, poněvadž bezprostředně s dohodou byl evidován propad exportu nezpracovaných surovin a s tím ruku v ruce nárůst ať již vývozu finálních produktů, nebo těch nacházejících se v určitém stupni rozpracování. Rokem 2008 vzrostl zahraniční obchod se zbožím CARICOM i s jeho dalšími důležitými partnery. EU nenabyla ve spojitosti s touto dohodou na své důležitosti ve srovnání s USA, či Latinskoamerickými zeměmi, které představují pro státy CARICOM důležité vývozní i dovozní trhy, a v období existence EPA svým objemem zahraničního obchodu s Karibským společenstvím Unii zřatelně převýšily. V rovině Unie versus asijské státy byla naopak ve sféře importu CARICOM upozorována převaha na straně asijského trhu. Skrze EPA nebyla nikterak posílena pozice Unie ve srovnání s ostatními obchodními partnery CARICOM. I přes výše zmíněné zůstává však EU velmi podstatným obchodním partnerem. Ve spojitosti s analýzou intraregionálního obchodu se EPA promítla v pozitivním slova smyslu a od jejího přijetí vzrostla obchodní výměna i uvnitř CSME. Obchodní spolupráce v rámci CARICOM se jeví provedeným rozbořem za důležitou a nosnou pro tamní ekonomiky, rovněž jako zahraniční obchod tohoto regionálního celku. U všech příjmových skupin zemí CARICOM vzrostla participace na vnitroregionálním obchodu, který tedy nebyl „tažen“ pouze více rozvinutými zeměmi karibského regionu.

Nárůst celkových PZI do karibských ekonomik vyvrcholil rokem zavedení EPA. I poté, vyjma roky silného působení ekonomické krize, převýšily PZI svým objemem hodnoty vykázané za předchozí období. Státy CARICOM od roku 2008 nebyly rozhodně méně vyhledávanými oblastmi světových investic, ba naopak. PZI proudící z EU byly v souhrnném vyjádření za celé období let účinnosti EPA svou hodnotou výrazně na nižší úrovni, než tomu bylo dříve. Tento fakt byl dán díky zmíněné hospodářské krizi, která vedla k utlumení investičních činností na straně členských států Unie. Naproti tomu rokem zavedení EPA se podíl celkových PZI na HDP zřetelně zvýšil. V kontextu HDP CARICOM byla touto prací EPA identifikována jako jeden z podstatných faktorů podílející se na vyšší ekonomické výkonnosti karibských zemí a od roku 2008 byl nastolen výrazný nárůst úrovně tohoto ukazatele, který svou výší předčil hodnoty let předchozích. Význam odvětví podílejících se na tvorbě HDP byl mimo jiné právě novým ekonomickým partnerstvím s EU nejvíce dotčen ve prospěch vyššího zastoupení těžebního průmyslu. Zpracovatelský průmysl naznal mírného nárůstu a svým poměrně vysokým podílem na celkovém HDP nadále setrval. Služby naznaly určitého oslabení a zemědělský sektor nevykázal výraznějších změn. Vyčíslením podílu vývozu a komplexně obratu zahraničního obchodu na HDP Karibského společenství můžeme konstatovat nesporný význam obchodu pro CARICOM, a tudíž považovat obchod jako nástroj růstu tamních ekonomik, na kterém je EPA postavena, za velmi důležitý. Životní úroveň a obecně výkonnost ekonomik zemí CARICOM se zvyšuje, což je velmi podstatné a pozitivní zjištění, které lze přikládat, mimo jiné, právě této dohodě. Komplexním náhledem na v práci rozebírané ukazatele je možné Dohodu o ekonomickém partnerství vyhodnotit pro státy Karibiku za přínosnou.

Setrvá pozitivní přínos EPA pro CARICOM i nadále? To je nyní možné pouze odhadovat, jelikož liberalizační kroky na straně karibských zemí budou završeny až rokem 2033. V kontextu s EU vyvstává tedy do budoucna otázka, jestli vlivem dalšího odbourávání protekcionistických opatření na straně CARICOM nebude docházet k neustále rostoucímu objemu exportu EU do této oblasti, který by poté mohl opět vyústit v zápornou obchodní bilanci zemí CARICOM, která byla vykazována před touto dohodou, a jejíž určité náznaky byly již nyní lehce patrné. Taktéž unijní poptávka může

do budoucna diverzifikovat produkci, export i import karibských zemí, které se mohou stále více přizpůsobovat vnějšímu prostředí a upouštět tak od tradičních komodit, případně začít převážně produkovat v rámci EPA dle požadavků Unie s vidinou zachování určité výše exportu. Na druhou stranu EU neskýtá pro země CARICOM jediného obchodního partnera, byť je velmi důležitý. Země CARICOM se stávají více otevřenými ekonomikami, integrujícími se do světového hospodářství a tato rostoucí provázanost může pozitivně i negativně působit na tyto malé a zranitelné ekonomiky. Případná vnější ekonomická či politická nestabilita hlavních ekonomických partnerů CARICOM může posléze do jisté míry nést vinu za nežádoucí hospodářský vývoj jeho členů. Velký potenciál je do budoucna spatřován v prohlubování regionální integrace uvnitř CARICOM a posilování mezistátní spolupráce nejen v rovině obchodní, ze které mohou tyto ekonomiky, mimo vnější ekonomické vztahy, také nemálo těžit. Prozatím se však jedná pouze o dohady, a jaký bude následný vývoj a skutečnost, to ukážou až další roky realizace EPA.

POUŽITÉ ZDROJE

Tištěné zdroje

ADAMCOVÁ, Lenka. *Úvod do rozvojových studií*. Praha: Oeconomica, 2006. 297. s. ISBN 802451057X.

BAAR, Vladimír. *Vnější vztahy Evropské unie: geoekonomické a geopolitické aspekty jejich makroregionální diferenciaci*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2006. 197. s. ISBN 8073681420.

BALDWIN, Richard a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada, 2008. 464. s. ISBN 8024718073.

CIHELKOVÁ, Eva a kol. *Nový regionalismus. Teorie a případová studie (Evropská unie)*. Praha: C H Beck, 2007. 361. s. ISBN 9788071798088.

CIHELKOVÁ, Eva a kol. *Regionalismus a multilateralismus. Základy nového světového obchodního řádu?*. Praha: C H Beck, 2010. 373 s. ISBN 8074001962.

CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské Unie*. Praha: C H Beck, 2003. 709. s. ISBN 8071798045.

DENT, Christopher M. *The European Economy: The Global Context*. London: Routledge, 1997. 480. s. ISBN 1134780680.

FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Společná obchodní politika Evropské unie*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita, 2006. 130. s. ISBN 802481076X.

FOJTÍKOVÁ, Lenka a Marian LEBIEDZIK. *Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. Praha: C.H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie. 179. s. ISBN 9788071799399.

HILL, Christopher a Michael SMITH. *International relations and the European Union*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2011. New European Union series. 557. s. ISBN 0199544808.

JELÍNEK, Petr, Jan V. KROUŽEK a Martin NÁPRSTEK. *Rozvojová politika Evropské unie*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2003. 92. s. ISBN 8086506339.

KALÍNSKÁ, Emilie. *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha: Grada, 2010. 225. s. Expert (Grada). ISBN 9788024733968.

KÖNIG, Petr a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie, Příležitost pro změnu*. 2. vydání. Praha: C H Beck, 2009. 630. s. ISBN 8074000117.

MAJEROVÁ, Ingrid. *Rozvojové ekonomiky*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2008. 170. s. ISBN 9788072484591.

NĚMEČKOVÁ, Tereza. *Rozpočtová a sektorová podpora jako nové nástroje rozvojové spolupráce - perspektiva EU*. Praha: Oeconomica, 2007. Faculty of International Relations Working papers. 20. s. ISBN 9788024513379.

POLLARD, A Walker, Christ NANNETTE, Judith DEAN a Katherine LINTON. *Caribbean Region: Review of Economic Growth and Development*. Washington DC: U.S. International Trade Commission, 2008. 138 s. ISBN 9781457817571.

RAJCHLOVÁ, Jaroslava. *Financování rozvojové spolupráce*. Brno: Mendelova univerzita. 2016. 112. s. ISBN 9788075093844.

ŠTĚRBOVÁ, Ludmila a kol. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. Praha: Grada Publishing a.s, 2013. Expert. 368. s. ISBN 8024746948.

SVOBODA, Pavel. *Právo vnějších vztahů EU*. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckovy mezioborové učebnice. 246. s. ISBN 9788074003523.

SVOBODA, Pavel. *Právo vnějších vztahů Evropské unie*. Praha: Linde, 1999. Vysokoškolské právní učebnice. 266. s. ISBN 8072011928.

THE GROUP OF HEADS OF THE EU MEMBER STATES' DEVELOPMENT COOPERATION EVALUATION SERVICES AND THE EUROPEAN COMMISSION (EUHES). *Evaluating co-ordination, complementarity and coherence*

in EU development policy: a synthesis. Amsterdam: Aksant Academic Publishers, 2007. 48. s. ISBN 9789052602936.

WUNDERLICH, Jens-Uwe a David J BAILEY. *The European Union and Global Governance: A Handbook*. London: Routledge, 2011. ISBN 0203850505.

Elektronické zdroje

BISHOP, Matthew Louis a Anthony PAYNE. *Caribbean Regional Governance and the Sovereignty/Statehood Problem*. In: Cigionline.org [online]. Canada: The Centre for International Governance Innovation. Caribbean Paper No. 8, 2010. 24. s. [cit. 2017-03-19]. Dostupné z WWW:

<https://www.cigionline.org/sites/default/files/caribbean_paper_8_0.pdf>

BYDŽOVSKÁ, Marie. *Vnější obchodní vztahy*. In: Euroskop.cz: Politiky EU [online]. Praha [cit. 2017-01-31]. Dostupné z WWW:

<<https://www.euroskop.cz/8894/sekce/vnejsi-obchodni-vztahy/>>

BYRON, Jessica. *Singing From the Same Hymn Sheet': Caribbean Diplomacy and the Cotonou Agreement*. *European Review of Latin American and Caribbean Studies*. In: Cedla.uva.nl [online]. 2005, 24. s. [cit. 2017-03-05]. Dostupné z WWW: <http://www.cedla.uva.nl/50_publications/pdf/revista/79RevistaEuropea/79Byron.pdf>

Caribbean Export Development Agency. *The Cotonou Agreement Explained*. In: Carib-export.com [online]. BARBADOS, 2001, 12. s. [cit. 2017-03-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.carib-export.com/login/wp-content/uploads/2010/01/cotonou.pdf>>

CARIBBEAN COMMUNITY. *CARICOM Single Market and Economy (CSME): Overview*. In: Caricom.org [online]. [cit. 2017-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://caricom.org/work-areas/overview/caricom-single-marke-and-economy>>

CARICOM: CARIBBEAN COMMUNITY . Member states and associate members. [online]. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z WWW: < <http://caricom.org/>>

CARICOM: CARIBBEAN COMMUNITY . *Pillars of Integration*. [online]. [cit. 2017-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://caricom.org/about-caricom/who-we-are>>

Caribbean Community (CARICOM). Regional Statistics. *CARICOM's Total Trade with Principal Trading Partners and the Rest of the World* [online]. In: Caricomstats.org. 130. s. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.caricomstats.org/Files/Publications/Quick%20Ref%20Files/Updated%20files/Part%20I-%20Total%20Trade.pdf>>

Caribbean Community (CARICOM). Regional Statistics: Developing a Sustainable Statistics Infrastructure. In: Caricomstats.org. [online]. Guyana [cit. 2017-04-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.caricomstats.org/>>

CORRIE, John. EUROPEAN PARLIAMENT. *Report on regional cooperation in the ACP countries*. In: Europarl.europa.eu [online]. ACP-EU JOINT ASSEMBLY Working Group on regional cooperation in the ACP countries, 1999. [cit. 2017-03-15]. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/intcoop/acp/94_01/020_00_01_en.htm>

Český statistický úřad. In: Czso.cz [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z WWW: <<https://www.czso.cz/>>

Economic Commission for Latin America and the Caribbean: Databases and Statistical Publications - CEPALSTAT. In: Cepal.org [online]. [cit. 2017-04-19]. Dostupné z WWW: <http://estadisticas.cepal.org/cepalstat/WEB_CEPALSTAT/Portada.asp?idioma=i>

Economic Commission for Latin America and the Caribbean. *THE CARIFORUM-EU ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENT (EPA): AN ASSESSMENT OF ISSUES RELATING TO MARKET ACCESS, SAFEGUARDS AND IMPLICATIONS FOR REGIONAL INTEGRATION*. In: Cepal.org [online]. 2008. 28. s. [cit. 2017-03-28]. Dostupné z WWW: <http://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/38704/LCCARL181_en.pdf;jsessionid=6FF28C735C3B01DEC6B76B050629DEFB?sequence=1>

European Commission. *Client and Supplier Countries of the EU28 in Merchandise Trade (value %)*. In: Ec.europa.eu: Trade [online]. Directorate General for Trade, 2016 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z WWW:

<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122530.pdf>

European Commission. *Countries and regions: Caribbean*. In: Ec.europa.eu [online]. 2017 [cit. 2017-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/caribbean/>>

European Commission. *Development and Relations with African, Caribbean and Pacific States: Cooperation before Lomé*. In: Ec.europa.eu [online]. 2006 [cit. 2017-02-28]. Dostupné z WWW:

<http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/before_lome_en.htm>

European Commission, a Directorate-General for Trade. *10 benefits of Economic Partnership Agreements (EPAs)* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016, 8. s. [cit. 2017-03-10]. DOI: 10.2781/40943. Dostupné z WWW:

<<https://bookshop.europa.eu/en/10-benefits-of-economic-partnership-agreements-epas--pbNG0616114/;pgid=GSPefJMEtXBSR0dT6jbGakZD0000GVTbTdd;sid=OiaBQU5XF2BTv18pDMf52ccd0WfMkhaJFQ=?CatalogCategoryID=bWAKABst3G0AAAEjGocY4e5>>

European Commission. Development and Relations with African, Caribbean and Pacific States. *The Cotonou Agreement: From Lomé I to IV bis*. In: Ec.europa.eu [online]. 2005. [cit. 2017-03-04]. Dostupné z WWW:

<http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/lome_history_en.htm>

European Commission. *Economic Partnership Agreements (EPAs)*. In: Ec.europa.eu [online]. 2017. 4. s. [cit. 2017-03-15]. Dostupné z WWW:

<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/february/tradoc_155300.pdf>

European Commission. *EU position in world trade*. In: Ec.europa.eu: Trade [online]. 2014 [cit. 2017-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://ec.europa.eu/trade/policy/eu-position-in-world-trade/>>

European Commission: *Eurostat*. In: Ec.europa.eu [online]. Luxembourg [cit. 2017-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://ec.europa.eu/eurostat>>

European Commission. *European Union, Trade in goods with ACP - Caribbean Countries* [online]. In: Ec.europa.eu. Directorate-General for Trade, 2017. 10. s. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z WWW: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113476.pdf>

European Commission. *INTERNATIONAL COOPERATION AND DEVELOPMENT: The Caribbean*. In: Ec.europa.eu [online]. Brussels. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z WWW: <https://ec.europa.eu/europeaid/regions/caribbean-0_en>

European Commission. *The Caribbean and the European Union*. In: Ec.europa.eu [online]. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2002, 48. s. [cit. 2017-04-01]. ISBN 92-894-3636-0. Dostupné z WWW: <https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/publication-the-caribbean-and-the-eu-200205_en.pdf>

European Commission. *The European Union. A major economic player on the world stage*. In: Ec.europa.eu [online]. Publications Office [cit. 2017-02-09]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication6665_en.pdf>

EUR-Lex. *Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství*. In: eur-lex.europa.eu [online]. Úřední věstník Evropské unie, 2007 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:12007L/TXT>>

European Union, European Commission. *Economic Partnership Agreements (EPAs): African, Caribbean and Pacific voices speak up for trade and development* [online].

Publications office, 2011, 48. s. [cit. 2017-03-09]. DOI: 10.2781/25790. Dostupné z WWW: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/october/tradoc_148327.pdf>

European External Action Service . *CARIFORUM-EU ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENT: An Overview*. In: Eeas.europa.eu [online]. Belgium. 2008. 24. s. [cit. 2017-03-09].

Dostupné z WWW: <https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/epa_summary_0.pdf>

European Union. Zahraniční a bezpečnostní politika. In: Europa.eu: Oblasti politiky Evropské unie [online]. 2017 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z WWW: <https://europa.eu/european-union/topics/foreign-security-policy_cs>

Evropská komise. *Politiky Evropské unie: Mezinárodní spolupráce a rozvoj*. BELGIE: Úřad pro publikace Evropské unie, 2014. 16. s. [cit. 2017-25-02] ISBN 9789279418525. Dostupné z WWW: <https://europa.eu/european-union/topics/development-cooperation_cs>

HARRIS, Simon, Kevin PARRIS, Christopher RITSON a Eric TOLLENS. *The Renegotiation of the ACPEEC Convention of Lomé, with Special Reference to Agricultural Products* [online]. In: London: Commonwealth Secretariat, 1978. 154. s. [cit. 2017-03-02]. ISBN 9781848592803. Dostupné z WWW: <http://www.oecd-ilibrary.org/commonwealth/economics/the-renegotiation-of-the-acpeec-convention-of-lome-with-special-reference-to-agricultural-products_9781848592803-en>

International Monetary Fund. World Economic and Financial Surveys: World Economic Outlook Database. In: Imf.org [online]. [cit. 2017-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/02/weodata/index.aspx>>

International Trade Centre (ITC). TRADE MAP: Trade statistics for international business development. In: *Trademap.org* [online]. Switzerland [cit. 2017-04-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.trademap.org/Index.aspx>>

MORGANTINI, Luisa. *NÁVRH ZPRÁVY o dopadu dohod o ekonomickém partnerství (EPA) na rozvoj* [online]. In: Europarl.europa.eu., Evropský parlament - Výbor pro

rozvoj, 2006. 12. s. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pr/593/593412/593412cs.pdf>

NIELSON, Poul. *The Cotonou Agreement in a nutshell*. In: Ecdpm.org [online]. The European Centre for Development Policy Management. 24. s. [cit. 2017-03-04]. Dostupné z WWW: <<http://ecdpm.org/wp-content/uploads/cotonou-nsa-guide-chapter-2.pdf>>

SOBOTKA, Bohuslav. *Předkládací zpráva pro Parlament České republiky* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. In: psp.cz, 2015, 5. s. [cit. 2017-03-10]. Dostupné z WWW: <www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=127747>

The Association of Caribbean States. *ABOUT THE ASSOCIATION OF CARIBBEAN STATES (ACS)*. In: Eird.org [online]. 2. s. [cit. 2017-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.eird.org/cd/acs/English/AboutACS.pdf>>

The World Bank. *Data: World Bank Country and Lending Groups*. In: Datahelpdesk.worldbank.org [online]. [cit. 2017-03-30]. Dostupné z WWW: <<https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups>>

United Nations Conference on Trade and Development. Data Center (UNCTAD STAT). In: Unctadstat.unctad.org [online]. Switzerland [cit. 2017-04-01]. Dostupné z WWW: <<http://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html>>

United Nations. Millennium Development Goal 8: Taking Stock of the Global Partnership for Development. [online]. New York: MDG Gap Task Force Report, 2015. 92. s. ISBN 978-92-1-101317-7. Dostupné z WWW: <http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/MDG_Gap_2015_E_web.pdf>

United Nations: United Nations Statistics Division. Methods and classifications: Detailed structure and explanatory notes. [online]. 2017 [cit. 2017-04-06]. Dostupné z WWW: <<https://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcst.asp?Cl=14>>

The World Bank and Organisation of American State. *CARIBBEAN: Accelerating Trade Integration: Policy Options for Sustained Growth, Job Creation, and Poverty Reduction*. In: Worldbank.org [online]. 2009. 23. s. [cit. 2017-03-29]. Dostupné z WWW:<<http://siteresources.worldbank.org/INTLAC/Images/CasibbeanExecSummary.pdf>>

The World Bank: The World Integrated Trade Solution (WITS). Wits.worldbank.org [online]. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z WWW: <<http://wits.worldbank.org/Default.aspx?lang=en>>

World Bank. World Bank Open Data. In: Worldbank.org: Data [online]. The World Bank Group, 2016 [cit. 2017-02-07]. Dostupné z WWW: < <http://data.worldbank.org/>>